

STRATEGIE HOSPODÁŘSKÉHO RŮSTU ČESKÉ REPUBLIKY 2005-2013

Institucionální
prostředí

Zdroje
financování

Infrastruktura

Rozvoj
lidských zdrojů

Výzkum, vývoj
a inovace

Cesta k prosperitě

K čemu je dobrá Strategie hospodářského růstu

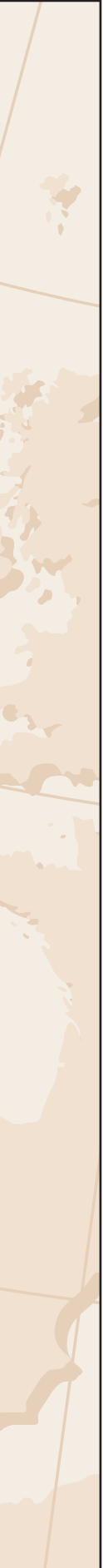
Ohlédneme-li se za sebou, můžeme jistě konstatovat dobré výsledky. Růst české ekonomiky atakuje hranici pěti procent, veřejné finance se postupně ozdravují, přímé zahraniční investice v naší zemi rostou. Hospodářský růst je zdravý, tažený exportem a investicemi. Zdá se, že konečně dochází i ke změně v trendech zaměstnanosti. Proč tedy připravovat novou Strategii?

Dnešní nástroje hospodářské politiky rozhodně nevystačí do budoucna. Pro další soutěž v rámci světového trhu musíme zvýšit naši vzdělanost, jazykové vybavení a pružnost přizpůsobení novým podmínkám. Naše právo se musí stát jistotou a nemůže přetrvávat v roli rizikového faktoru. Boj s korupcí musí přejít od naléhavých výzev k systémovým změnám. A samozřejmě práce i podnikání musí získat ještě větší stimulaci.

Připravili jsme Strategii, která shrnula obecné zásady přechodu k vyššímu ekonomickému výkonu v rámci evropského sociálního státu. Za tuto zdařilou Strategii jejím tvůrcům upřímně děkuji. A pevně věřím, že za několik let budu moci poděkovat i za její naplnění.

Jiří Paroubek
předseda vlády České republiky

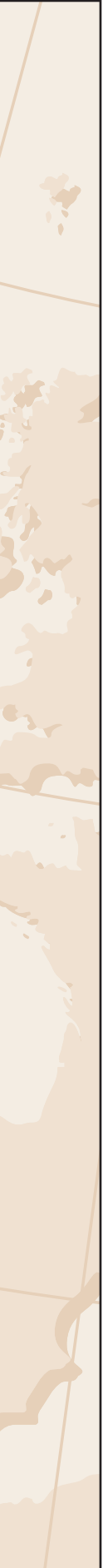

Vytvořením Strategie hospodářského růstu se české odborné i laické veřejnosti naskytl pohled na budoucí směřování a vývoj naší země. Jsem rád, že tento vládní dokument nepostrádá ambicióznost a je zaměřen na praktické kroky, jak zvýšit konkurenceschopnost naší ekonomiky.

Mám za to, že česká ekonomika je nyní ve výborné kondici, a cíle v tomto dokumentu jsou reálné, bude-li se pokračovat v nastoleném tempu změn. Jako člen vlády gratuluji jejím tvůrcům a přeji naší vládě i ekonomice, aby se této výzvy plně chopili. Zároveň se budu i nadále snažit, abych byl této snaze plně nápomocen.

Bohuslav Sobotka
První místopředseda vlády a ministr financí ČR

Poprvé v historii má Česká republika dlouhodobou Strategii hospodářského růstu. Jejím cílem je zvýšit životní úroveň a ekonomický růst v České republice.

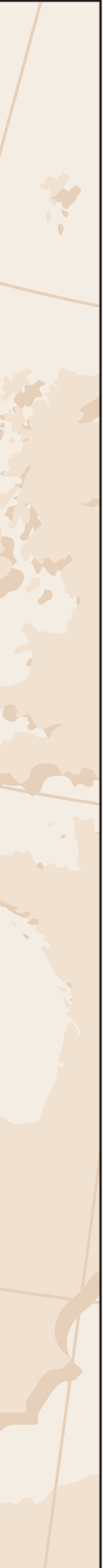
Strategie pojmenovává priority hospodářské politiky a podle toho pak doporučuje, jak co nejefektivněji nasměrovat prostředky z rozpočtu vlády a strukturálních fondů Evropské unie. Úkolem strategie je také informovat o těchto prioritách veřejnost, soukromou i státní sféru a všechny další zainteresované subjekty. Tato komunikace je nezbytná pro to, aby firmy i domácnosti mohly správně formulovat svá očekávání a dělat zásadní rozhodnutí. K tomu je však také nezbytná srozumitelná politika státu.

Strategie hospodářského růstu je tedy o prioritách. Neřeší a ani se nezabývá všemi problémy či nedostatky. Strategie je zaměřena na pět prioritních oblastí, na kterých stojí konkurenceschopnost české ekonomiky. Jsou to pilíře budoucí prosperity České republiky. Firmy a domácnosti mohou od vlády v příštích letech čekat důraz na institucionální prostředí, zdroje financování, infrastrukturu, rozvoj lidských zdrojů a výzkum, vývoj a inovace.

Jsem přesvědčen, že realizace Strategie hospodářského růstu zařadí Českou republiku mezi evropskou špičku, a že navážeme na věhlasnou tradici hospodářské vyspělosti naší první republiky z let 1918 až 1938.

Martin Jahn
Místopředseda vlády ČR pro ekonomiku

Obsah

Úvod	9
KAPITOLA 1 Česká republika v globalizovaném světě a Evropské unii	13
1.1 Šance pro Českou republiku	13
1.2 Hlavní cíl: Dosažení úrovně EU-25 v roce 2013	16
1.3 ČR jako součást Evropské unie a Lisabonská strategie na cestě k dosahování konkurenceschopnosti	17
KAPITOLA 2 Odkud kam	19
2.1 Odkud kam v Institucionálním prostředí pro podnikání	19
2.2 Odkud kam ve Zdrojích financování	20
2.3 Odkud kam v Infrastruktuře	21
2.4 Odkud kam v Rozvoji lidských zdrojů	23
2.5 Odkud kam ve Výzkumu, vývoji a inovacích	25
KAPITOLA 3 Naplňování vize	27
3.1 Institucionální prostředí pro podnikání	27
3.1.1 Příznivé legislativní prostředí a zlepšení vymahatelnosti práva	27
3.1.2 Zajistit efektivní a výkonnou veřejnou správu	31
3.1.3 Konkurenceschopná daňová soustava	34
3.1.4 Zlepšit konkurenční prostředí a odstranit překážky	37
3.1.5 Efektivně využít tržněkonformních podpůrných nástrojů	39
3.2 Zdroje financování	43
3.2.1 Zajistit dostatek zdrojů z EU	43
3.2.2 Maximalizovat příliv investic a efektivně privatizovat majetek ve veřejném vlastnictví	46
3.2.3 Vytvořit prostředí pro efektivní partnerství veřejného a soukromého sektoru (PPP)	48
3.2.4 Podpořit komerční zdroje financování	50
3.2.5 Obezřetně nakládat s veřejnými prostředky	53
3.3 Infrastruktura	55
3.3.1 Zvýšit mobilitu osob, zboží a informací	55
3.3.2 Urychlit realizaci investičních záměrů veřejného a soukromého sektoru	59

3.3.3	Urychlit ekonomický rozvoj regionů	62
3.3.4	Zabezpečit ochranu přírody, životního prostředí a kulturního dědictví	66
3.3.5	Zachovat kompetitivní výrobně-provozní náklady, optimalizovat odvětvovou strukturu komparativních cenových výhod	72

3.4 Rozvoj lidských zdrojů – vzdělávání a zaměstnanost 74

3.4.1	Zvýšit flexibilitu vzdělávací soustavy	75
3.4.2	Zvýšit vzdělanost starší generace	80
3.4.3	Zajistit dostatek pracovních sil	82
3.4.4	Zvýšit flexibilitu trhu práce	84
3.4.5	Zajistit politiku zaměstnanosti motivující k práci	86
3.4.6	Zlepšit strategické řízení rozvoje lidských zdrojů	88

3.5 Výzkum, vývoj a inovace 90

3.5.1	Posílit výzkum a vývoj jako zdroj inovací	91
3.5.2	Vytvořit funkční spolupráci veřejného a soukromého sektoru ve výzkumu, vývoji a inovacích	94
3.5.3	Zajistit lidské zdroje pro Výzkum, vývoj a inovace	95
3.5.4	Zefektivnit výkon státní správy ve výzkumu, vývoji a inovacích	97

KAPITOLA 4 Základní fiskální principy Strategie hospodářského růstu České republiky 101

4.1	Současný stav a závazky ČR	101
4.2	Implikace pro fiskální politiku	102

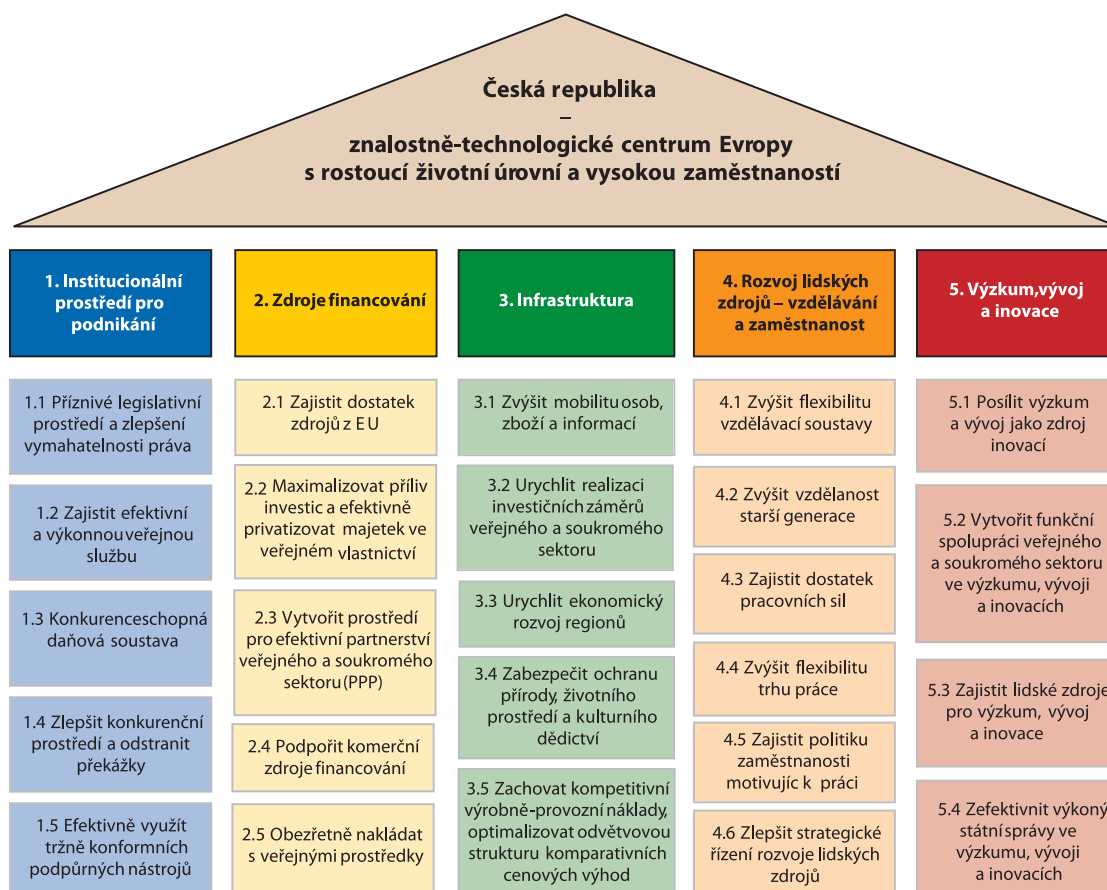
KAPITOLA 5 Využití strukturálních fondů a Fondu soudržnosti na podporu priorit ČR 103

KAPITOLA 6 Monitorování výsledků SHR 105

VIZE: Česká republika – znalostně-technologické centrum Evropy s rostoucí životní úrovní a vysokou zaměstnaností

Cílem Strategie hospodářského růstu je významným způsobem přiblížit Českou republiku ekonomické úrovni hospodářsky rozvinutějších zemí Evropské unie při respektování principů udržitelného rozvoje. Měřeno ukazatelem **HDP na jednoho obyvatele** je v silách země dosáhnout **v roce 2013 průměru EU**.

K dosažení tohoto cíle by Česká republika měla zaměřit veřejné prostředky na podporu výrobků a služeb s vysokou přidanou hodnotou a atraktivit své prostředí pro setrvání ekonomicky výkonných domácích společností a příliv nových ze zahraničí. Takto vytvořená nová pracovní místa se pak v konečném důsledku kladně projeví na vzrůstající životní úrovni všech obyvatel.

Úloha Strategie hospodářského růstu

Strategie hospodářského růstu ČR (SHR) rozpracovává Strategii udržitelného rozvoje ČR v hospodářské oblasti se zohledněním cílů v dalších dvou pilířích udržitelného rozvoje a má tři hlavní úlohy. Tou první je nastavení priorit pro koordinaci hospodářské politiky v období do roku 2013 a nasměrování prostředků z fondů EU pro období 2007–2013. Druhou úlohou je vytvořit klientům státní sféry – občanům, podnikatelům i obchodním společnostem – ty nejlepší možné podmínky pro ekonomické aktivity. K tomu je nezbytné komunikovat priority SHR veřejnosti a podnikatelům pro lepší tvorbu jejich očekávání. Třetí úlohou SHR je přispět k maximálně efektivnímu nasměrování omezených veřejných prostředků v oblastech přímé intervence.

Zaměření Strategie

Strategie hospodářského růstu je strategií priorit. Proto neřeší všechny problémy či nedostatky a ani se jimi nezabývá. Ani by neměla.

Je několik oblastí, které přímo nebo nepřímo ovlivňují mezinárodní konkurenceschopnost ekonomických subjektů bez ohledu na jejich velikost a počet zaměstnanců. Legislativní rámec, daňová soustava a regulace nastavené vůči podnikateli veřejným sektorem jsou pravidly hry platnými pro danou ekonomiku. Přístup podniků k finančním prostředkům a cena těchto prostředků ovlivňuje schopnost podniků měnit či rozšiřovat stávající aktivity nebo započít nové aktivity, a tím tedy i rychlost jejich reakce na změny na trhu. Rozvinutá infrastruktura dopravní, informační, realitní, energetická, vodohospodářská atd. má významný dopad na nákladovost výrob i poskytovaných služeb a často je i jedním z hlavních vstupů. Celková úroveň vzdělanosti a struktura dovedností obyvatelstva spoluurčují konkurenceschopnost země včetně její přitažlivosti pro konkrétní typy podnikání. Bez dostatku pracovníků s požadovaným vzděláním a dovednostmi, kteří jsou k dispozici v místě podnikání, se žádný podnik nemůže stát konkurenceschopným. Jako klíčové pro zvyšující se produktivitu práce a spolu s ní i pro stále rostoucí životní úroveň obyvatelstva spatřujeme přenos výsledků výzkumu a vývoje do praxe a schopnost inovovat produkty a služby. Schopnost státu ovlivnit podmínky v těchto oblastech je různá – od nastavení pravidel až po téměř výhradního poskytovatele služeb a prostředků.

Proto se **Strategie hospodářského růstu zaměřila na pět prioritních oblastí, pilířů, na kterých stojí konkurenceschopnost české ekonomiky.** Jsou jimi Institucionální prostředí, Zdroje financování, Infrastruktura, Rozvoj lidských zdrojů – vzdělávání a zaměstnanost a Výzkum, vývoj a inovace. Ty jsou řazeny tak, jak na sobě vzájemně závisí – od široce zaměřeného Institucionálního prostředí pro podnikání až po vysoce specializovaný Výzkum, vývoj a inovace.

Jako nadstavbu nad zlepšováním podmínek napříč těmito pěti pilíři se Strategie hospodářského růstu zaměřuje na prorůstová opatření směřující Českou republiku k oborům a službám s vysokou přidanou hodnotou stojícím na vzdělané pracovní síle a aktivně využívajícím výsledky domácího i mezinárodního výzkumu a vývoje ke zvyšování své konkurenceschopnosti. Strategie je také vedena snahou o využití stávajících konkurenčních výhod České republiky a jejich další prohloubení.

Strategie hospodářského růstu a regionální politika

Strategie hospodářského růstu vedle odvětvových přístupů usiluje i o vyvážený regionální hospodářský rozvoj, který bude zaměřen jednak na aktivizaci nedostatečně využívaného potenciálu a podporu hospodářského rozvoje regionů, jednak na snižování regionálních rozdílů a dále pak na pomoc eko-

nomicky slabším oblastem, jež by nebyly schopny zvládnout změny v ekonomické a sociální struktuře vlastními silami. Cílem je překonat trend zvýrazňování regionálních disparit a zabránit vzniku nových nerovnováh v odvětvové a regionální struktuře ekonomiky, které by si jinak vyžádaly další masivní přerozdělování prostředků v následujícím období. Vyvážený regionální rozvoj patří mezi horizontální principy, promítá se do všech pěti prioritních oblastí definovaných v této Strategii.

Strategie hospodářského růstu naplňuje cíle Lisabonské strategie (viz část 1.3) a reflektuje nejnovější přístup EU ve sladění cílů unijní regionální politiky s cíli Lisabonské strategie v rámci těchto zásad:

- respektování specifik regionů a spolupráce s regiony při výběru a konkretizaci priorit regionálního rozvoje
- maximální využití rozvojového potenciálu regionů v oblasti lidských zdrojů na základě specifik jednotlivých regionů
- překonávání regionálních rozdílů posilováním prostorové soudržnosti a integrace regionů
- využití komparativních výhod jednotlivých regionů pro cíle této Strategie
- zvýšení prostorové flexibility na trhu pracovních sil bez dramatických změn v sídelní struktuře země s cílem omezení trendu vylidnění malých obcí a předcházení negativních dopadů živelného urbanistického rozvoje větších obcí a měst
- zlepšení stavu životního prostředí, obnova krajiny a regionálních tradic jednak ve smyslu požadavků dlouhodobě udržitelného rozvoje, jednak jako významného zdroje hospodářského růstu v rámci globálně dynamických hospodářských segmentů – turismus, ekonomizace kulturního dědictví, renesance výrobních tradic apod.
- vytvoření příznivého prostředí na místní a regionální úrovni pro čerpání zdrojů v rámci evropské regionální politiky

Základní osy regionální politiky jsou v návaznosti na SHR stanoveny Strategií regionálního rozvoje. Z pohledu problematiky regionálního rozvoje je nezbytné reflektovat Strategii hospodářského růstu při zpracování Národního rozvojového plánu ČR na období let 2007–2013 a na něj navazujících programovacích dokumentů (operačních programů) a dalších strategických dokumentů vztahujících se k politice regionálního rozvoje na národní úrovni a rovněž na regionální úrovni v rámci aktualizace či nového zpracování strategií rozvoje jednotlivých krajů.

Strategie hospodářského růstu v kontextu české hospodářské politiky

Strategie hospodářského růstu vychází ze zastřešující Strategie udržitelného rozvoje České republiky. Strategie hospodářského růstu má být základním dokumentem pro ostatní dílčí i průřezové hospodářské koncepce a politiky. Nově vytvářené koncepční dokumenty tohoto zaměření musí být se Strategií hospodářského růstu v souladu a stávající dokumenty by se podle ní měly aktualizovat. Co se týče průřezových dokumentů, bude z ní jako z jednoho z významných zdrojů v bezprostřední návaznosti vycházet Národní program reforem na léta 2005–2008 a dále také Národní rozvojový plán ČR na léta 2007–2013.

Filosofie Strategie hospodářského růstu je postavená na synergii pěti pilířů a jako taková musí být i chápána. Mezi pilíři panuje provázanost na všech úrovních, proto žádný z nich není postradatelný – Strategii je nutno brát v úvahu jako celek.

Strategie hospodářského růstu pracuje se čtyřmi úrovněmi detailu. Těmi kromě vize jsou:

- Pilíře – 5 hlavních prioritních oblastí (druhá úroveň v kapitole 3)
- Cíle – výsledky nutné pro naplnění vize (třetí úroveň v kapitole 3)

- Úkoly – dílčí milníky na cestě k dosažení Cílů (čtvrtá úroveň v kapitole 3)
- Nástroje – použity ke splnění úkolů (Doporučení v kapitole 3)

Zatímco Pilíře, Cíle a Úkoly SHR společně tvoří strategický rámec posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky a její zaměření na výroby a služby s vysokou přidanou hodnotou, Nástroje ve formě konkrétních doporučení dále zpřesňují cesty, jimiž by se hospodářská politika měla vydávat.

Naplňování Strategie hospodářského růstu

Naplňování priorit Strategie hospodářského růstu po jejím schválení bude vyžadovat tři hlavní vstupy – efektivní řízení celého procesu, adekvátní financování a partnerství se soukromým sektorem.

Oblast financování je zvláště důležitá v situaci, kdy Česká republika musí dostát svému Konvergenčnímu programu. Principy financování, jež jsou v zásadě založeny na realokaci zdrojů ve prospěch priorit Strategie hospodářského růstu a preference spolufinancování prostředků z fondů Evropské unie před národními programy, jsou detailněji popsány v kapitole 5.

Řízení procesu naplňování Strategie hospodářského růstu musí být vedeno efektivně a za využití moderních principů dobrého vládnutí na místní, regionální a centrální úrovni. Efektivita řízení procesu naplňování této Strategie se promítne v optimalizaci, posílení i racionalizaci státní správy, které odrazí potřeby absorpční kapacity prostředků sloužících k dosažení cílů této Strategie.

Partnerství se soukromým sektorem se stane při naplňování této Strategie její důležitou hybnou silou. Praxe jejího naplňování přitom bude respektovat přístup Evropské unie vycházející z široce inkluzivního principu partnerství na lokální, regionální, meziregionální a národní úrovni.

KAPITOLA 1

Česká republika v globalizovaném světě a Evropské unii

1.1 Šance pro Českou republiku

Moderní ekonomické prostředí otevírá všem občanům svobodných zemí dosud nevídaný prostor. Ještě nikdy v historii nebyly hospodářské příležitosti tak široké, rozmanité a hluboké jako nyní. Ekonomický horizont se v současnosti rozšířil prakticky na celý svět. Do světové dělby práce se stále aktivněji zapojují i regiony, které dlouho stály mimo hlavní dějiště ekonomických procesů. Díky fenoménu **globalizace** mohou svou práci, zboží a služby nabízet všichni všem. Výsledkem je, že všichni si mohou pro uspokojení svých potřeb vybrat nikoli z omezené nabídky dané určitým místem, regionem či hospodářským prostorem, ale z nabídky celé světové ekonomiky.

Toto rozšíření se už týká prakticky všech typů aktivit. Produkty práce a kapitálu stále více ztrácejí své označení původu. Zboží a služby nejsou dnes primárně produkty nějaké konkrétní země, ale jsou to stále více výrobky určitých značek nebo standardů. Stále platí, že lidé kupující produkty určitých zavedených značek jim zpravidla přiřazují nějaké místo původu. Avšak tyto výrobky jsou ve skutečnosti vyráběny především v místech, která nabízejí vedle standardu kvality také nízké náklady z hlediska dopravy, kapitálu či práce.

Rozvoj technologií nemilosrdně stírá národní hranice. Rozvinutá doprava umožňuje přepravovat zboží na rozsáhlé vzdálenosti v masovém měřítku a s minimálními jednotkovými náklady (bez započtených škod na zdraví a životním prostředí). Produkty práce stále více ztrácejí svou materiální povahu. Stále se zvyšující podíl duševní práce ve spojení s moderními komunikačními prostředky relativizují hranice státních i nadnárodních uskupení. Centrum telefonických služeb může být snadno umístěno na opačné polovině zeměkoule, aniž by spotřebitelé zpozorovali změny v kvalitě. Moderní výrobní jednotky a dokonce výkonná výzkumná střediska vznikají v regionech, které byly donedávna pokládány za zaostalé. Začíná být obtížné sledovat, ve které zemi mnoho výkonů skutečně vzniklo a kde je možné je zdanit.

Moderní finanční svět umožňuje extrémně rychle mobilizovat a přesouvat zdroje. Finanční trhy reagují na nová data prakticky okamžitě. Jakákoli podstatná informace se v reálném čase promítá do cen zdrojů a jejich alokace. Objem finančních operací, jejich četnost, rozmanitost a složitost v čase neustále roste. Vedle tradičního komerčního bankovníctví roste úloha kapitálových trhů včetně kolektivního investování. Dynamicky narůstá objem prostředků spravovaných penzijními fondy. Finanční produkty se stávají stále sofistikovanějšími. Finanční trhy zároveň mají tendenci se stále více integrovat jak druhotně, tak teritoriálně. Náročný klient požaduje jediné centrum, které zprostředkuje veškeré jeho platby, úspory a investice, životní i neživotní pojištění, penzijní zabezpečení apod., a zároveň požaduje, aby tyto služby byly univerzální a dostupné po celém světě.

Dosud nikdy nebyla světová nabídka zboží a služeb tak pestrá, rozsáhlá a dostupná jako dnes. Je zřejmé, že gigantický nárůst spotřeby je spojen s negativními vlivy na životní prostředí a v dlouhodobém časovém horizontu bude limitován dostupností surovinových zdrojů. Ekonomický růst nesmí být zaplacen škodami na životním prostředí. Proto se hlásíme ke koncepci trvale udržitelného rozvoje.

Další rizika mají především společenský charakter. Jde o rizika politická, protože ani svoboda, demokracie nebo národní identita nejsou hodnotami, které existují automaticky, bez přičinění nás všech. Tyto hodnoty si musí společnost pečlivě střežit a zabraňovat jejich zneužití, ať už v mocenském, ideologickém nebo hospodářském zájmu. Demokratické instituce musí chránit práva všech občanů bez rozdílu. Rovnost občanů před zákonem a rovnost přístupu k základním potřebám, jako je vzdělání a solidární pomoc v nemoci nebo nouzi, patří nepochybně k nezvratitelným hodnotám moderní evropské společnosti.

Globalizace jako objektivní a nevratný proces je výsledkem technického i společenského pokroku. Hospodářská izolace je v tomto smyslu anachronismem. Skutečností je, že právě naší zemi poskytuje ekonomická globalizace obrovskou příležitost. Máme pro to ty nejdůležitější předpoklady. Žijeme v demokratické společnosti a jsme členy takových uskupení, jako jsou Organizace spojených národů, Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, Evropská unie, Severoatlantická aliance, Světová obchodní organizace, Mezinárodní měnový fond, Světová banka, Evropská banka pro obnovu a rozvoj či Evropská investiční banka, která zajišťují naši bezpečnost a vymezují dostatečně široký a silný hospodářský prostor. Prakticky ve všech sférách života jsme zavedli standardy, které zabezpečují naši srovnatelnost a slučitelnost s ostatním světem. Odměnou jsou dobré předpoklady pro vysokou přitažlivost naší země pro zahraniční investory, stabilní hospodářský růst a vysokou exportní schopnost naší ekonomiky.

Naší základní hodnotou ve světové konkurenci není ani výjimečné surovinové bohatství ani kapitál. Můžeme se spolehnout pouze na svou práci. Česká práce je světem vysoce ceněná jako kvalifikovaná, přizpůsobivá, trpělivá a disciplinovaná. Pružnost a schopnost improvizace v neočekávaných situacích jsou dalšími nespornými hodnotami našich pracovníků. Málo oceňovanými, ale přesto nesmírně důležitými hodnotami jsou i naše mzdová zdrženlivost a kultivované kolektivní vyjednávání.

Přes dobré výsledky a stávající optimistické předpoklady však nemůžeme zůstat spokojeni. I naše relativní výhody se mohou s vývojem globální soutěže rychle měnit. Včerejší úspěchy a novinky mohou být zítřejšími katastrofami a zdroji zaostávání. Česká republika musí dále zvýšit tempo svého vyrovnávání s moderními trendy ve všech oblastech. Obecným klíčem k dalšímu zvýšení konkurenceschopnosti je pro nás Lisabonská strategie zaměřená na posílení hospodářského růstu při respektování požadavků na ochranu životního prostředí a zachování sociální koheze.

Významné změny jsou zapotřebí v institucích naší společnosti. České právo musí být přehlednější, srozumitelnější a uživatelsky předvídatelné. Jeho vymahatelnost nesmí být formální a doba vymáhání musí být úměrná obsahu sporů. Vysokou pozornost je nutno věnovat i institucím neformálním. Specifickým problémem je stále vysoká česká tolerance k porušování norem na všech úrovních. Vedle represivních opatření je proto nutno věnovat pozornost výchově k právnímu vědomí, k vytváření a dodržování etických kodexů. Je nutné stále přesvědčovat, že úcta k zákonu a dodržování závazků se vyplácí a krátkodobé výhody jsou draze placeny započítáním zvýšeného rizika konkrétních subjektů i celé země.

Cestou k ekonomickému růstu nemůže být orientace na levnou práci. Světovým trendem je stále větší otevírání mzdových nůžek mezi kvalifikovanou a nekvalifikovanou prací. Zatímco méně kvalifikovaná práce je vystavena obrovské konkurenci nových regionů, poptávka po práci nejvyšší kvality stále stoupá stejně jako její cena. Základním způsobem vyrovnání se s tímto trendem je zvýšení kvality a dostupnosti vzdělání včetně odstranění všech forem diskriminace v této oblasti.

Zvláštní pozornost musí patřit celoživotnímu učení a terciárnímu vzdělávání. I v tomto směru je nutné prohloubit motivaci. Systém financování vysokých škol musí daleko více odrážet kvalitu vzdělání a uplatnitelnost absolventů na trhu práce. Nelze přehlížet skutečnost, že po absolventech některých škol je vysoká poptávka, zatímco jiní jsou výrazně ohroženi nezaměstnaností, nebo že absolventi škol stejného zaměření dosahují v průměru výrazně odlišných mezd.

Jakkoli můžeme být obecně spokojeni s kvalitou našeho základního a středního školství, je nezbytné dále zvyšovat schopnost vzdělávací soustavy rozvíjet tvůrčí schopnosti žáků. Slabiny máme i v jazykové vybavenosti. Vedle standardního jazykového vzdělání je pro žáky důležitá možnost zúčastnit se vyučování v jiných zemích.

Zkušenost ukazuje, že lidé schopní pracovat v mezinárodních týmech a vybavení vysokým stupněm teoretického vzdělání a schopností pracovat s informacemi nejsou ohroženi nezaměstnaností a stabilně dosahují nejvyšších mezd. Vysoké zastoupení kvalifikovaných je také základním předpokladem pro zavádění moderních technologií a aktivní účast na efektivním výzkumu. Bez aktivní podpory výzkumu si ale samozřejmě nelze představit ekonomický rozvoj, ale zpětně ani pokrok v samotném vzdělání. Jde o dvě stejně důležité stránky téhož procesu. Zvyšování váhy výzkumu v produktu země se tak stává nástrojem zavádění inovací jak ve výrobě, tak ve vzdělání.

Atraktivita země pro hospodářské aktivity je dána souhrnem řady faktorů. Vedle stabilního institucionálního prostředí a nabídky kvalifikované práce sem patří i konkurenceschopnost z hlediska všech součástí nákladů, včetně nákladů daňových. Česká republika v posledních letech učinila v tomto směru zásadní kroky. Jejich dopady je nutno stále vyhodnocovat a hledat další cesty k vyšší motivaci práce i podnikání. Obdobně je důležité dosáhnout stability všech systémů veřejných financí včetně nalezení optimálního tvaru důchodového systému.

Pro to, aby ČR uspěla v mezinárodní soutěži, je nutno hledat veškeré cesty k propojení našich a mezinárodních trhů. V tomto směru je důležité ve správný okamžik přistoupit k zavedení jednotné evropské měny. Zároveň je nutno odstraňovat veškeré překážky, které dosud oddělují naše trhy od ostatních zemí. Kultivovaný otevřený trh je hlavním ekonomickým nástrojem dosahování růstu a zaměstnanosti. Na tomto trhu pak mají místo všechny typy podnikatelských struktur. Vedle přítomnosti velkých světových společností je nutno věnovat zvýšenou pozornost i malému a střednímu podnikání jako významnému zdroji zaměstnanosti a inovací.

Hodnotou naší země je nepochybně sociální konsensus. Jeho udržení v další etapě vývoje je významným cílem hospodářské politiky. Jde o citlivé udržování rovnováhy v systému sociálního zabezpečení i v pracovním právu. Posílení motivačních prvků je v tomto směru velmi důležité, zároveň však nemůže být na úkor boje s chudobou a sociálním vyloučením. Podobně potřebné uvolnění některých přežitých prvků v pracovních vztazích nelze zaměnit za paušální zrušení elementárních práv zaměstnaných.

Předpokladem dynamického vývoje je samozřejmě rozvoj udržitelných dopravních systémů a informačních technologií. Atraktivita země je do značné míry funkcí standardů, které je schopna nabídnout v této oblasti. Zároveň doprava a informační technologie mohou poskytnout větší rozměr příležitostí problémovým regionům, které se dosud nemohly plně uplatnit.

V rámci dlouhodobého účinného partnerství podnikatelské sféry s orgány veřejné správy a relevantními zájmovými skupinami je žádoucí, aby byly uplatňovány principy společensky odpovědného chování firem (corporate social responsibility). Tyto principy zahrnují především vytváření vhodných podmínek pro efektivní řízení a kontrolu firmy při respektování stávající právního rámce a pravidel poctivého obchodu (fair-trade), efektivní uspokojování potřeb a požadavků spotřebitelů, identifikaci a integraci sociálních a environmentálních aspektů do každodenního rozhodování, investice do profesionálního růstu zaměstnanců a vytváření vhodných pracovních podmínek z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců.

Dalším důležitým předpokladem dynamického ekonomického vývoje je správně nastavená environmentální politika, která vytváří předpoklady pro inovace, rozvoj nových technologií a trhů, zvyšování konkurenceschopnosti založené na principu efektivnějšího využívání zdrojů a nové investiční příležitosti. V současné době se dynamicky rozvíjí trh s environmentálními technologiemi, zvyšuje se zaměstnanost v eko-průmyslu, v rychle rostoucích a rozvíjejících se ekonomikách (např. v Asii a v Latinské Americe) roste poptávka po environmentálních technologiích zlepšujících materiálovou a energetickou efektivnost. Česká republika musí plně využít těchto možností k prosazení svých výrobků na světových trzích.

Současný svět poskytuje naší zemi s ničím nesrovnatelnou příležitostí. Této příležitosti se nelze bát, naopak je nutné považovat ji za výzvu, které se musíme aktivně postavit. Předkládaná Strategie je výčtem vybraných kroků, které bychom na cestě k další prosperitě měli učinit ve spolupráci vlády a soukromého sektoru. Tato strategie není a nemůže být ani úplná, ani konečná. Strategie je naznačením vybraného směru.

Česká republika stojí před obrovskou šancí. Máme významné předpoklady této šance využít. Potřebujeme k tomu více motivace, vzdělání a kvalifikované práce, potřebujeme úměrné sociální a právní jistoty. Nejde o nic, čeho bychom nemohli dosáhnout. Vydáme-li se důsledně po této cestě, můžeme vstoupit do čestné soutěže s každým.

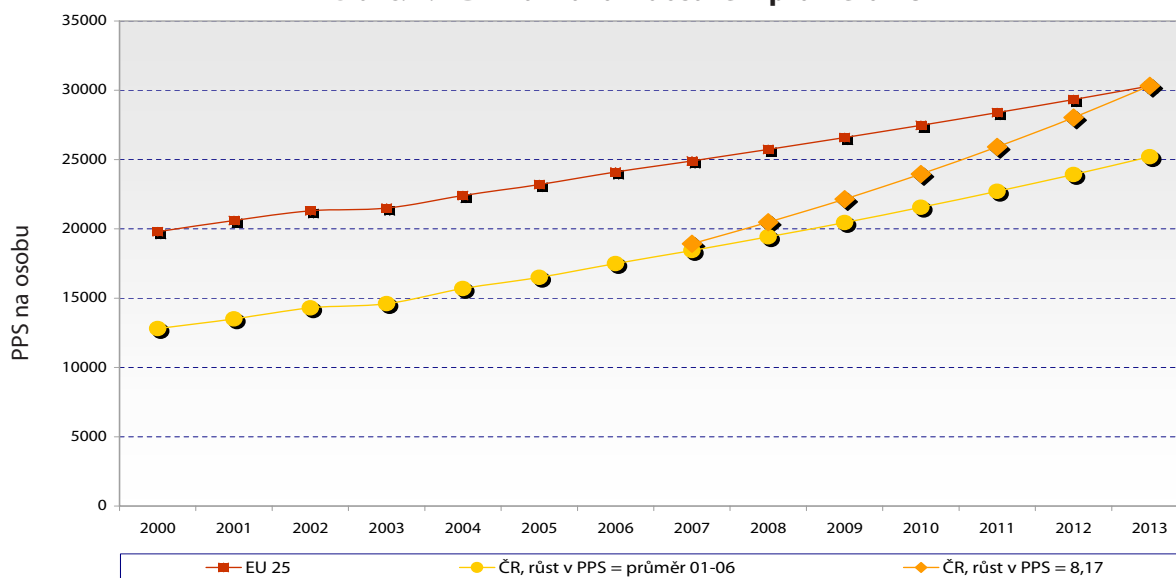
1.2 Hlavní cíl: Dosažení úrovně EU-25 v roce 2013

Jedním z hlavních cílů opatření navrhovaných ve Strategii je, aby se ekonomická výkonnost České republiky v roce 2013 významně přiblížila průměrné úrovni 25 zemí Evropské unie (dále „EU-25“). Budou-li provedena potřebná prorůstová opatření navrhovaná ve Strategii, je v silách ČR dosáhnout – za předpokladu absence významnějších negativních externích vlivů – v roce 2013 úrovně až 100 % průměru EU-25.

Adekvátním ukazatelem pro porovnávání ekonomické úrovně zemí je HDP na hlavu vyjádřený v jednotkách kupní síly (PPS – purchasing parity standard), neboť ten zohledňuje různé ceny zboží a služeb v různých zemích. Měřeno tímto ukazatelem byla ČR v roce 2004 na úrovni 70,1 % průměru EU-25. Dle předpovědi Eurostatu bychom se pak v roce 2006 měli dostat na úroveň 72,6 %. K tomu, aby HDP ČR na hlavu vyjádřený v PPS dosáhl v roce 2013 úrovně 100% průměru EU-25, je třeba, aby náš **HDP vyjádřený ve stálých cenách rostl** v období 2006–2013 **tempem 6 % ročně**. Tento výpočet předpokládá, že EU-25 poroste v období 2006–2013 stejným ročním tempem jako v období 2001–2006 a že inflace EU-25 se bude pohybovat kolem dvou procent.

Předpokládáme-li totiž, že průměrný HDP EU-25 vyjádřený v PPS poroste nadále tempem 3,33 % ročně jako v období 2001–2006, pak aby v roce 2013 dosáhl HDP ČR vyjádřený v PPS úrovně EU-25, musí růst tempem 8,17 % ročně, tedy o zhruba 2,8 procentního bodu rychleji než v období 2001–2006. A právě růst v jednotkách PPS tempem 8,17 % ročně by – za předpokladu inflace v EU-25 kolem 2 % – odpovídal přibližně růstu ve stálých cenách o 6,0 % ročně. Potřebné zrychlení tempa růstu zachycuje následující graf.¹

Graf č. 1: HDP na hlavu – dosažení průměru EU

Zdroj: 2001–2006: Eurostat, 2007–2013: vlastní výpočet

Šestiprocentní tempo růstu HDP je sice ambiciózním cílem, avšak je v možnostech České republiky, budou-li implementovány všechny body předkládané Strategie a nebudou-li na Českou republiku v období před rokem 2013 působit externí faktory s výrazným negativním vlivem.

¹ Hodnoty do roku 2006 jsou skutečná data a předpovědi Eurostatu. Od roku 2007 do roku 2013 se u řad pokrývajících celé období 2001–2013 jedná o extrapolaci průměrného růstu dosaženého před rokem 2006. U řady pokrývající pouze období 2007–2013 jde o potřebný růst k dosažení úrovně 95% EU-25.

Podíváme-li se na skladbu HDP České republiky a její vývoj, je zřejmé, že hlavním zdrojem růstu byly v posledních letech investice a export. Podíl osobní spotřeby na HDP je ve srovnání s ostatními zeměmi nízký a navíc se dlouhodobě snižuje.² Přestože trend růstu čistého exportu bude zřejmě nadále pokračovat a stejně tak zřejmě zůstanou na vysoké úrovni i investice, měla by hlavním motorem budoucího růstu být osobní spotřeba, aby docházelo k postupnému sblížení životní úrovně s vyspělými zeměmi.

Jedním z faktorů, které doposud růst osobní spotřeby brzdily, je poměrně vysoká nezaměstnanost. Pokud by se podařilo tento problém vyřešit, představovalo by to značný prorůstový impuls. Strategie navrhuje k řešení tohoto problému opatření v oblasti zvýšení mobility pracovní síly, zvýšení její kvalifikovanosti či posílení motivačních prvků v daňovém systému a v systému podpor.

Důležitým předpokladem nastartování a udržení vysokého ekonomického růstu je makroekonomická stabilita. Hlavním potenciálním zdrojem nestability je v ČR v současnosti oblast veřejných financí, která již několik let generuje deficity přesahující Maastrichtská kritéria pro vstup do Eurozóny. Deficit státního rozpočtu má navíc strukturální charakter, takže bez zásadních reforem nelze čekat jeho výrazné snížení a zastavení růstu veřejného dluhu. Pokračování rozpočtových deficitů na současné či vyšší úrovni a růst veřejného dluhu by nejen ohrozily vstup ČR do Eurozóny, ale mohly by časem přimět centrální banku ke zvýšení úrokových sazeb, což by mělo negativní vliv jak na spotřebu, tak především na investice. Pro zajištění střednědobého a dlouhodobého ekonomického růstu je tedy třeba provést reformy, které povedou k odstranění fiskální nerovnováhy. Zejména je třeba začít s realizací penzijní reformy. Ta bude mít sice – v případě některých variant – ve fázi zavádění negativní dopad na rozpočet, avšak k zajištění vyrovnaného hospodaření v delším období, při zachování únosné životní úrovně občanů pobírajících důchod, je nezbytná.

Vyřešení problému rozpočtových schodků je rovněž jedním z předpokladů přijetí eura, které je plánováno na rok 2010.³ Před vstupem do Eurozóny je však třeba nejdříve dosáhnout určitého stupně reálné konvergence, aby nehrozilo nebezpečí, že měnová politika Evropské centrální banky bude pro českou ekonomiku příliš restriktivní, nebo naopak příliš expanzivní. Rovněž je třeba věnovat pozornost správnému nastavení kurzu, ve kterém bude koruna eurem nahrazena. Podhodnocení by de-facto znamenalo transfer části národního bohatství do zahraničí, nadhodnocení by zkomplikovalo situaci českým exportérům. Budou-li splněny tyto předpoklady, lze od přijetí eura očekávat posílení růstu, zejména v důsledku pozitivního vlivu kurzové stability na zahraniční investice a zahraniční obchod.

V souvislosti s přijetím eura je rovněž třeba zabývat se stabilitou této měny jako takové, neboť mezinárodní ekonomické vztahy ČR nejsou omezeny pouze na Eurozónu. Euro sice zatím nestabilitou netrpí, avšak existují určitá rizika, jimž je třeba věnovat pozornost. Hlavním takovým rizikem jsou rozpočtové deficity generované jednotlivými členskými zeměmi, které vytvářejí tlak na zvýšenou emisi a podkopávají důvěru v euro. Je proto třeba klást zvýšený důraz na zachování fiskální disciplíny všech členských států.

1.3 ČR jako součást Evropské unie a Lisabonská strategie na cestě k dosahování konkurenceschopnosti

Česká republika není sama ve své snaze o urychlení hospodářského růstu. Již v březnu 2000 na jednání Evropské rady v Lisabonu vyhlásili představitelé EU nesmírně ambiciózní cíl: proměnit do roku 2010 Evropskou unii v nejkonkurenceschopnější region světa – ekonomiku znalostně

² V roce 2004 činil podíl osobní spotřeby 49,7 % HDP, zatímco průměr EU-25 činil 58,2 % HDP. Podíl výdajů vlády na nákup zboží a služeb se rovněž mírně snížil a v roce 2004 činil 22,8 % HDP (průměr EU-25 činil 20,8 %). Podíl investic na tvorbě HDP zůstává stabilní a je podstatně vyšší než průměr EU-25. V roce 2004 činil podíl investic 27,2 % (průměr EU-25 byl 19,6 %). Největší nárůst zaznamenal za poslední čtyři roky čistý export, jehož negativní saldo se snížilo z 3,1 % HDP v roce 2000 na 0,4 % HDP v roce 2004. Export vyjádřený v eurech vzrostl za stejnou dobu o 64,7 %, zatímco import pouze o 45,3 %.

³ V problematice přistoupení k euru SHR plně respektuje Strategii přistoupení k euru.

orientovanou,⁴ schopnou dosahovat udržitelného růstu, nabízející více kvalitních pracovních míst a umožňující dosahovat sociálního konsensu. Takzvaná Lisabonská strategie si také vytkla za cíl zvýšit průměrnou míru ekonomického růstu do roku 2010 na 3 % ročně a vytvořit dodatečných 20 milionů pracovních míst. Na dalších zasedáních⁵ Evropská rada postupně rozpracovala tuto strategii a začlenila oblast sociální a environmentální. Společným cílem je uspokojování potřeb současné generace, aniž by se tak dělo na úkor potřeb generací příštích.⁶

Ukázalo se, že nastavení cílů hospodářské politiky pro souběžné splnění současně celé triády cílů není snadné. Z hlediska hospodářské politiky panují mezi třemi cíli – ekonomickým, sociálním a environmentálním – alespoň krátkodobě spíše vztahy vzájemné rivality než vztahy komplementarity.

V roce 2004 Evropská komise vytvořila pracovní skupinu na vysoké úrovni vedenou bývalým nizozemským premiérem Wimem Kokem, jejímž úkolem bylo zhodnotit dosavadní plnění Lisabonské strategie. Jeho zpráva dospěla k závěru, že koncept strategie je v zásadě správný a problémem je spíše příliš velký počet priorit a neschopnost jejich naplňování.

Na počátku roku 2005 probíhaly diskuse nad přeformulováním Lisabonské strategie, jejíž nové směřování bylo schváleno Evropskou radou v březnu 2005. Základními dvěma cíli se staly růst a zaměstnanost. Materiál Evropské komise⁷ hovoří jasně a srozumitelně: „Obnovení růstu má klíčový význam pro naši prosperitu...“ Potřebujeme dynamickou ekonomiku, abychom mohli naplnit naše velké sociální a environmentální ambice.

Evropa se v této snaze musí stát přitažlivějším místem pro investice a zaměstnanost, a politiky proto musí umožňovat podnikatelům tvorbu více a lepších pracovních příležitostí. Evropa se také musí důsledně zaměřit na znalosti a inovace jako základní předpoklady hospodářského růstu.

Dosahování environmentálních cílů a parametrů sociálních jde podle revidované Lisabonské strategie souběžně s dosahováním ekonomického růstu (a tím i vznikem pracovních míst).

Aby podpořila dosahování cílů Lisabonské strategie, Evropská rada v březnu 2005 zavázala členské země ke zpracování národních programů reforem (tzv. Lisabonských programů), které budou odrážet specifické podmínky dané země. Členské země jsou vyzvány k vypracování prvního Národního programu reforem na podzim roku 2005. Národní programy reforem budou platné po dobu 3 let, přičemž v případě změn politik na národní úrovni mohou být revidovány. Strategie hospodářského růstu bude výchozím podkladem pro zpracování Národního programu reforem České republiky.

Navrhovaná Strategie hospodářského růstu ČR je strategií země, která si cení evropských hodnot a je si vědoma skutečnosti, že členství v Evropské unii přispělo k posílení její konkurenceschopnosti a zlepšení postavení ve světové ekonomice. Její filosofie vychází z Lisabonské strategie založené na posilování ekonomického růstu a snižování nezaměstnanosti. Česká republika hodnotí reálně své současné postavení mezi členskými státy Evropské unie a usiluje o konvergenci k úrovni států nejvyspělejších. Zároveň si je vědoma svých komparativních výhod vytvořených v nedávné i vzdálenější minulosti a je odhodlána jich plně použít pro posílení své konkurenceschopnosti a růstu životní úrovně svého obyvatelstva. Česká republika současně kriticky vnímá své komparativní nevýhody a chce učinit vše pro jejich odstranění.

4 Znalostní ekonomika spočívá v tvorbě přidané hodnoty na základě zúročení znalostí, nejen díky manuální výrobě, a roste v ní význam vzdělání a využití vědeckých poznatků z hlediska celkové konkurenceschopnosti země.

5 Stockholm (březen 2001) a Göteborg (červen 2001).

6 Princip udržitelného rozvoje.

7 Working together for growth and jobs – A new start for the Lisbon Strategy.

2.1 Odkud kam v Institucionálním prostředí pro podnikání

Česká republika čelí celé řadě problémů spojených s nedostatečným legislativním prostředím a nízkou vymahatelností práva. Systém justice není schopen zajistit rychle spravedlnost před soudem, protože soudy fungují pomalu a neefektivně. Právní normy jsou příliš složité, časté úpravy právního řádu systém spíše komplikují místo toho, aby jej zkvalitnily. Občanské, obchodní i pracovní právo je upraveno často již překonanými předpisy, které ne vždy reflektují potřeby fungování ekonomiky. Legislativní proces navíc zcela postrádá analýzu dopadu nové regulace na podnikatelské prostředí, takže se při přijímání nových norem nezohledňuje, zda vůbec přispívají ke zlepšení situace, nebo zda jejich přínos není převážen přehnaně vysokými náklady.

Přes určité zlepšení v poslední době je vstup do podnikání v České republice stále komplikovaný. Větším problémem je však řešení úpadku, neboť zákon o konkurzu a vyrovnání neplní svou funkci – bankrot trvá zbytečně dlouho a jeho návratnost je velice nízká. Korupční prostředí, respektive jeho vnímání ze strany veřejnosti, je velké, což má negativní vliv na důvěru ve stát a jeho fungování.

V soudním systému je proto nutné přistoupit k vnitřní reorganizaci, posílit zodpovědnost soudců. Za účelem celkového zpřehlednění právního řádu je především potřeba provést reorganizaci kodexů civilního práva a sjednocení smluvního práva. U zahájení podnikání je nezbytné sloučit všechny současné registrace na jedno místo a učinit tak rozjezd podnikání co nejméně administrativně náročný. V oblasti insolvenčního řízení by pak mělo dojít k přijetí nového zákona o úpadku, který urychlí celý proces, posílí roli věřitelů i tržních vlivů. Bylo by též vhodné institucionalizovat hodnocení dopadu nové legislativy na ekonomické prostředí do legislativního procesu. Eliminace korupčního prostředí by umožnila normální fungování trhu, přispěla ke snížení transakčních nákladů a zvýšila důvěru lidí ve stát a jeho fungování.

Kvalita veřejné služby je mnohde nedostatečná, existuje významný prostor pro zvýšení efektivity a výkonnosti. Chybí větší koordinace, ať už z hlediska nákladového či z hlediska přístupu k uživatelům. Vzájemná komunikace státních orgánů je nevyhovující (i kvůli nedostatečné koordinaci informačních systémů). Výsledkem je zbytečný přenos administrativní zátěže na podnikatele i občany. Ve státní správě také doposud nebyla dostatečně prosazena a využívána koncepce e-governmentu – komunikace s využitím informačních technologií chybí jak v rámci správy jako takové, tak navenek. Ke zvýšení kvality a výkonnosti veřejné služby by napomohlo provedení nezávislých externích auditů, zavedení klientského přístupu a lepší koordinace práce jak mezi jednotlivými institucemi veřejné správy, tak při přístupu k uživatelům.

Daňová soustava České republiky se od počátku svého fungování v roce 1993 značně zkomplikovala, bylo by proto vhodné přistoupit k jejímu zjednodušení (zejména v případě zákona o daních z příjmu). Daňová kvóta, měřící pouze poměr daní a cel k HDP, není z mezinárodního hlediska vysoká. Relativně vysoké jsou však příspěvky na sociální a zdravotní pojištění a jejich podíl na celkových daňových příjmech. Nízká výdělková úroveň a vysoký stupeň sociální a zdravotní péče založené na rozsáh-

lé solidaritě se projevují ve značném odvodovém zatížení mezd. V mezinárodním srovnání je celkové odvodové zatížení mezd vysoké zejména u lidí s nižším příjmem, což vytváří překážku růstu zaměstnanosti, resp. poklesu nezaměstnanosti. Daňový systém ČR také postrádá některé motivační prvky, které by pomohly přilákat mezinárodní firmy a udržely silné domácí subjekty. Některé daně jsou navíc konstruovány způsobem, kdy jejich výnos je nižší než náklady spojené s jejich správou. Řada ekonomických subjektů také není nijak daňově motivována k šetrnému přístupu k životnímu prostředí.

Je proto nutné provést ekologickou daňovou reformu, která umožní přenést zodpovědnost za nápravu škod na životním prostředí na jejich původce. Aby daňový systém efektivně plnil své role, nesmí jeho správa představovat nadměrnou zátěž pro rozpočet ani plátce a jeho výklad musí být jednotný napříč celou ekonomikou. Daňový systém by také měl svými parametry pomoci učinit zemi atraktivním sídlem pro domácí i mezinárodní firmy.

České konkurenční prostředí není efektivní v důsledku existence lokálních oligopolních a monopolních struktur. Podnikatelé musejí při registraci i vlastním výkonu podnikatelské aktivity čelit značné administrativní zátěži, systém registrace při vstupu do podnikání je zastaralý. Komplikovaná legislativa je jednou z dalších příčin omezení rozvoje podnikání. Pro zlepšení konkurenčního prostředí je třeba vytvářet podmínky k jeho žádoucímu rozvoji a v oprávněných případech cíleně oslabit monopolní a oligopolní struktury. V environmentální legislativě je také nutné zohlednit zájmy konkurenceschopnosti českých podniků.

Konkurenční boj mezi státy a regiony v současnosti často ospravedlňuje používání různých forem veřejných podpor podnikání. Česká republika by se proto měla soustředit i na tuto oblast, vhodné je zejména použití nepřímých forem podpor (např. podpora sdružování firem a univerzit, důraz na vzdělanost a kvalifikaci pracovní síly). Vedle podpory zahraničních investorů je třeba se zejména soustředit na podporu domácích malých a středních podniků. Veřejná podpora by také měla být koncentrována do omezeného množství předem vybraných oborů, ve kterých může být ČR konkurenceschopná. Je rovněž žádoucí lépe koordinovat propagaci a prezentaci České republiky v zahraničí a zvýšit efektivitu prosazování ekonomických zájmů ČR v globalizované světové ekonomice.

2.2 Odkud kam ve Zdrojích financování

Napjatý stav veřejných financí hrozí nedostatkem disponibilních zdrojů z veřejných rozpočtů na spolufinancování „evropských“ projektů. Navíc při předpokládaném zřetelném nárůstu celkové alokace prostředků na strukturální a kohezní politiku bude potřeba i mnohem více zdrojů na spolufinancování. Nedostatečná informovanost tuzemských podnikatelských i nepodnikatelských subjektů o možnostech využívat zdroje z přímých komunitárních programů brání většímu využívání těchto zdrojů. Pro příští programovací období 2007–2013 Ministerstvo financí odhaduje příliv prostředků na strukturální a kohezní politiku ve výši asi 160 miliard korun ročně, což by představovalo více než pětinásobek současného stavu. Vhodné nasměrování peněz ze Strukturálních fondů do oblastí s nejvyšším multiplikačním efektem povede ke zrychlení růstu HDP o několik procentních bodů.

Příležitostí je vytvoření legislativního rámce pro Partnerství veřejného a soukromého sektoru (PPP), které umožní širší využívání této možnosti, jež může sloužit jako významný zdroj pro spolufinancování projektů hrazených z evropských fondů. Potřebná legislativa již prochází legislativním procesem, je připravována metodika pro realizaci PPP projektů. Ty mají šanci zvýhodnit proces realizace veřejných projektů, zlevnit jejich provozování během doby trvání a zlepšit kvalitu poskytovaných služeb právě díky participaci soukromého sektoru. Projekty PPP mohou při vhodném nastavení být použity jako projekty určené pro kofinancování, a vláda tedy může použít „soukromé peníze“ pro zvýšení absorpce příjmů z fondů Evropské unie. V době zvýšeného tlaku na veřejné rozpočty může tato

metoda umožnit profinancování projektů veřejného zájmu, na které by jinak vláda neměla dostatek financí.

Relativně vysoký příliv přímých zahraničních investic bude v budoucnu ochabovat s uzavíráním nákladové výhodnosti oproti vyspělým zemím a pokračujícím konkurenčním bojem na poli investičních pobídek. V současné době se v České republice koncentruje výroba s přidanou hodnotou nižší, než by odpovídalo potenciálu ekonomiky, což nepříspěvá ke zvyšování domácí konkurenceschopnosti na globalizovaném světovém trhu. Neexistuje dostatečně odlišené zaměření podpory vzhledem k preferovaným oborům. Vhodně zvolená struktura investičních pobídek může stimulovat růst investic v preferovaných oborech s vysokou přidanou hodnotou a zvyšovat velmi potřebné investice do vědy a výzkumu. Příliv investic zaměřených na vědu a výzkum může urychlit přechod ke vzdělanostní ekonomice. Větší míra zapojení domácích investorů umožní dlouhodobější vyrovnanou zahraniční bilanci, protože zisky budou reinvestovány v České republice, popř. investovány v zahraničí s jejich budoucí repatriací.

Kapitálový trh stále neplní svoji funkci zabezpečení zdrojů financování, i když jeho vývoj v posledních letech (rozvoj kolektivního investování, první primární emise v roce 2004) dává důvod k opatrnému optimismu, že by se situace mohla do budoucna zlepšovat. Další posílení role kapitálového trhu jako zdroje kapitálu pro firmy je žádoucím jevem, neboť česká ekonomika je historicky financována především prostřednictvím dluhu, což představuje limit pro investiční aktivitu.

Vysoký podíl veřejných výdajů je stále směřován na zákony předem vymezené účely. Současně je velmi omezen prostor pro aktivní fiskální politiku a adresnou prorůstovou výdajovou podporu. Nejsou dostatečně propojeny veřejné výdaje s určitými typy příjmů, u nichž to má smysl (daně vybrané z provozu dopravních komunikací – investiční výdaje do dopravní infrastruktury; environmentálně zaměřené spotřební daně – nutné výdaje na zlepšení stavu životního prostředí a ochranu zdraví obyvatelstva). Za zvláště důležité v tomto smyslu a v souladu s připravovanou reformou důchodového systému považujeme přímé propojení příjmů z pojistného na důchodové pojištění s výdaji na důchody a oddělení financování důchodů od státního rozpočtu. Trvale by se mělo pokračovat ve snahách o další zefektivnění výběru daní.

V následujícím období musí dojít k výdajovému auditu a na jeho základě případně k redukci objemu mandatorních a kvazimandatorních výdajů a ke zřetelné adresnosti zvýšeného podílu aktivních nástrojů fiskální politiky.

Nezbytností je provést stabilizaci ve zdravotnictví a reformu důchodového systému, neboť z dlouhodobého hlediska ohrožují vyrovnanost veřejných financí.

2.3 Odkud kam v Infrastruktuře

Naše země disponovala na začátku devadesátých let minulého století nejrozvinutější infrastrukturou ze všech nových ekonomik střeoevropského prostoru a díky nemalým prostředkům investovaným v uplynulých letech do výstavby infrastruktury veřejným i privátním sektorem si svoji vedoucí pozici v této skupině udržela. Přesto situaci zdaleka nelze označit za optimální. ČR vstoupila do klubu nejvyspělejších evropských zemí, ve kterém platí jiná měřítka. Ve vymezeném časovém rámci 2005–2013 lze na základě implementace navrhovaných opatření saturovat potřeby hospodářského růstu v oblasti infrastruktury v některých odvětvích zcela a v ostatních dosáhnout rozhodujícího pokroku.

Česká republika má díky své geografické poloze šanci stát se dopravní a logistickou křižovatkou střední a východní Evropy. Z této příležitosti zároveň plyne riziko významných ztrát na dopravní infra-

strukturu a životním prostředí a veřejném zdraví jako důsledek vysokého zatížení dopravní sítě tranzitující, především silniční, dopravou. Za uplynulých patnáct let zaznamenalo významný pokrok mezinárodní letiště v Praze Ruzyni. Zatímco v roce 1991 prošlo jejími turnikety zhruba 1,5 milionu cestujících, v roce 2005 odbaví letiště již přes 10 milionů pasažérů. Ruzyně za sebou nechala letiště ve Varšavě a Budapešti a dohání svého největšího středoevropského konkurenta, letiště ve Vídni. Pokud se pražskému letišti podaří uskutečnit plánované investice, může během následujících let převzít pozici Vídně a stát se hlavním leteckým uzlem pro střední a východní Evropu. Ostatní odvětví dopravy se takovou statistikou pochlubit nemohou. Naše hospodářství se potýká s problémy v oblasti údržby, modernizace a rozvoje dopravní infrastruktury. Polovina regionů České republiky stále není napojena na mezinárodní dálniční síť, plán výstavby dálnic a rychlostních silnic není ani zdaleka naplňován a termín dokončení základní sítě se z roku na rok odsouvá. Modernizace silniční infrastruktury probíhá nedostatečným tempem. Pouze 45 % silnic I. třídy dosahuje optimálních parametrů, v desítkách měst a obcí ležících na hlavních tazích dosud nebyly vybudovány obchvaty či optimalizovány průtahy. Kongesce nejen ve městech, ale i na páteřních dálničních a silničních tazích mají negativní dopady na podnikání, životní prostředí a veřejné zdraví. Velmi nepříznivá situace v oblasti údržby a modernizace pozemních komunikací je zapříčiněna především nedostatkem finančních prostředků. Své pozice na přepravním trhu ztrácejí postupně železniční i vodní doprava. Podle statistiky Ministerstva dopravy klesl poměr přepravních výkonů v nákladní dopravě mezi železniční a vodní dopravní cestou na jedné straně a silniční dopravní cestou na druhé straně za posledních 15 let z 60 : 40 na 25 : 75. Obdobně nepříznivé trendy lze vysledovat v oblasti přepravy osob. Podpora veřejné osobní dopravy není vždy využívána účelně a hospodárně. Integrované systémy přepravy osob jsou provozovány jen v omezených územích. Zatímco na počátku 90. let byl podle údajů MD poměr hromadné dopravy k dopravě individuální 80 : 20, v současné době je zhruba na úrovni 50 : 50 a nadále klesá. Existující nedostatky na poli dopravní infrastruktury a dopravních systémů podvazují mobilitu zboží a osob a do značné míry snižují růstový potenciál této země.

Relativně příznivá je výchozí pozice České republiky v telekomunikacích. Výdaje na informační a telekomunikační technologie v poměru k HDP převyšují v Česku průměr EU. Země disponuje hustě rozvětvenou sítí metalických kabelů, stejně jako vysokým počtem celulárních radiových vysílačů. V minulých letech u nás proběhla plná digitalizace telefonní sítě. ČR se může chlubit také vysokou penetrací optických kabelů s výjimkou přístupových sítí a přípojek. Na špičce, a to i ve srovnání s vyspělým světem, je ČR ve využívání mobilních telefonů, jejichž rozšíření mezi aktivní části obyvatelstva dosahuje hladiny nasycení. Hůře je na tom pevná komunikační síť, kde k pomalejšímu technologickému pokroku přispívá nedokonalá regulace a potažmo nedostatečný konkurenční tlak alternativních operátorů. ČR je oproti vyspělým zemím opožděna také v přechodu na digitální televizní a rozhlasové vysílání a v zavádění mobilních sítí třetí generace.

Stále je málo rozšířené připojení na internet. V uplynulých dvou letech se zlepšila situace v oblasti nízkorychlostního přístupu, za vyspělým světem však ČR značně zaostává v oblasti vysokorychlostního přístupu. Právě této oblasti je přitom nutné věnovat největší pozornost a zachytit probíhající a především nadcházející technologické trendy. V žádném ohledu není totiž hospodářský růst založený na znalostní ekonomice více svázaný s infrastrukturou, než právě prostřednictvím vysokorychlostního připojení. Výzvou pro státní politiku a dlouho neopakovatelnou příležitostí následujících několika málo let je vytvořit v ČR podmínky pro implementaci moderní infrastruktury založené na optických vláknech a dalších pokročilých technologiích. Vysokorychlostní přenos dat, hlasu a obrazu umožní rozšíření práce na dálku, tzv. teleworking, který má zásadní význam pro řešení problémů zaměstnanosti, dopravy a životního prostředí. Elektronické vzdělávání, tzv. e-learning, rozšíří a usnadní přístup ke vzdělání, zvláště k soustavnému vzdělávání dospělých, tak důležitému ve společnosti znalostí. Revoluční internetové aplikace usnadní život podnikům, kterým prudce vzroste produktivita práce, a občanům, kteří svoji energii a čas ušetří pro profesní a zájmové činnosti.

Silné stránky, ale také hrozby v podobě zdražování a vzrůstající závislosti na zahraničních primárních zdrojích vykazuje domácí energetika. Na jedné straně lze s uspokojením konstatovat, že elektrifikace a plynofikace území vykazuje nejen dostatečnou míru pokrytí, ale i vyspělou technologickou úroveň a vysoký stupeň zabezpečení dodávek. Na druhé straně platí, že energetická i elektroenergetická náročnost tvorby HDP jsou v ČR stále téměř dvojnásobné oproti průměru zemí EU. Nejhorší jsou na tom v tomto ohledu doprava, průmysl a stavebnictví. Je potěšitelné, že v porovnání se západem Evropy máme dosud velmi kompetitivní ceny elektřiny, plynu a tepla. Probíhající liberalizace energetického trhu je však spojena s hrozbou urychlené unifikace cen v celoevropském prostoru a ztráty konkurenční výhody českého spotřebního průmyslu.

Vzrůstajícím cenovým tlakům budou v následujícím období čelit také vodohospodářská odvětví. Platby za vodné a stočné v současnosti zatěžují podniky a obyvatele relativně málo. Ceny v oboru nicméně rostou a nadále porostou v souvislosti s nutnými investicemi do výstavby úpraven pitné vody a čistíren odpadních vod v návaznosti na přejímání evropských standardů.

Infrastrukturu ovšem netvoří pouze dopravní stavby a inženýrské sítě, ale také veškeré reality. Zde je pozornost věnována pouze bytovému segmentu a segmentu průmyslových nemovitostí. V sektoru bydlení sehrává stát dlouhodobě pozitivní i negativní úlohu. Úspěšná je státní bytová politika zaměřená na podporu vlastnického bydlení. Stavební spoření, podpora hypoték, nízká inflace a bankovní konkurence rozhýbaly bytovou výstavbu. Stavební spořitelny poskytly v roce 2004 úvěry na bytové potřeby ve výši téměř 40 miliard Kč. Ještě lépe jsou na tom hypoteční banky, které podle údajů Ministerstva pro místní rozvoj v roce 2004 poskytly téměř 42 tisíc hypotečních úvěrů v celkovém objemu přes 68 miliard Kč. Zcela opačná je role státu v případě nájemního bydlení. Stát zde přetrvávající regulací způsobuje jednak zvýšenou hladinu tržních neregulovaných nájmů, jednak upevňuje nevítanou závislost obyvatelstva na místě stávajícího bydliště. Pokud jde o průmyslové nemovitosti, stát se spolu s kraji a především obcemi angažuje v oblasti přípravy průmyslových zón. Tuto politiku lze označit za velmi úspěšnou. V průmyslových zónách, připravených převážně městy za vydatné státní podpory, našly působiště desítky zahraničních i domácích průmyslových podniků, které významnou měrou přispěly k růstu HDP, zaměstnanosti, produktivity práce a vývozu.

2.4 Odkud kam v Rozvoji lidských zdrojů

Aby byla Česká republika úspěšná na cestě k dlouhodobé konkurenceschopnosti na mezinárodním trhu, musí mít kvalifikovanou, adaptabilní a mobilní pracovní sílu. Ke splnění tohoto cíle se musí vytvořit vhodné podmínky. Zároveň je potřeba z pracovního trhu odstranit bariéry. Stejně důležité bude zajistit takový systém sociální ochrany, který motivuje k práci. Naplnění těchto priorit bude mimo jiné umožněno vznikem systému strategického řízení rozvoje lidských zdrojů na národní a regionální úrovni.

V České republice je vysoký podíl lidí se středním vzděláním. Lidé pracují především v sekundárním sektoru (podíl na celkové zaměstnanosti byl v roce 2003 38,6 %). Rostou investice do výroby s vysokou přidanou hodnotou, do výzkumu a vývoje a do služeb. Spolu s tím roste i poptávka po lidech s terciárním vzděláním. Zvýšení úrovně vzdělanosti je tak nezbytnou podmínkou růstu konkurenceschopnosti.

Významným zaměstnavatelem v ekonomice je průmysl a na něj navazující výroba a služby. Toto poměrně úzké zaměření přináší riziko vysoké nezaměstnanosti – např. masový přesun některých výrobních závodů dále na východ. Je proto nutné, aby vzdělávací soustava vytvářela podmínky pro získání takových schopností, které lidem umožní rychlé přeškolení do nových profesí.

Podmínkou úspěchu pracovní síly jsou zejména jazykové dovednosti, schopnost pracovat s informacemi a informačními a komunikačními technologiemi a jejich využívání. U lidí s vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním je dále nezbytné prohloubit manažerské schopnosti a týmovou spolupráci. Potřebám střední a starší generace je nezbytné přizpůsobit programy dalšího vzdělávání, a to tak, aby mohli lépe sladit pracovní, studijní a osobní život. Příznivou změnou bude i zavedení systému uznávání neformálního vzdělávání. Těto skupině lidí se v případě ztráty pracovního místa musí přizpůsobit i rekvalifikační programy.

Česká populace stárne. Podle propočtů ČSÚ by na českém trhu práce v roce 2015 mělo být, ve srovnání se současností, o 7 % méně lidí v práceschopném věku. Nerovnováha mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce se v jednotlivých regionech liší. Přispívá k tomu nízká územní mobilita obyvatelstva. Pokud jde o stěhování v rámci České republiky, může zde hrát významnou roli regulovaný trh s byty. Do určité míry se zde promítají i psychologické faktory, a to nízká ochota české populace měnit během života místo svého bydliště. V oblasti krátkodobých pohybů za prací mají rozhodující úlohu zejména faktory týkající se špatné dopravní infrastruktury a obslužnosti jakož i výše nákladů na dopravu do zaměstnání. Ke zvýšení mobility na trhu práce může stát napomoci vhodnou bytovou politikou, deregulací trhu s byty, zlepšením dopravní infrastruktury a rozvojem veřejné dopravy spolu se zvýhodněním dojížděky za prací. Situaci na trhu práce komplikuje i odliv některých mladých kvalifikovaných a vysoce kvalifikovaných pracovníků do zahraničí. V České republice je třeba vytvářet takové atraktivní prostředí, aby mladí lidé neodcházelí do zahraničí. Úbytku kvalifikovaných pracovních sil lze také čelit motivací zahraničních odborníků k setrvání v České republice.

Flexibilita trhu práce, která vede i ke zvýšení zaměstnanosti, je pro podnikání významným prvkem. Pružnost pracovního trhu a dostupnost pracovní síly je proto vhodné zvýšit zlepšením právních podmínek a snížením zdanění nízkopříjmových skupin. Přes veškerá dosud realizovaná opatření dochází ke zneužívání systému sociální ochrany. Je proto nutné přesně vymezit programy pro znevýhodněné skupiny, popř. zpřísnit podmínky pro nárokování dávek systému sociální ochrany. Ten je také třeba zjednodušit a lépe koordinovat spolupráci všech částí celého systému tak, aby nedocházelo k jeho zneužívání a dostávalo se těm, kteří pomoc státu skutečně potřebují. Tím se zabrání neefektivnímu využívání finančních prostředků a dojde i k úspoře času pracovníků úřadů práce a sociálních odborů měst a obcí.

Změny je nutné udělat i v Aktivní politice zaměstnanosti (APZ). Je třeba lépe koordinovat spolupráci místních poskytovatelů některých druhů pracovních míst. Vysoký podíl prostředků APZ je určen na podporu vzniku pracovních míst, což je však obecně méně účinná forma. Na druhé straně jsou rekvalifikační programy především krátkodobé a málo prospěšné. APZ by měla být lépe cílena na nejvíce ohrožené a znevýhodněné skupiny, např. na ženy pečující o dítě ve věku do 15 let, na nezaměstnané se základním nebo učňovským vzděláním¹ a na absolventy škol. Systematické a nezávislé vyhodnocení ekonomických dopadů opatření APZ umožní účelnější investování peněz a zvýšení kvality těchto služeb.

Celá oblast rozvoje lidských zdrojů v České republice není dostatečně koordinována. Sběru dat o úspěšnosti opatření politiky zaměstnanosti a vzdělávání je třeba věnovat větší pozornost – to platí i pro jejich analýzu, interpretaci a využitelnost v dalším rozhodování vlády. Kompetenční zákon musí přesněji vymezit pravomoci jednotlivých ústředních správních úřadů ČR i v oblasti dalšího vzdělávání. To povede k lepší koordinaci na národní i mezinárodní úrovni.

Účinná koordinace a řízení v oblasti rozvoje lidských zdrojů hrají velmi důležitou roli. Česká republika nesmí promarnit šanci na získání prostředků ze strukturálních a kohezního fondu EU v období

---

¹ Po nabytí platnosti nového školského zákona č. 561/2004 Sb. jde o lidi se středním vzděláním s výučním listem.

2007–2013. Zároveň musí splnit fiskální závazky specifikované v Konvergenčním programu. Proto musí na celostátní úrovni docházet k zajištění vlastních zdrojů, což umožní získat dostatek prostředků na spolufinancování pomoci z EU. Je nezbytné stanovit priority České republiky pro čerpání z Evropského sociálního fondu. Dále je třeba posoudit, zda je státní správa dostatečně připravena na proces implementace, a vyjasnit, jak bude při případných změnách v rámci státní správy zaručen přenos znalostí o této problematice.

2.5 Odkud kam ve Výzkumu, vývoji a inovacích

Základní podmínkou hospodářského růstu je trvalé obnovování konkurenceschopnosti výroby a služeb. To vyžaduje kontinuální přípravu a zavádění všech typů inovací technických, technologických, organizačních, obchodních atd. Jejich zdrojem může být jediné vhodně strukturovaný, dostatečně financovaný a proinovačně zaměřený výzkum a vývoj (dále jen „VaV“).

Trvalé obnovování konkurenceschopnosti tak vyžaduje provedení změn a realizaci podpůrných opatření v následujících oblastech:

- vytvořit funkční spolupráci veřejného a soukromého sektoru
- zajistit lidské zdroje pro VaV a inovace
- zefektivnit výkon státní správy ve VaV a inovacích
- posílit VaV jako zdroj inovací

Česká republika vynakládá na VaV podstatně méně finančních prostředků, než činí průměr EU (v roce 2003 ČR 1,3 % HDP, průměr EU-15 1,9 % HDP).² Podpora z veřejných prostředků směřuje převážně do výzkumu, který se chová jako výzkum základní a jen v malé míře produkuje poznatky efektivně využitelné v nových výrobcích, technologiích a službách. Česká republika obdobně jako ostatní nové členské země EU výrazně zaostává v počtu přihlášených i udělených patentů, a to jak u národního patentového úřadu (ÚPV), tak dalších významných patentových úřadů (Evropský patentový úřad, USA, Japonsko). Ochrana autorských práv a průmyslového vlastnictví je podceňována, chybí odborníci a velmi často i finanční prostředky. Do určité míry vázne i čerpání prostředků ze zdrojů EU. Důvodem je podcenění náročnosti přípravy vhodných projektů, procesy poskytování podpor jsou navíc příliš složité, časově a finančně překračují možnosti malých a středních podniků.

Účast subjektů užívajících výsledky VaV na tvorbě koncepčních dokumentů (strategií a politik) i na přípravě výzkumných programů a jejich řešení je nedostatečná. Stále ještě je nedocenená výzkumná a vývojová spolupráce v sítích a klastrech. Pro organizace (pracoviště) VaV je charakteristická až nezdravá stabilita jejich struktury. V zahraničí struktury mnohem rychleji reagují na vznik a rozvoj nových oblastí a směrů výzkumu a na měnící se potřeby uživatelů výsledků VaV.

Za pozitivní lze označit relativně vysoké roční přírůstky výdajů na výzkum a vývoj v ČR. V letech 1998–2003 rostly o 6,2 % za rok, zatímco v EU-15 jen o 4,3 % a v EU-25 o 4,0 %.³ Pozitivně lze rovněž hodnotit relativně vysoký podíl soukromých podnikatelských zdrojů na celkových výdajích na VaV (51,4 % v roce 2003). Je výrazně vyšší než v Polsku (31 % v roce 2002) a Maďarsku (29,7 %) a srovnatelný s Rakouskem (40,8 %) a Nizozemskem (51,8 %). Oprávněně lze předpokládat, že zavedení jednotného Evropského patentu by mohlo zlepšit situaci v počtu českých přihlášek a udělených patentů.

² Analýza stavu výzkumu a vývoje v ČR a jejich srovnání se zahraničím v roce 2004. Úřad vlády ČR, prosinec 2004.

³ Eurostat, *Statistics in Focus* 26/2005, 24. 2. 2005.

V poslední době dochází i ke zlepšení přístupu ústředních správních úřadů k zavádění nepřímých nástrojů podpory VaV a inovací.

Spolupráce vysokých škol a ústavů Akademie věd ČR s podnikatelskou sférou je nedostatečná. Příčinou jsou značné rozdíly v organizaci, stylu práce, financování a řízení. Chybí efektivně fungující systém pracovišť pro transfer výsledků VaV. Obousměrná mobilita pracovníků mezi veřejným a soukromým sektorem naráží na značné bariéry. Stále ještě jsou nedořešené i problémy sociálního a zdravotního zabezpečení přecházejících pracovníků. Chybí vhodné motivační nástroje. Relativně vysoký podíl veřejných prostředků na VaV je vynakládán na podporu (výzkumné záměry, projekty), u které není vyžadována podílová účast soukromé sféry.

Mezi podnikovou sférou, státní správou a pracovišti VaV panuje relativně dobrá shoda v názorech na ustavení a podporu efektivního fungování tzv. technologických platforem, které se již osvědčily v řadě zemí EU. Konkrétními opatřeními bude podpořen zatím nedostatečný a spíše jen formální zájem veřejného sektoru VaV a podniků o spolupráci.

Jedním ze základních problémů VaV je otázka lidských zdrojů. Česká republika má ve srovnání s EU-15 výrazně méně absolventů přírodovědných a technických studijních programů na vysokých školách v kategorii obyvatelstva 20–29 let. Přitom země s vysokou konkurenceschopností mají absolventů těchto programů podstatně více, než je průměr EU-15. Částečně je situace v ČR ovlivněna i nižším podílem obyvatel této věkové kategorie s ukončeným vysokoškolským vzděláním jakéhokoli zaměření. Absolventům VŠ přírodovědného a technického zaměření chybí znalosti o problematice ochrany autorských a průmyslových práv a vůbec u nich není podporováno a rozvíjeno podnikatelské myšlení. Vážně příprava manažerů pro VaV, inovační procesy i podnikání. Vážným problémem je i věková struktura pracovníků VaV.

Za pozitivní lze označit iniciativy některých velkých průmyslových podniků, které usilují o zlepšení úrovně absolventů vysokých škol, navazují kontakty s vysokými školami a vytvářejí společná centra (pracoviště) pro přípravu absolventů jak v průběhu studia, tak po absolutoriu. K dobrým předpokladům zlepšení stavu patří i rychlé zvyšování znalostí absolventů o informačních a komunikačních technologiích (ICT) a postupné zlepšování jazykových znalostí.

Nižší efektivnost státní správy ve VaV a inovacích má v ČR několik příčin. Systém veřejné podpory VaV je podstatně decentralizovanější než ve většině zemí OECD. Tato podpora je rozptýlena do 22 kapitol státního rozpočtu. V zahraničí bývá podpora VaV soustředěna do malého počtu rozpočtových kapitol (2 až 3), působnosti jsou konkrétně a jednoznačně vymezeny.

Přežívá podceňování tvorby koncepčních dokumentů (strategií a politik). Dokumenty jsou zpracovávány značně rozdílným způsobem, mají různé formy a rozdílnou úroveň konkrétnosti. Nedostatky jsou v koordinaci jednotlivých politik.

Za pozitivní lze označit sílící vědomí, a to napříč politickým spektrem, o nutnosti modernizovat systém veřejné podpory VaV. Toto vědomí je posilováno i výsledky hodnocení politik VaV a inovačních politik členských zemí EU.

Souběžně se Strategií hospodářského růstu byl připraven návrh Národní inovační politiky České republiky na léta 2005–2010. Návrh politiky konkretizuje a zdůvodňuje jednotlivá opatření v oblasti VaV a inovací uvedená ve SHR, dále také uvádí garanty jednotlivých opatření, termíny realizace a ukazatele pro hodnocení úspěšnosti. Návrh Národní inovační politiky vláda projednala dne 7. července 2005.

3.1 Institucionální prostředí pro podnikání

3.1.1 Příznivé legislativní prostředí a zlepšení vymahatelnosti práva

Legislativní prostředí a vymahatelnost práva patří k dlouho přetrvávajícím problémům České republiky. Justice nespĺňuje dostatečně svou hlavní úlohu – zajistit občanům rychle spravedlnost před soudem. Česká republika kvůli tomu dokonce čelí žalobám u Evropského soudu pro lidská práva. Pokud nedojde k zásadním změnám, bude justice nadále představovat úzké hrdlo fungující tržní společnosti.

Transakční náklady společnosti jsou také zvyšovány soustavnými novelizacemi základních právních předpisů, neustálým vznikem nových regulatorních opatření a jejich nedostatečnou provázaností. Vedle těchto transakčních nákladů, které zatěžují podnikatele v průběhu jejich podnikatelské činnosti, jsou samostatnou kapitolou i náklady spojené se vstupem do podnikání a s jeho nuceným ukončením.

V nedávné době byl ve spolupráci vlády s opozicí přijat zákon, který směřuje k výraznému urychlení zápisů do obchodního rejstříku. Nicméně další změny jsou žádoucí, pokud jde o množství zapisovaných údajů a ukládaných listin, neboť v tomto směru je české obchodní právo přehnaně přísné. Komplikací je dále nutnost mnohočetné registrace při vstupu do podnikání.

Závažnější problém než bariéry při vstupu do podnikání pak představují insolvenční řízení, která trvají v porovnání se zbytkem Evropy příliš dlouho a neplní svůj účel.

Samostatným tématem je boj s korupcí. Ta ničí hodnotový systém ve společnosti, způsobuje neefektivitu v hospodářství a zvýhodňuje skupiny občanů před jinými. Úkolem státu je co nejrazantněji proti tomuto nežádoucímu jevu bojovat.

3.1.1.1 Zlepšení vymahatelnosti práva

Soudy v České republice jsou neefektivní a pomalé a mají malou důvěru občanů. Problémem není nedostatek soudců – těch máme v porovnání s ostatními zeměmi na počet obyvatel nejvíce. Špatný je management soudů. Soudci musí řešit příliš rozsáhlou agendu, která neodpovídá jejich funkci a kterou by mohli zastávat vyšší soudní úředníci. Problémem je i kvalita – počet případů, které vyšší instance vrací k přepracování je značný. Soudci nejsou motivováni podávat kvalitnější výkony.

Soudnictví potřebuje reorganizaci, která přenese část práce soudců na odborný justiční personál. Soudci se musí stát více odpovědnými za své výsledky – posílením kárné odpovědnosti či zavedením procesní pořádkové lhůty pro meritorní rozhodnutí. Soudy by měly zajišťovat službu občanům. Změny je třeba prosazovat razantně a co nejrychleji s cílem zkvalitnění a zrychlení soudního rozhodování.

DOPORUČENÍ:

- Provést bezodkladně reorganizaci soudů tak, aby byla přenesena část práce soudce na soudní úředníky, a posílit odpovědnost soudců za své výsledky.
- Snížit formalitu rozhodování soudů, a to především v rámci odvolacího řízení.

3.1.1.2 Občanskoprávní rekonstrukce

Občanské, obchodní a pracovní právo je upraveno zpravidla již překonanými předpisy, které zcela nereflektují potřeby hladkého fungování české ekonomiky. Měla by být proto přijata nová moderní úprava těchto klíčových oblastí civilního práva a zároveň by mělo dojít ke sjednocení smluvního práva v podnikatelském a v nepodnikatelském styku v rámci nového občanského zákoníku. Obchodní zákoník by neměl obsahovat úpravu smluv, nýbrž pouze úpravu obchodních společností a družstev a některých dalších dílčích otázek. Tento koncept přispěje k dalšímu zpřehlednění právního řádu a odstraní neopodstatněné duplicity.

U zakládání obchodních společností a úpravy obchodního práva by požadavky kladené na podnikatele českým právem neměly jít nad rámec požadavků práva EU. Pravidla zejména obchodního práva by měla být co nejjednodušší, aby se české právo obchodních společností nedostalo na periferii zájmu. Nový zákoník práce by měl reflektovat potřebu vyšší flexibility pracovněprávních vztahů zejména prostřednictvím rozšíření smluvní volnosti.

DOPORUČENÍ:

- Rekonstruovat občanské, obchodní a pracovní právo. Koncipovat je jako moderní právní normy.
- Snížit požadavky na podnikatele tam, kde jdou nad rámec požadavků práva EU.
- V nové úpravě pracovního práva rozšířit smluvní volnost v pracovněprávních vztazích.

3.1.1.3 Obchodní rejstřík

Vstup do podnikání je komplikován mnohočetnou registrací v případě fyzických i právnických osob. Tyto registrace je třeba sloučit na jeden úřad, pokud možno s použitím jediného formuláře.

Rychlost založení firmy je v porovnání s ostatními zeměmi OECD nízká. V ČR je podle Světové banky¹ na zavedení firmy potřeba 40 dní a 10 procedur, zatímco u vyspělých států je to otázka několika dní a polovičního počtu procedur. Situace by se měla výrazně zlepšit v souvislosti s novelizací obchodního zákoníku platnou od 1. 7. 2005. Touto novelizací byl zaveden registrační princip – rejstříkový soud zásadně přezkoumává pouze formální náležitosti návrhu, nikoli hmotněprávní jako doposud, a jestliže zápis do určité doby neprovede, považuje se zápis za provedený. K usnadnění zápisů dochází rovněž v důsledku zavedení formulářů s obligatorními přílohami. Žádné další údaje či listiny není rejstříkový soud oprávněn požadovat.

I po této novele je však třeba fungování obchodních rejstříků sledovat a celý proces zápisů průběžně vyhodnocovat s ohledem na minimalizaci administrativní zátěže pro podnikatele při zachování

¹ World Bank, *Doing Business*.

právní jistoty. Jak bylo zmíněno výše, další žádoucí změnou by bylo např. zmírnění požadavků na množství zapisovaných údajů a ukládaných listin. Zároveň by bylo vhodné převést tuto agendu z rukou soudců na vyšší soudní úředníky, kteří budou tyto úkony provádět pod dozorem soudce.

DOPORUČENÍ:

- Zmírnit nároky na množství údajů zapisovaných do obchodního rejstříku a množství listin povinně ukládaných do sbírky listin.

3.1.1.4 Přijmout nový insolvenční zákon

Podle statistik Světové banky trval v roce 2004 bankrot v českých podmínkách až 9,2 roku a věřitelé se dostali pouze k 16,8 % dluhů.² V porovnání s průměrem OECD (1,7 roku a 72,1 %) je tato situace tristní a zvyšuje riziko věřitelů. Prémii za toto riziko pak musí zaplatit i subjekty, které se nikdy do insolvenčního řízení nedostanou (nepostihne je konkurz).

Česká republika potřebuje nový, tržněkonformní insolvenční zákon. Rozhodnutí komerční povahy, především pak rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, musí být dána do rukou věřitelů – tedy nositelů nároků na majetek insolventního dlužníka. To vše samozřejmě za podmínky rovnosti všech věřitelů.

Nový zákon by měl také opustit pravidlo omezeného uspokojení přednostních věřitelů, kteří v současnosti mají nárok pouze na 70 % výnosu ze zpeněžení zajištění, což vede k jejich přílišnému zajišťování v okamžiku jednání o úvěru. V otázce správce konkurzní podstaty je nutné zavést vhodnou míru regulace stanovením kvalifikačních předpokladů a vložit rozhodování o osobě správce opět do rukou věřitelů.

Pokud se podaří přijmout takovýto tržněkonformní zákon, přispěje to k efektivnějšímu řešení úpadku a zkrácení insolvenčního řízení.

DOPORUČENÍ:

- Přijmout zákon o úpadku, který posiluje roli věřitelů a zajišťuje lepší roli trhu během procesu úpadku.

3.1.1.5 Veřejnoprávní úprava podnikání

Pro dobré fungování podnikatelského prostředí je nezbytná jednotná koncepce podnikání a z ní vycházející institucionální úprava. K tomu by měla sloužit kodifikace veřejnoprávní úpravy podnikání, která by byla navázána na nový kodex obchodního práva a stanovila jednotný právní rámec pro všechny oblasti podnikání. Na ni by pak navazovaly další úpravy, které by podrobněji stanovily práva a povinnosti ve specifických oborech podnikání. Na tento kodex, jenž by obsahoval jak hmotněprávní, tak procesněprávní úpravu, by pak navazoval zákon upravující organizaci veřejné správy v této oblasti.

Základním požadavkem by měla být změna chápání práva podnikat. Obecnou formou podnikání by bylo i nadále zejména podnikání živnostenské na základě registrace. Nezískávalo by se oprávnění

² World Bank, *Doing Business*.

nění k jednotlivým oborům. Registrovaný podnikatel by mohl vykonávat jakoukoliv činnost spadající pod režim volných živností. U stávajících živností řemeslných a vázaných by musel podnikatel nebo s ním spolupracující osoba splňovat další, zejména kvalifikační předpoklady. Princip povolení určitých činností by byl zachován u koncesí a nejrůznějších licencí. V těchto oborech však bude nezbytné provést inventuru směřující ke snížení jejich počtu. Pro svobodná povolání organizovaná v profesních komorách by platila stávající úprava, která by byla principiálně sladěna s novým kodexem.

Pokud jde o veřejnoprávní úpravu zahájení podnikatelské činnosti, je žádoucí výrazné zjednodušení. Je přirozeně důležité zaznamenat vznik nového podnikatelského subjektu pro následnou kontrolu a vymáhání veřejnoprávních povinností, avšak z toho vyplývající zátěž pro podnikatele je nutné minimalizovat. Na začátku podnikání by se měl podnikatel co nejvíce věnovat svému podnikatelskému záměru, nikoli plnění administrativních povinností.

DOPORUČENÍ:

- Vytvořit nový veřejnoprávní rámec úpravy podnikání.
- Maximálně zjednodušit vstup do podnikání, zejména u činností, které nevyžadují splnění dalších kvalifikačních předpokladů.

3.1.1.6 Zohlednit analýzu dopadů nové legislativy

Regulace se ve vyspělých zemích stává jedním z důležitých faktorů ovlivňujících ekonomiku a její konkurenceschopnost. Přestože určitá míra regulace je nutná a žádoucí, každá regulace s sebou nese náklady, a to jak přímé finanční, tak požadavky na lidské zdroje a čas. Cílem není tvorba co největšího množství regulatorních opatření, ale jejich kvalita a účinnost, zároveň však i přijatelnost ceny, kterou musí podnikatelské subjekty k jejímu splnění „zaplatit“. Proto je vhodné při tvorbě nové legislativy zohlednit hodnocení jejich dopadů (Regulatory Impact Assessment – RIA) při legislativním procesu a tato hodnocení zveřejňovat. Tento krok s sebou zcela jistě ponese zvýšené náklady na straně státu, ovšem kompenzované kvalitnějšími regulatorními opatřeními a větší transparentností při tvorbě legislativy. Začlenění RIA do legislativního procesu je také plně v souladu jak s doporučeními OECD a Evropské unie, tak i s pozitivními zkušenostmi v mnoha evropských zemích.

DOPORUČENÍ:

- Zavést transparentní proces hodnocení dopadu nové legislativy a toto hodnocení zveřejňovat – materiály bez hodnocení dopadu nebudou přijaty k projednání vládou.

3.1.1.7 Eliminace korupce

Korupce je vnímána jako velký problém. Podle žebříčku Transparency International je Česká republika jednou z posledních mezi vyspělými státy (v roce 2004 obsadila 51. místo na světě spolu s Trinidadem, Tobago a Salvadorem, z EU bylo za námi již jen Slovensko a Lotyšsko – oba 57. – a Polsko 67.) Ačkoliv tento index je pouze indikátorem vnímání korupce a nemusí plně odrážet realitu, ukazuje, že velká část obyvatelstva ztrácí důvěru ve spravedlivé fungování veřejné správy.

Boj s korupcí se musí stát jednou z priorit vlády. Stát se musí snažit eliminovat rizikové procesy, a to jak změnou procesů, tak i legislativou. Je třeba dát co největší důraz na zodpovědnost úředníků za jejich práci a transparentnost jejich jednání.

Ačkoliv tento dokument explicitně nedoporučuje zavedení institutu provokace, lze ho považovat za jeden z možných nástrojů, který by při kvalitní implementaci mohl zvýšit pravděpodobnost postihu a tím snížit míru korupce i jejího vnímání. Zásadní změna pohledu na „výhodnost“ korupce je jedním možným dlouhodobým způsobem její eliminace.

DOPORUČENÍ:

- Přijmout novou právní úpravu střetu zájmů.
- Systematicky eliminovat korupční příležitosti a rizikové procesy ve veřejné správě – např. zaváděním prvků e-governmentu, odbouráváním nadbytečné regulace či stanovením přesných lhůt pro úřední úkony.

3.1.2 Zajistit efektivní a výkonnou veřejnou správu

Úroveň veřejné správy představuje jeden z nejvýznamnějších nefinančních faktorů ovlivňujících podmínky pro podnikání. Ke zrychlení hospodářského růstu vede zvýšení kvality a výkonnosti veřejné správy a zjednodušení procesů komunikace státní správy s privátními subjekty, zejména širším využitím informačních technologií.

3.1.2.1 Zefektivnit výkon veřejné správy

Aby bylo zajištěno zlepšování úrovně služeb pro občany, mělo by, podobně jako v privátní sféře, docházet k průběžnému zvyšování výkonnosti služeb (v tomto případě zvyšování služeb veřejné správy). Nezávislé studie naznačují, že ve státní správě je nadbytek zaměstnanců a že kompetence a odpovědnosti nejsou vždy jasně dané.

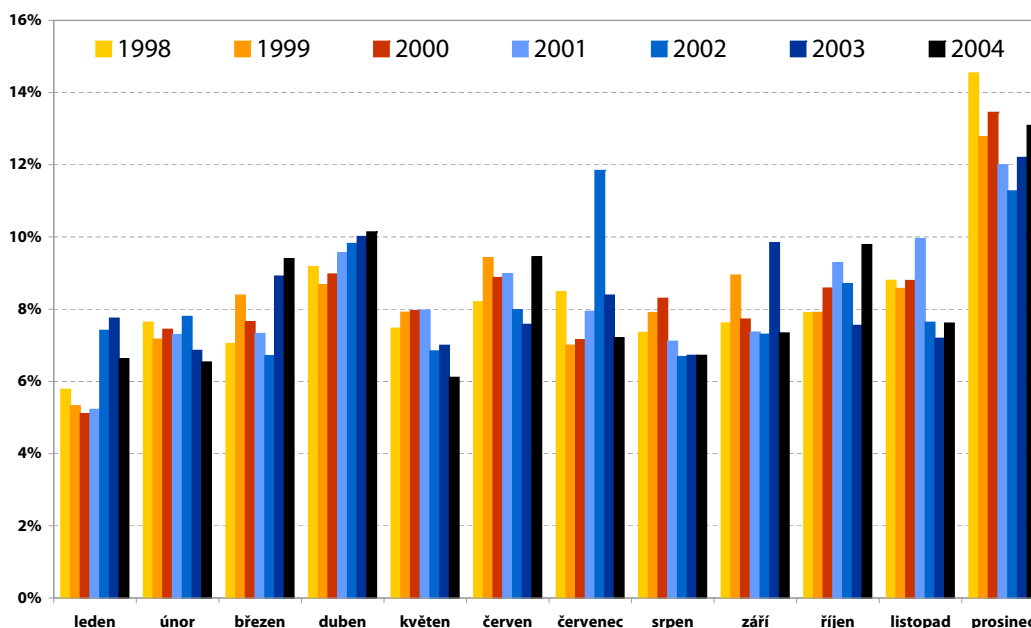
Požadavek na efektivnější fungování státní správy umožní splnit externí audity (organizační, funkční, procesní a informační) prováděné konzultantskými firmami, které nebudou s činností úřadu jakkoliv provázané, a proto budou mít možnost posoudit činnost státních úřadů nezaujatě z venku.

V rámci auditů je třeba zmapovat stávající procesy, určit ty, jež jsou pro plnění poslání jednotlivých ústředních správních úřadů klíčové, a odlišit je tak od procesů, které mohou být přesunuty na státní agentury. Dále je třeba určit optimální organizační a procesní uspořádání úřadů a odpovídající počet zaměstnanců.

Obecným problémem je neefektivní využívání rozpočtových prostředků. Překročení rozpočtu často slouží jako argument pro požadavek na vyšší přiděly v dalším období, naopak při úsporách hrozí, že příští rok dostane instituce méně. Největší objem výdajů je zaznamenán vždy v prosinci, kdy se instituce snaží vyčerpat přidělené prostředky (viz *graf č. 2* na následující straně).

Pro zvýšení fiskální disciplíny byl přijat systém fiskálního cílení, který je postaven na dvou pilířích ukotvujících rozpočtový proces – na právně závazných střednědobých nominálních výdajových stopech centrální vlády a na politice využívání vyšších než plánovaných rozpočtových příjmů k rychlejšímu snižování deficitů. Novela zákona o rozpočtových pravidlech také zmírnila tendenci zvyšování výdajů v závěru roku. Nespotřebované výdaje mohou správci kapitol převést do určité míry do následujícího rozpočtového roku, nehledě na to, že některé výdaje mají delší než roční periodicitu.

Graf č. 2: Rozložení plateb ze státního rozpočtu v čase

Zdroj: MF ČR

Zatímco každý větší soukromý podnikatelský subjekt má oddělení centrálního nákupu, ve státní správě nic takového neexistuje. Absence společného zadávání zakázek vede k nekoordinovaným nákupům, což eliminuje možnost využívat množstevní slevy. Problémem je i malá transparentnost nákupů nahrávající korupci.

DOPORUČENÍ:

- Ve všech orgánech státní správy provést nezávislými konzultantskými společnostmi organizační, funkční, procesní a informační audity. Na jejich základě zvážit možnost přesunutí k tomu vhodných aktivit na státní agentury.
- Zavést jednotný systém zadávání nákupů a zakázek jednotlivých státních orgánů na centralizované úrovni, který by byl doplněn o přísná protikorupční opatření.

3.1.2.2 Zvýšit kvalitu veřejné správy a výkonnost úředníků

Nedostatečná kvalita veřejné správy je zejména malými a středními podnikateli považována za významnou překážku jejich podnikání. Ve veřejné správě se stále naplno neprosadil klientský přístup.

V řadě úřadů jde o otázku schopností a výkonnosti jejich zaměstnanců. Mělo by dojít k posílení vztahu mezi kvalitou práce a poskytnutou odměnou, a to jak na úrovni úředníků, tak i útvarů či celých úřadů. Větší transparentnost by zasluhovala pravidla výběru top managementu apolitických veřejných institucí či komerčních subjektů se státním vlivem. Výběr by měl být založen pouze na základě profesních kvalit a osobních charakteristik.

Za účelem zkvalitnění veřejné správy a zajištění fungování klientského přístupu by měla být posílena zpětná vazba mezi uživateli a poskytovateli veřejné služby. Tato zpětná vazba by byla využita jako jeden z nástrojů kontroly kvality veřejné správy. Na potřebu splnění těchto požadavků by mělo navazovat také zkvalitnění průběžného vzdělávání pracovníků veřejné správy.

DOPORUČENÍ:

- Změnit systém odměňování ve veřejné správě, posílit vazbu mezi mzdou a výkonem. Jako kritéria zavést plnění rozpočtu a kvalitu poskytnuté služby.
- Posílit zpětnou vazbu mezi uživateli a poskytovateli veřejné služby (možnost účinných reklamací, sankce, kontrola kvality).
- Zkvalitnit průběžné vzdělávání pracovníků veřejné správy.

3.1.2.3 Rozšiřovat elektronickou komunikaci se státní správou a podporovat koncept e-governmentu

Širší zavedení elektronické komunikace se státem by přineslo prospěch státním orgánům i privátním subjektům. Je rychlejší, levnější a omezuje prostor pro korupci. Bariérou je malá znalost uživatelů o možnostech užití elektronického podpisu, obavy o bezpečnost takto sdílených informací, relativně vyšší pořizovací náklady a nedostatečná nabídka on-line státních služeb. Chybí i koordinace při zavádění informačních systémů ve veřejné správě. Databáze a systémy spolu neumí komunikovat. Podnikatel pak musí obcházet jeden úřad za druhým a poskytovat mu stále stejné či podobné informace. Cílem by přitom měl být stav, kdy podnikatel vyřídí běžné záležitosti, ale třeba i registraci podnikání přes počítač z kanceláře.

Na příslušných úřadech existuje široké spektrum informací, které však nejsou přístupné prostřednictvím internetu, případně nejsou v internetových edicích dostatečně aktualizovány. Tím rostou časové i finanční náklady při jejich vyhledávání.

DOPORUČENÍ:

- Přijmout opatření vedoucí ke zlevnění elektronického podpisu.
- Podpořit elektronickou komunikaci občanů a podnikatelů se státní správou. Využívání elektronické komunikace se státem motivovat finančně (např. odpuštění poplatku) i nefinančně (prodloužení lhůty pro podání díky časové úspoře, apod.).
- Zabezpečit vzájemnou kompatibilitu informačních systémů cestou centrální koordinace nákupu a vývoje.
- Zdarma na internetu publikovat maximum informací.

3.1.2.4 Sdílet data ve veřejné správě

Efektivní veřejná správa je nemyslitelná bez možnosti sdílení dat propojením dnes izolovaných registrů veřejné správy. Vedlejším efektem tohoto kroku bude též snížení nákladů spojených s registrací a obstaráváním dokladů podnikateli. Ze stejného důvodu je také vhodné vytvořit nový registr dlužníků státu (daně, sociální a zdravotní pojištění), jenž by byl veden finanční správou. Ten by mohl nahradit stávající doklad o bezdlužnosti, který má minimální vypovídací hodnotu. Posílil by se boj proti šedé ekonomice a snížila by se administrativa spojená s prokazováním bezdlužnosti.

DOPORUČENÍ:

- Propojit jednotlivé izolované registry veřejné správy.

- Zavést nový registr dlužníků státu.

3.1.3 Konkurenceschopná daňová soustava

Daňová soustava České republiky by neměla být koncipována tak, aby Česká republika za každou cenu konkurovala jiným zemím nízkými daněmi. Jednotlivé prvky daňové soustavy by však měly podporovat konkurenceschopnost České republiky.

Daňový systém může svými parametry učinit zemi atraktivním sídlem pro domácí i mezinárodní společnosti, stejně tak může sloužit jako účinný nástroj při regulaci negativních vlivů na životní prostředí. Může také podpořit aktivitu ekonomicky činného obyvatelstva. Aby daňový systém fungoval efektivně, nesmí jeho správa představovat nadměrnou zátěž pro státní správu, resp. státní rozpočet, ani pro podnikatele a jeho výklad musí být jednotný napříč celou ekonomikou.

3.1.3.1 Strukturou zdanění podpořit hospodářský růst

Z mezinárodního porovnání plyne, že Česká republika je státem s nejnižší daňovou kvótou ve výši 21,6 %. To ovšem zdaleka neplatí pro složenou daňovou kvótu.³ Důvodem je největší podíl sociálního a zdravotního pojištění na celkových daňových příjmech (43,9 %) ve srovnání se zeměmi EU. Nízká výdělková úroveň a vysoký stupeň sociální a zdravotní péče založené na rozsáhlé solidaritě se tak projevují ve značném odvodovém zatížení objemu vyplacených mzdových prostředků.⁴

Výše povinných odvodů z mezd představuje určitou bariéru vytváření a rozšiřování nových pracovních míst. V souladu s tematikou řešenou v pasáži Rozvoje lidských zdrojů je tak vhodné zajistit, aby se sazby sociálního a zdravotního pojištění nestaly faktorem snižujícím konkurenceschopnost. Současně je vhodné postupně zavést strop vyměřovacího základu u obou typů veřejného pojištění ve výši trojnásobku průměrné mzdy. Tato opatření přispějí k zachování konkurenceschopné ceny práce i při růstu mezd a tedy životní úrovně.

V dlouhodobém výhledu, po naplnění strukturálních reforem, by však Česká republika i nadále měla sledovat výši své složené daňové kvóty, a to zejména s ohledem na vývoj v okolních státech, aby byla zajištěna mezinárodní konkurenceschopnost daňového systému České republiky.

DOPORUČENÍ:

- Zavedení ekologických daní využít jako příležitost ke snížení sazby přímých daní (přiměřeně procesu daňové konkurence v EU).
- Prostřednictvím změn daně z příjmu fyzických osob podpořit aktivní obyvatelstvo.
- Zajistit, aby se sazby sociálního a zdravotního pojištění nestaly faktorem snižujícím konkurenceschopnost.
- Stanovit strop vyměřovacího základu pro sociální a zdravotní pojištění – ve výši pětinasobku poslední čtyř a nakonec trojnásobku průměrné mzdy.

³ Daňová kvóta je poměr výnosu daní a cel na HDP. Složená daňová kvóta je poměr výnosu daní, cel a pojistného na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení k HDP.

⁴ Výzkumný ústav práce a sociálních věcí: Náklady práce, 2004.

- sledovat výši složené daňové kvóty a přistoupit k její úpravě, bude-li to nezbytné.

3.1.3.2 Zlepšit motivační prvky v daňovém systému

Daňové právo České republiky je málo přijatelné pro mateřské společnosti mezinárodních holdingů, což vede dokonce i k úvahám o přesídlení českých společností do zahraničí. Příliv kapitálu spojený s působením mateřské společnosti na území státu přitom vede k úsilí zemí vytvářet atraktivní prostředí pro holdingy.

Rozhodnutí společností ohledně místa podnikání také ovlivňuje daň z přidané hodnoty. To se týká např. stanovení dostatečně flexibilního režimu zdanění v souvislosti s pohybem zboží (přijetím dostatečně flexibilní úpravy konsignačních skladů). Velmi přínosné by bylo také vytvoření podmínek pro efektivní spolupráci podniků prostřednictvím outsourcingu, kdy mohou být aktivity vzájemně sdíleny, zavedením skupinové registrace k DPH. Důležité je i snížení nároků na cash-flow a administrativu (zejména malých) podniků implementací režimu úlevy od špatných pohledávek apod.

Motivaci k reinvesticím a tedy k dalšímu rozvoji podniků na území České republiky je možné stimulovat prostřednictvím systému, kdy je minimalizována daň z příjmu v případě, že je zisk používán k reinvestici a ke zdanění dochází až v okamžiku, kdy je zisk distribuován společníkům (viz např. Estonsko). Po období přílivu kapitálu do ČR by bylo vhodné hledat systém, který by zajistil, že prostředky nebudou odčerpávány z ČR, ale budou sloužit k reinvesticím zisku na území ČR. S ohledem na systémovost takové změny je však nutné před realizací takového kroku provést detailní analýzy včetně mezinárodních srovnání.

DOPORUČENÍ:

- Zatraktivnit úpravu zdanění holdingových společností tak, aby motivovala k usídlení holdingových společností v ČR a zároveň aby podpořila české společnosti pro případ jejich expanze do zahraničí (v souladu s analýzou podmínek pro činnost holdingových společností v ČR – materiál ÚVČR a MF).
- Podpořit konkurenceschopnost ČR prostřednictvím systému daně z přidané hodnoty.
- Prostřednictvím daňového systému motivovat k reinvesticím zisku na území ČR.

3.1.3.3 Provést ekologickou daňovou reformu

Činnost řady ekonomických subjektů negativně ovlivňuje životní prostředí a zdraví obyvatel a zvyšuje tím náklady společnosti na jejich ochranu a obnovu. Ekologicky šetrnější produkty a technologie obtížněji obstojí v konkurenčním boji s neekologickými, které po léta těžily z nejrůznějších úlev a dotací ze strany státu. Je proto zcela nezbytné a spravedlivé znečišťovatele efektivně zdanit a přenést odpovídající míru odpovědnosti za nápravu škod na toho, kdo tyto škody svou činností (z níž profituje) skutečně způsobil.

Pro potlačení takovýchto negativních externalit je zapotřebí jejich identifikace a kvantifikace. Z hlediska rozhodování ekonomických subjektů je pak nejvhodnější kombinace zdanění jak na vstupu (např. u fosilních zdrojů), tak na výstupu (např. spotřeby elektřiny). Ekologická daňová reforma může kýženým způsobem ovlivnit základní strukturální problémy české ekonomiky a výrazně podpořit ekonomický růst. Taková reforma, která částečně přesune zdanění z práce na spotřebu energie a surovin, pomůže snížit nejen energetickou náročnost výroby a potažmo např. emise oxidu uhličitého, vznik odpadů (včetně

nebezpečných), ale také náklady na pracovní sílu a potažmo nezaměstnanost. Jedná se o významnou reformu celého daňového systému, je tedy nezbytně nutná koordinace mezi jednotlivými resorty.

DOPORUČENÍ:

- Provést ekologickou daňovou reformu (fiskálně neutrální) respektující ekologické principy na základě kvantifikace negativních vlivů na životní prostředí – změna zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a mnoha dalších zákonů.

3.1.3.4 Efektivní správa daní a jednotný výklad daní

Pro zvýšení efektivity správy daní a zvýšení důvěry občanů ve státní správu je nezbytné posílit spolupráci mezi daňovou správou a poplatníkem. Lépe než doposud by také mělo být rozloženo důkazní břemeno mezi poplatníkem a správcem daně.

Kvůli snížení nákladů správy daní by také mělo dojít k většímu zaměření daňové správy na případy, kdy potenciální daňové úniky mohou znamenat skutečně zásadní ztrátu pro státní rozpočet. K posílení spolupráce mezi správcem daně a poplatníkem i ke zvýšení efektivity správy daní by přispěla větší specializace finančních úřadů.

Spolu se zvýšením efektivity a odbornosti finanční správy by se mělo zlepšit odměňování pracovníků daňové správy.

Zásadním problémem je zcela rozdílný výklad téže problematiky dvěma a více finančními úřady. Je proto nutné zajistit neměnnost daňových pravidel v průběhu delšího časového období a jednotnost jejich výkladu prostřednictvím lepšího metodického vedení finančních úřadů. Přiklonění se české daňové správy k tzv. klientskému přístupu pomůže zejména malým a středním podnikům.

Zvýšení transparentnosti daňového práva výrazně pozitivně ovlivní i celkové podnikatelské prostředí, což je významné i v mezinárodním kontextu.

DOPORUČENÍ:

- Změnit zásady v daňovém řízení – respektovat princip, že cílem daňového řízení není vybrání daní v maximální výši a za každou cenu, ale správné a úplné zjištění, stanovení a splnění daňových povinností.
- Lépe rozložit důkazní břemeno mezi poplatníka a správce daně, a to směrem od poplatníka ke správci daně.
- Zpřesnit zaměření daňové kontroly, zejména na situace, které mohou mít skutečně výrazný dopad na státní rozpočet.
- Realizovat specializaci a koncentraci finančních úřadů za účelem zvýšení efektivity správy daní (včetně celních úřadů).
- Zlepšit odměňování pracovníků daňové správy (zejména úseky daňové kontroly a vymáhání). Adekvátně tomu pak zlepšit odměňování také dalších úřadů s obdobnou agendou (např. správ sociálního zabezpečení).
- Zesílit metodické vedení finančních úřadů za účelem jednotného výkladu daňových předpisů.
- Zajistit konzistentnost a jednoznačnost výkladu daňových předpisů finančními úřady.

3.1.4 Zlepšit konkurenční prostředí a odstranit překážky

3.1.4.1 Podporovat konkurenční prostředí

Některé části ekonomiky nefungují efektivně kvůli pokřivenému prostředí. Zejména nevyrovnaná nabídka a poptávka v některých odvětvích umožňuje vznik místních oligopolů a monopolů. Veřejný sektor může tato selhání částečně korigovat tím, že bude v oprávněných případech cíleně oslabovat monopoly a oligopoly, nebo tím, že bude vytvářet a vynucovat pravidla a podmínky příznivé pro konkurenční prostředí.

V případech, kdy je stát současně vlastníkem i regulátorem, dochází ke střetu zájmů. V souvislosti s tím je třeba privatizovat ta odvětví, kde privátní vlastnictví povede ke snížení nákladů nebo zlepšení poskytovaných služeb. Stát musí také zajistit spravedlivý přístup všech soutěžitelů k infrastruktuře tam, kde ji ovládá monopol (např. České dráhy).

Kromě účinné legislativy je třeba zvýšit efektivitu práce dozorových a regulačních subjektů (ERÚ, ČTÚ, ÚOHS). Cílem je, aby jejich rozhodnutí neposilovala monopolní nebo oligopolní prostředí, ale zabezpečovala rovné konkurenční podmínky.

DOPORUČENÍ:

- Privatizovat zbývající majoritní státní účasti v „monopolních firmách“, a to v případech, kdy privatizace povede ke snížení nákladů či zvýšení kvality služby.
- Rozvíjet konkurenční prostředí – to musí být motto práce všech regulačních orgánů zejména v síťových odvětvích (ERÚ, ČTÚ).
- Potírat negativní vlivy veřejné podpory na konkurenční prostředí – výjimku je možné učinit v oblastech podpory hospodářského růstu, případně v oblastech podpory veřejného zájmu.

3.1.4.2 Zjednodušit přístup k veřejné službě při vstupu do podnikání

Podnikatel musí komunikovat a obcházet nejrůznější veřejné úřady a instituce. To platí zejména při startu podnikání, ale i v jeho dalších fázích. Úřadům přitom musí předkládat stále stejné či velice podobné údaje. Podnikatele tak zahrnuje administrativní zátěž z nejrůznějších míst. Jejich příčinou je i bezpočet formulářů nejrůznějších institucí, jejichž podoba se dost často mění.

Vstup do podnikání komplikuje trojí registrace u fyzických osob (pro vznik podnikatelského oprávnění, registrace daňová a registrace sociálního zabezpečení). U právnických osob přibývá i registrace čtvrtá pro samotný vznik podnikání.

Při současném stavu informačních technologií je tento systém zastaralý. Veřejné správě stačí získat základní údaje na jednom místě. Ostatním úřadům lze údaje poskytovat automaticky (viz část 3.1.2.4 Sdílet data ve veřejné správě).

Je proto potřeba sloučit registrace na jeden úřad a údaje pokud možno sloučit na jeden formulář. Sjednocení registrační agendy jednotlivých úřadů (finančních úřadů, živnostenských úřadů, správ sociálního zabezpečení) se projeví významným snížením administrativy. Zároveň se zvýší efektivnost státní správy.

Cílem změn je rovněž nahrazení předběžných kontrol (od stolu) na kontroly následné (v terénu). Počet kontrol se má snížit a musí být lépe koordinované, aby nebyly větší zátěží, než je nutné. Po slou-

čení registrační agendy jednotlivých úřadů bude následovat převod kontrolních a vymáhacích funkcí jednotlivých úřadů na co nejmenší počet míst.

DOPORUČENÍ

- Zavést centrální kontaktní místa. Ta budou jediným úřadem pro podnikatele při jejich běžné komunikaci s veřejnou správou jak při zahájení, tak i v průběhu podnikatelské činnosti.
- Spojit registrační agendu jednotlivých úřadů a tím snížit administrativu při vstupu do podnikání.
- Sloučit kontrolní a vymáhací funkce jednotlivých úřadů.
- Přesunout důraz z kontroly předběžné na kontrolu následnou. Zajistit snížení počtu kontrol a jejich lepší koordinaci.
- Sjednotit nebo alespoň sblížit podobu formulářů jednotlivých státních úřadů. Formuláře by měly vycházet z toho, že stát již má o podnikateli mnoho informací. Měla by platit zásada, že údaje již jednou poskytnuté budou sdílené a nikoliv vyžadované několikrát. Formuláře by vedle své tištěné podoby měly být dostupné také na internetu, kde bude možno je i on-line vyplňovat.

3.1.4.3 Snížit administrativní zátěž podnikatelů

Nadbytečná administrativa tvoří mnohdy velkou položku v nákladech podnikatelů. Její odstranění umožní podnikatelům využít ušetřené zdroje k vytváření skutečných hodnot. Tím se zvýší výkon ekonomiky. Je proto nezbytné snížit požadavky právních předpisů na plnění informačních povinností. Ke snížení zátěže podnikatelů může dojít také odstraněním duplicit v právním řádu. Důraz je třeba klást na sdílení dat ve státní správě.

Administrativní zátěž se snižuje v mnoha evropských zemích, problematice se věnuje Evropská unie i OECD. Například Nizozemsko uvádí, že snížení zátěže o 25 % povede ke zvýšení HDP nejméně o 1,5 % a produktivity práce o 1,7 %. Dánové uvádějí, že každé snížení zátěže o 1 milion korun přinese zvýšení výkonu ekonomiky o 2,7 milionu korun.

Administrativní zátěž by měla být vyhodnocena na základě tzv. standardního nákladového modelu. Ten byl úspěšně aplikován v mnoha zemích, jako např. v Nizozemsku, Švédsku, Slovinsku či Dánsku, v poslední době pak ve Velké Británii. Jako nejvhodnější si jej zvolila nedávno i OECD, s drobnými úpravami ho doporučuje také Evropská komise.

DOPORUČENÍ:

- Provést analýzu právních předpisů na základě tzv. standardního nákladového modelu. Zjistit tak, jak velká administrativní zátěž je na podnikatele kladena.
- Změnou příslušných právních předpisů snížit tuto zátěž minimálně o 20 %.

3.1.4.4 Sladit ochranu životního prostředí s podporou konkurenceschopnosti českých podniků

Legislativa na ochranu životního prostředí je v některých případech zbytečně komplikovaná a obtížně realizovatelná, v některých případech jde svými požadavky nad rámec prepisů EU a může tak stavět

české podniky v podmínkách společného trhu do nevýhodného konkurenčního postavení. Může mít i negativní vliv na rozhodování potenciálních investorů. Oprávněný zájem na účinné ochraně životního prostředí je třeba sladit s reálnými možnostmi české ekonomiky. České podniky již na začátku 90. let mohutně investovaly do oblasti životního prostředí a je potřeba, aby na ně požadavky nepůsobily likvidačně.

DOPORUČENÍ:

- Zjistit problémové oblasti environmentální legislativy ve vztahu k podnikatelskému prostředí. Sladit zájmy na ochranu životního prostředí s podporou konkurenceschopnosti českých podniků.
- Optimalizovat administrativní požadavky kladené právními předpisy na české podniky v souvislosti s ochranou životního prostředí. Respektovat při tom standardy stanovené ze strany EU a principy potřebné ekologické daňové reformy (viz část 3.1.3.3).
- Pokračovat v činnosti Rady pro rozvoj podnikatelského prostředí (RRPP), která koordinuje aktivity státní správy vůči podnikatelům.

3.1.5 Efektivně využít tržněkonformních podpůrných nástrojů

Konkurenční boj se přirostuje nejen mezi podniky, ale i mezi státy a regiony. Ty kromě zlepšování institucionálního prostředí stále častěji podporují podnikání domácích a zahraničních firem různými formami veřejných podpor. Podobné praktiky zřejmě nejsou zcela v souladu s volnou hospodářskou soutěží, avšak v současné době jde o nezbytnost s ohledem na přístup okolních zemí regionu.

Stát by měl vytvářet vhodné podmínky k rozvoji podnikání. Podmínkou je nastavit rozpočtové rámce a dlouhodobé principy hospodářské politiky tak, aby podnikatelé mohli činit rozhodnutí v co nejstabilnějším prostředí. Zatímco podmínky pro zahraniční investory a velké podniky se během posledních let zlepšily, stále přetrvává problém přístupu malých a středních podniků (MSP) ke službám. Špatná je dostupnost kapitálu u nově zakládaných společností. MSP přitom vytvářejí zdravé podnikatelské prostředí a zvyšují dynamiku trhu. Dávají také práci podstatné části lidí uvolňovaných z velkých podniků, a jsou tak stabilizujícím prvkem ekonomiky. MSP se rychleji přizpůsobují výkyvům trhu a vyplňují tržní mezery. Mají ale kvůli malé ekonomické síle horší přístup ke kapitálu, informacím a poradenským službám a slabší pozici v soutěži o veřejné zakázky.

Pokračování v podpoře zahraničních investorů a velkých společností je nutné. Pozornost by ale měla být více soustředěna na podporu podnikání a rozvoj konkurenceschopnosti a exportního potenciálu malých a středních podniků.

3.1.5.1 Zvýšit intenzitu podpory podnikání a lépe směřovat podporu malých a středních podniků (MSP)

Malí a střední podnikatelé tvoří základ ekonomiky, představují 99 % podniků a výrazně se podílejí na zaměstnanosti.⁵ Evropská charta pro malé podniky, ke které se ČR přihlásila, stanoví jako prioritu podpory podnikání zejména zlepšení přístupu ke špičkovým technologiím. Dále pak zlepšení přístupu ke

⁵ ČSÚ: Statistická ročenka České republiky 2004.

kapitálu, a to zejména pro špičkové podniky. Podle studií OECD je jedním z hlavních problémů MSP jejich izolace. Dle těchto doporučení by měl být také nastaven systém tržněkonformních veřejných nástrojů podpory podnikání.

Česká republika jako relativně malá ekonomika musí dobře volit své priority. Země a zejména její regiony nemohou být konkurenceschopné v celé škále oborů podnikání a služeb. Je nutno na úrovni státu i regionů vybrat ty obory, ve kterých můžeme být konkurenceschopní v evropském a světovém měřítku. Dále pak vybrat podniky, které jsou součástí výrobního řetězce nebo řetězce služeb, obory s růstovým potenciálem, ve kterých máme dostatečné předpoklady pro další rozvoj díky koncentraci výzkumných, výrobních, vzdělávacích a podpůrných aktivit. Ty nadále podporovat a rozvíjet alokováním finančních zdrojů z EU fondů a státního rozpočtu. Na národní úrovni jsou to zejména tyto obory:

- tradiční sektory českého průmyslu s růstovým potenciálem (elektronika, přesné strojírenství a automobilový průmysl, chemie a plasty, environmentální technologie)
- hi-tech výrobní oblasti (mikroelektronika/polovodiče, biotechnologie a farmacie, optoelektronika)
- hi-tech služby (informační a komunikační technologie, vývoj softwaru, strategické služby – centra sdílených služeb, expertní a řešitelská centra, opravárenská centra)

MPO a CzechInvest ve spolupráci s kraji připravují Národní klastrovou studii, jejímž výsledkem bude identifikace konkurenceschopných odvětví s exportním potenciálem v regionech a na národní úrovni. Na základě výsledků regionálních průzkumů bude zpracována celková studie průmyslové struktury v České republice, která přispěje k plánování programů v rámci strukturálních fondů do dalšího období.

Podpora podnikání má nyní buď formu přímých nástrojů (grantová schémata pro MSP, záruky za návrh do obchodní soutěže, úvěry se sníženou úrokovou sazbou), nebo formu nepřímou. K ní patří stimuly rozvoje odvětvových seskupení (klastrů), podpora rozvoje lidských zdrojů, tvorby a regenerace průmyslových zón a podpora rozvoje kvalitních a finančně dostupných konzultačních služeb pro MSP. Česká republika zaostává zejména ve využití nepřímých nástrojů podpory podnikání. Proto je potřeba napřít zdroje do oblastí jako:

- Podpora sdružování firem a univerzit za účelem řešení společných inovativních a rozvojových projektů
- Podpora přístupu ke kvalitním a cenově dostupným konzultačním a informačním službám
- Cílem je zpřístupnit služby, které jsou zatím pro MSP drahé. Nejde přitom o prosté informování podnikatelů, ale o nabídku cenově dostupných kvalitních služeb s vysokou přidanou hodnotou. Česká republika zaostává zejména v oblasti zavádění nejlepších praktik řízení do firemní praxe. Jedním z řešení může být v současné době realizovaný projekt Národního registru poradců.
- Podpora bezplatného přístupu k informačním databázím provozovaných státem, které regulují činnost podnikatelů
- Klást důraz na vzdělanost a kvalifikaci pracovní síly

Zásadní pro růst ekonomiky a konkurenceschopnosti je co nejširší využití výsledků výzkumu a vývoje ve formě konkrétních inovací a užití nových technologií k modernizaci a restrukturalizaci výroby. Proto je třeba klást důraz na vzdělanost a kvalifikaci zaměstnanců. Ti musí sledovat požadavky související s technologickým rozvojem a inovacemi. Veřejná podpora má usnadnit přístup k novým formám vzdělávání podnikatelů a zaměstnanců.

Kritickým místem většího uplatnění MSP je stále jejich rozjezd. Podpora technologicky orientovaných nových podniků přispěje ke konkurenceschopnosti země. Potřebné je zabezpečit přenos informací z akademické sféry směrem k MSP. Stát a regiony by měly pokračovat v podpoře prostředí, které umožňuje efektivně a bezprostředně provazovat výzkum a vývoj na univerzitách a podnikání a nadále vytvářet podmínky pro rozvoj start-up firem investicemi do inkubátorů a technologických parků.

Zapotřebí je podporovat jejich poradenské aktivity a zejména zapojit fondy rizikového kapitálu. Stát má vytvořit vhodné prostředí, cestou jsou v této oblasti i státní intervence.

Česká republika zaostává ve výši prostředků poskytovaných na základní aplikovaný výzkum a vývoj. V sektoru MSP je tato situace nejkritičtější. Přitom je zřejmé, že zkracování investičního cyklu a překotný vývoj nových technologií bude zásadně měnit budoucí vzhled zpracovatelské výroby – MSP v tomto mají výhodu větší flexibility.

DOPORUČENÍ:

- Současný systém a zaměření programů na podporu MSP ukončit v roce 2007 – na nové období změnit zaměření a implementační strukturu dle aktuálních podmínek a priorit Strategie hospodářského růstu, tematických strategií a programů EU. Nový program učinit nezávislým na úsporách veřejných rozpočtů.
- ⁶ Zlepšit kvalitu statistických dat o podnikání v regionech – doplnit aktivity ČSÚ v této oblasti, zejména se zaměřením na regionální data o výkonnosti průmyslu a služeb.
- Identifikovat obory, ve kterých jsou ČR a její regiony konkurenceschopné, a zaměřit na ně podporu – vzít výše v textu vypsané obory a výsledky Národní klastrové studie jako základ pro přípravu programů podpory 2007–2013.
- Finanční podporu směřovat vyváženě do oblastí vytváření prostředí a přímé podpory firem – důraz klást na vytváření vazeb mezi firmami (klastry), zavádění nejlepších metod řízení a rozvoje firem, rozvoje lidských zdrojů a spolupráce s univerzitami. Nelze však zapomínat na přímou podporu firem s inovativními podnikatelskými záměry.
- Zvýšit množství a podporu partnerů na rozhraní státního a soukromého sektoru – alokovat finanční prostředky na podporu inkubátorů, technologických parků, klastrů. Důraz klást na kvalitní a cenově dostupné odborné poradenské služby s vysokou přidanou hodnotou.
- Zlepšit intervence státu v oblasti bankovních služeb – zvýhodněné finanční produkty nabízet zejména prostřednictvím soukromých finančních subjektů.
- Vytvořit takové prostředí pro start-up firmy, které usnadní vznik nových technologicky orientovaných firem – podporu směřovat zejména do oblastí vytvoření prostředí (budov a služeb) pro jejich rozvoj. Dále podporovat konzultační služby pro tuto skupinu, umožnit větší zapojení rizikového kapitálu.
- Koncentrovat podporu podnikání a rozvoje konkurenceschopnosti na jednom místě. Cílem je zajištění provázanosti programů a zamezení duplicit a plýtvání finančními prostředky.
- Zlepšit doručovací mechanismy podpory MSP – naplňování rozvojového potenciálu v oblasti podpory MSP prostřednictvím regionálních kanceláří CzechInvestu.
- Zlepšit investice do vzdělání, a to zejména v oblasti výuky a výměny zkušeností – umožnit daňovou slevu (odpočet) i na investice do vzdělání na straně podnikové. Dále rozšiřovat kurzy se zaměřením na podnikání a podnikavost na všech stupních výuky. S pomocí SF podporovat přenos znalostí z akademické sféry do prostředí MSP.
- Zvýšit objem prostředků poskytovaných státem na vědu a výzkum ve prospěch MSP.
- Umožnit MSP přístup ke kvalifikovaným informacím a environmentálnímu vzdělávání ve vztahu ke konkurenceschopnosti na domácích a zahraničních trzích.
- Zpracovat koncepci rozšíření environmentálních technologií.

⁶ Doporučení či jejich skupiny dále označované symbolem by měly být financované z prostředků fondů EU.

3.1.5.2 Zvýšit exportní výkonnost ekonomiky prostřednictvím nástrojů proexportní politiky

Česká republika se řadí k zemím s vysokým podílem dovozu a vývozu na HDP (okolo 60 % HDP). Podíl MSP na exportu je však nižší (34 %), než je tomu obvyklé v zemích EU (přes 50 %). Po vstupu do EU se dynamika vývozu zlepšuje a zahraniční obchod se dokonce dostává do plusu, nepříznivé je ale jednostranné zaměření na několik komodit.

Proexportní politika má za cíl podporovat vývoz podniků za srovnatelných podmínek jako u všech vyspělých zemí.

Dynamika exportu mění i poptávku po službách všech institucí, které se na jeho podpoře podílejí. Česká exportní banka dosahuje zhruba pětinového podílu na úvěrech v cizích měnách mezi všemi bankami v ČR a sílí její zaměření na předexportní financování. Podobné trendy se projevují i u EGAP. U obou institucí se však omezuje objem základních služeb poskytovaných se státní podporou. Důvodem jsou konkurenční nabídky ze soukromého sektoru. Ten je ochotný akceptovat dříve odmítná rizika. Rizikovost se snižuje také díky teritoriálnímu zaměření exportu.

Podobně jako u podpory MSP je třeba klást větší důraz na nepřímé formy podpory (CzechTrade) a u přímé podpory uvažovat o navyšování objemů při exportu do „exotických“ zemí. V těchto státech je přímá podpora nezastupitelná. Důležitá je také podpora kapitálové expanze českých firem do zahraničí.

V současné době se zvyšuje počet obchodně-ekonomických zastoupení. Zlepšuje se také koordinace a řízení ekonomických služeb státu v zahraničí ve spolupráci s MZV. To je podle zkušeností z většiny zemí EU jeden z nejučinnějších nástrojů podpory exportu.

Podpoře exportu je třeba se věnovat koncepčním způsobem. Na základě této koncepce se budou vypracovávat další kroky týkající se strategie prosazování našich zájmů v zahraničí (v Evropské unii a prioritních mimoevropských teritoriích) a na druhé straně se vytvoří vhodné domácí podmínky pro české exportéry (ucelená nabídka programů a služeb institucí podporujících export apod.).

DOPORUČENÍ:

- Zvýšit koordinaci a dostupnost provázaných proexportních služeb.
- Zvýšit koordinaci propagace a prezentace v zahraničí. Zlepšit efektivitu prosazování ekonomických zájmů ČR v zahraničí a zajistit k tomu dostatek prostředků. Posilovat je třeba poddimenzovaná obchodní zastoupení v klíčových zemích (Rusko, Čína a Dálný východ jako celek atd.).
- Vytvořit nezbytné podmínky pro kapitálovou expanzi nejlepších českých firem do zahraničí.
- Schválit novou Koncepci proexportní politiky na roky 2006–2010 jako zastřešující dokument v této oblasti.
- V návaznosti na Koncepci proexportní politiky připravit strategii prosazování obchodně-ekonomických vztahů ČR v EU.

3.2 Zdroje financování

3.2.1 Zajistit dostatek zdrojů z EU

Po vstupu do EU se naplno otevřela možnost využívat prostředky evropské regionální a strukturální politiky. Je třeba, aby směřovaly do oblastí s nejvyšším multiplikačním efektem a byly beze zbytku využity.

3.2.1.1 Maximalizovat zdroje financování z evropských fondů a nasměřovat je do nejpotřebnějších oblastí

Nový finanční rámec Evropské unie na období 2007–2013 předurčí, do jakých oblastí a v jakém množství budou evropské prostředky směřovat. Evropská komise (dále jen „EK“) navrhuje výdaje ve výši 1,14 % hrubého národního důchodu (HND) Unie. Jde o 143 miliard euro v průměru za rok. Konečné slovo budou mít členské země, přičemž ty nejbohatší se snaží snížit strop výdajů na 1,0 % HND. EK rovněž předložila návrhy nových nařízení upravujících strukturální politiku v letech 2007–2013. Jsou navrženy tři nové cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti – (1) Konvergence, (2) Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost a (3) Evropská územní spolupráce.

Ministerstvo financí odhaduje pro zmíněné období příliv evropských prostředků do regionální politiky v průměrné výši cca 160 miliard korun ročně (118,7 miliard korun ve stálých cenách roku 2004), což by představovalo více než pětinasobek současného stavu.

Tabulka č. 1: **Odhad alokací na regionální a kohezní politiku pro Českou republiku**
(v mld. Kč, běžné ceny)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007–2013
Strukturální fondy	67,5	71,4	75,5	79,8	84,3	88,9	92,3	559,7
Kohezní fond	33,5	35,2	37,1	38,8	40,5	42,2	44,0	271,4
Celkem	101,0	106,6	112,6	118,6	124,8	131,2	136,3	831,1

Zdroj: Ministerstvo financí ČR, červenec 2005

Klíčovým programovým dokumentem na úrovni států je Národní strategický referenční rámec (NSRR) podléhající negociačnímu procesu s EK. Bude spojnicí mezi evropskými a národními prioritami politiky soudržnosti rozpracovanými v operačních programech. Podrobné rozpracování priorit do dílčích cílů bude uvedeno v aktualizovaném Národním rozvojovém plánu na období 2007–2013.

Dosud největší část prostředků ze Strukturálních fondů plyne prostřednictvím čtyř sektorových operačních programů (Infrastruktura, Průmysl a podnikání, Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství, Rozvoj lidských zdrojů) a jednoho horizontálního operačního programu (SROP). Pomoc podnikatelům je poskytována převážně prostřednictvím OP Průmysl a podnikání, ale rovněž přes vybraná opatření ostatních programů. Každý program má navíc jinou implementační agenturu, a proto má pro podání projektů jiná pravidla, podmínky, formuláře. Převážné soustředění tohoto procesu do jednoho místa by bylo pro podnikatele výraznou úlevou.

DOPORUČENÍ:

- Zaměřit operační programy, jejich priority a přidělené finanční prostředky v souladu s prioritními oblastmi rozvoje České republiky stanovené Strategií udržitelného rozvoje ČR, Strategií hospodářského růstu a regionálními politikami.
- Zvážit otevření speciálního operačního programu na podporu podnikatelského sektoru, který by jako jediný poskytoval pomoc podnikatelům. Tento program by měl jedinou implementační agenturu, která by komunikovala s podnikateli.
- Při rozdělování prostředků na jednotlivé OP, jejich priority a opatření vycházet i ze zkušeností současného programovacího období, o které programy, priority a opatření je mezi žadateli největší zájem a kde naopak hrozí nevyčerpání přidělené kvóty.

3.2.1.2 Nalézt dostatek národních prostředků na spolufinancování projektů hrazených z evropských zdrojů

Projekty z evropských peněz musí být částečně financovány i z vlastních zdrojů. Velká část plyne z veřejných rozpočtů, které jsou ovšem pod tlakem Maastrichtských kritérií. Při předpokládané míře vlastního spolufinancování 25 % u projektů ze Strukturálních fondů a 15 % u projektů z Kohezního fondu vyplývá, že v budoucí „sedmiletce“ bude potřeba doplnit z vlastních zdrojů celkem téměř 330 miliard korun.

Tabulka č. 2: **Požadované spolufinancování z národních veřejných zdrojů ČR** (v mld. Kč, běžné ceny)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013
Strukturální fondy	33,7	35,7	37,7	39,9	42,2	44,5	46,1	279,8
Kohezní fond	6,0	6,3	6,7	7,0	7,4	7,8	8,1	49,4
Celkem	39,7	42,0	44,4	47,0	49,6	52,3	54,3	329,2

Zdroj: Ministerstvo financí ČR, červenec 2005

DOPORUČENÍ:

- Přiřadit nalezené zdroje na spolufinancování projektů z fondů EU absolutní prioritu – při překrývání oblastí podpory upřednostnit evropské programy před národními.
- Zajistit soulad mezi domácími a evropskými politikami tak, aby nedocházelo ke konfliktům či ke konkurenci podpory poskytované z českých a z evropských zdrojů.
- Vytvořit podmínky pro vyšší zapojování soukromých zdrojů do spolufinancování jako alternativy ke zdrojům veřejným – například ve formě Partnerství veřejného a soukromého sektoru, pro něž je důležité vytvořit legislativní rámec (viz část 3.2.3).

3.2.1.3 Podporovat čerpání peněz z Evropské unie mimo nástroje regionální a kohezní politiky

Menší položkou, kterou lze využít, jsou tzv. komunitární programy¹ vypisované pracovišti EK. Nabízí financování aktivit zejména v oblastech vzdělání, vědy a výzkumu, rozvoje dopravní a energetické

infrastruktury, kultury, informační společnosti, ochrany spotřebitele, ochrany životního prostředí apod. Zde však chybí jasná architektura na národní úrovni (operační programy a jednotné programové dokumenty). O některých programech existuje dostatek informací. O jiných však mají resorty (gestoři) pouze obecné informace a účast zájemců je tak podstatně omezena.

DOPORUČENÍ:

- Posílit informační činnost zodpovědných gestorů (resortních ministerstev) u komunitárních programů. Potenciálním zájemcům by měli poskytovat nejaktuálnější a nejucelenější informace. Gestoři by měli průběžně monitorovat relevantní evropskou legislativu v této oblasti tak, aby byli schopni zájemce rychle informovat.

3.2.1.4 Zvyšovat absorpční kapacitu u zdrojů z EU

Nabízené částky představují pouze potenciál, kolik můžeme ze Strukturálních fondů získat. Při nedostatku kvalitních projektů tyto prostředky propadnou. Proto je nutné zvýšit informovanost u případných příjemců těchto zdrojů. Pozitivní vliv na absorpční kapacitu má i zpřehlednění a projasnění pravidel pro hodnocení projektů v procesu žádání o dotaci z evropských fondů.

DOPORUČENÍ:

- Na centrálních kontaktních místech (viz část 3.1.4.2) zajistit vyškolený personál, který bude schopen poskytnout základní informace o možnostech čerpání prostředků jak z evropských Strukturálních fondů, tak i z komunitárních programů. Rovněž pracovníci na bezplatné lince k Evropské unii 800 200 200 by měli být schopni poskytovat tyto informace.
- Dobře pracující informační portál *www.strukturalni-fondy.cz* nezaměřovat pouze na Strukturální fondy a Kohezní fond. Měl by být doplněn o informace o komunitárních programech (dosud jsou roztrženy po webovských stránkách jednotlivých gestorů). Informační portál by se pak musel adekvátně přejmenovat.
- Projekty hodnotit vždy na základě předem jasně definovaných neměnných transparentních pravidel. Prostor pro subjektivní rozhodování by měl být omezen.

3.2.1.5 Efektivně využívat dluhové instrumenty a ostatní podpůrné nástroje mezinárodních finančních institucí

Další prostředky skýtají i asistenční nástroje mezinárodních finančních institucí.² Kromě přímého financování rozvojových potřeb mohou naplnit i funkci alternativy vůči veřejným zdrojům ve formě spolufinancování „evropských projektů“.

Nejčastější formou jsou úvěrové produkty, které zvyšují veřejný dluh (v případě poskytnutí úvěru veřejné instituci), a zároveň zahraniční dluh. Vedle těchto přímých úvěrů se nabízí i poskytování speci-

¹ Programy, u nichž není zprostředkovatelem stát.

² Například Evropská investiční banka (EIB), Evropský investiční fond (EIF), Světová banka (SB), Mezinárodní měnový fond (MMF), Evropská banka pro obnovu a rozvoj (EBRD), Rozvojová banka Rady Evropy (CEB).

álních úvěrových schémat, která obsluhují tuzemští komerční finanční zprostředkovatelé a která se zaměřují na znevýhodněné vybrané segmenty podnikání, většinou malé a střední podniky. Obdobnou funkci má i poskytování záruk za komerční úvěry. Dalšími finančními nástroji jsou přímé kapitálové vstupy do vybraných podniků či podpora fondů rizikového kapitálu.

Některé mezinárodní finanční instituce nabízejí i technickou a konzultační spolupráci (důchodová reforma, reforma veřejných financí, reforma zdravotnictví) a granty.

DOPORUČENÍ:

- Efektivně využívat prostředky od mezinárodních finančních institucí se zřetelem na limity dané mírou vnějšího zadlužení, případně zadlužení veřejných rozpočtů.
- Využívat zdroje od mezinárodních finančních institucí pro spolufinancování evropských projektů.

3.2.2 Maximalizovat příliv investic a efektivně privatizovat majetek ve veřejném vlastnictví

Zdroje soukromého sektoru ryze domácího původu jsou nedostačující pro zvýšení konkurenceschopnosti české ekonomiky. Obrovskou podporu financování nových výrob, know-how a technologií zajišťují přímé zahraniční investice. Stát se již zbavil svých podílů v řadě největších podniků, které si ponechal po první a druhé vlně velké privatizace, nicméně proces privatizace ještě není u konce. Nelze zapomínat ani na ostatní majetek ve veřejném vlastnictví, jehož privatizace je však spíše otázkou dalších reforem.

3.2.2.1 Udržet míru přílivu přímých zahraničních investic

Masivní příliv přímých zahraničních investic (PZI) se v posledních letech stal hlavní hnací silou růstu ekonomiky (především průmyslu), tvorby nových pracovních míst, zlepšení obchodní bilance, zvyšování kvalifikace a přílivu know-how. Tomu pomohlo vypracování systému investičních pobídek. Státní podporu lze poskytovat v podobě slevy na dani z příjmů až na 10 let, podpory vytváření pracovních míst, podpory rekvalifikace a školení zaměstnanců. Zatímco před rokem 1998, kdy byly pobídky zavedeny, činily PZI v průměru 38 mld. Kč ročně, průměr za léta 1998-2004 je 171 mld. Kč. Česká republika se tak řadí mezi jedny z neúspěšnějších zemí v tomto ohledu v celém regionu CEE (následující grafy). Objem investic, které byly přilákány investičními pobídkami, představoval kumulativně od roku 1993 necelou čtvrtinu celkového přílivu PZI. Od roku 2000, kdy byl tento systém transformován do podoby zákona, to bylo 243 mld. Kč (z celkových téměř 860 mld. Kč PZI).

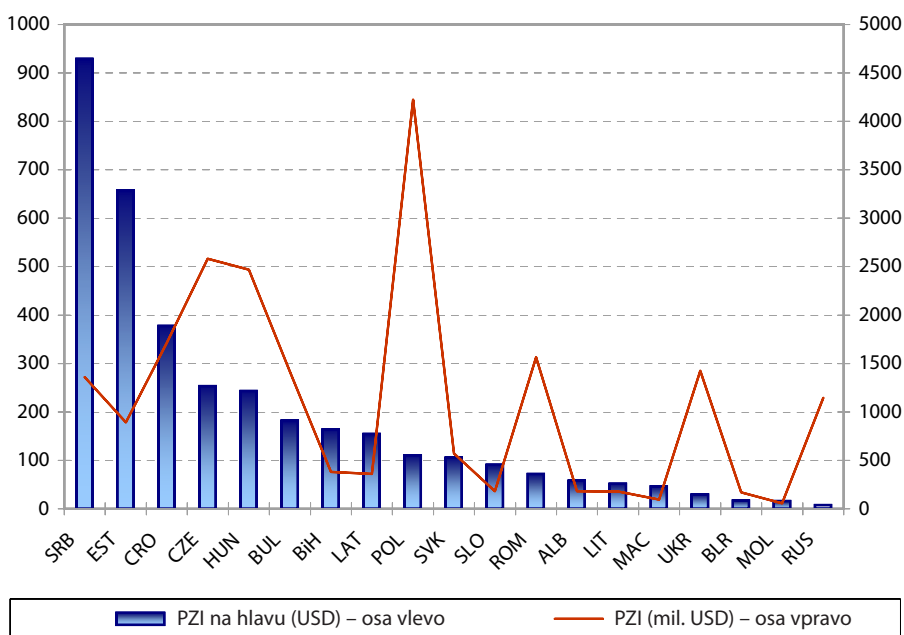
Dlouhodobý trend spočívá v maximálním možném přesunu i poměrně sofistikovaných výrob do nákladově levnějších zemí se zvýšeným zaměřením na služby. Zatímco ve vyspělých zemích se služby podílejí na HDP ze 70 %, v České republice jde jen o 53 %. Podle údajů UNCTAD tvoří sektor služeb okolo 60 % celosvětového objemu PZI. Podíl služeb na přílivu PZI v České republice se však pohybuje v průměru okolo 46 % a má překvapivě spíše tendenci klesat. Podobně vyznívá srovnání České republiky z pohledu investic podniků do vědy a výzkumu (1,3 % HDP oproti 1,9 % v EU-15). Tyto skutečnosti by měly být v celém systému investičních pobídek reflektovány. Proto by měla pokračovat přímá podpora poskytovaná do oblasti strategických služeb a technologických center a reflektovaná technologická úroveň podporovaných investic.

Z hlediska nutnosti přizpůsobovat systém investičních pobídek aktuálnímu vývoji na poli zahraničních investic a zároveň s ohledem na potřebu efektivního vynakládání veřejné podpory formou inves-

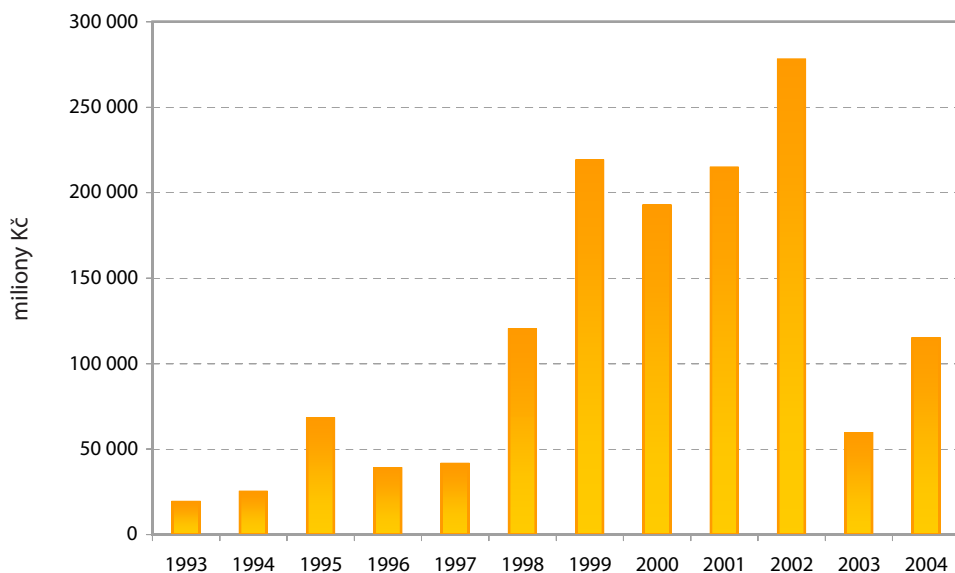
tičních pobídek je nezbytné pravidelné vyhodnocování nákladů a přínosů systému investičních pobídek a jeho hodnocení zejména z hlediska jeho mezinárodní konkurenceschopnosti, z hlediska dopadů na společnosti již působící v ČR, z hlediska přínosů pro rozvoj regionů a z hlediska přínosů pro zvýšení zaměstnanosti.

Graf č. 3: PZI na hlavu a absolutní objem PZI v mezinárodním srovnání

Pramen: ČNB

Graf č. 4: Příliv přímých zahraničních investic do ČR

Pramen: UNCTAD

DOPORUČENÍ:

- Vyhodnotit výsledky PZI a od roku 2007 nahradit stávající systém pobídek systémem zohledňujícím vývoj konkurence na poli PZI mezi zeměmi a potřeby jednotlivých regionů v rámci ČR.

3.2.2.2 Dokončit privatizaci státních podílů v podnicích; privatizace ostatního majetku ve veřejném vlastnictví

Privatizace představuje stále nedokončenou část transformace ekonomiky. Metodou kupónové privatizace byl zprivatizován majetek za více než 340 mld. Kč, dalších 114 mld. Kč bylo převedeno bezúplatně (PGRLF, RIF, restituce atd.) – obojí v účetní hodnotě. Prostřednictvím tzv. malé privatizace byl převeden majetek s výnosem pro stát ve výši přesahující 49 mld. Kč. Prostřednictvím tendru či přímým prodejem stát doposud získal více než 413 mld. Kč.

Transparentní privatizace vede ke zvýšení výkonnosti, přináší know-how, začlenění do mezinárodních sítí, novou firemní kulturu atd. Privatizace stále představuje i makroekonomicky významný úkol a způsob použití výnosů může podstatně ovlivnit výkon celé ekonomiky.

V rukou státu zůstávají ještě síťové firmy, kde stát vystupuje jak v roli vlastníka, tak v roli regulátora odvětví s přirozeným monopolem, a může se tak dostávat do konfliktu zájmů. Privatizace umožní tento potenciální konflikt zájmů odstranit a zavést skutečně nezávislou regulaci.

Ve veřejném vlastnictví je rovněž část bytového fondu nájemního bydlení. Skryté ztráty by měla vyřešit deregulace nájemného, druhou možností je privatizace bytového fondu (což však nese problém financování soukromých subjektů).

DOPORUČENÍ:

- V opodstatněných případech privatizovat nebo zčásti zprivatizovat zbylé podniky s účastí státu.
- Umožnit částečnou privatizaci síťových firem utilitního typu, které jsou označovány jako strategické.
- Použít výnosy z privatizace zbylých státních podílů na financování penzijní reformy, likvidace starých ekologických škod, obnovy opuštěných budov a prostor starých výrobních provozů a na rozvoj dopravní infrastruktury.

3.2.3 Vytvořit prostředí pro efektivní partnerství veřejného a soukromého sektoru (PPP)

Ve světě patří financování velkých projektů spoluprací veřejného a soukromého sektoru ke standardním cestám zajišťování veřejných služeb a veřejných projektů. Stát se při nich omezí na pozici subjektu, který přesně definuje požadovanou službu, platí za ni, nebo umožňuje privátnímu subjektu zpoplatnění užívání této služby, ale přenechává mu realizaci a provoz. Stát tak mnohá rizika, která dříve podstupoval, přenáší na soukromý subjekt a dosahuje vyšší efektivity. Platby státu jsou rozdělené do celého období trvání projektu, čímž se přenášejí na generaci, která službu užívá, a realizují se jen tehdy, pokud je služba zajištěna a dodána podle předem domluvených kritérií. Nutností je důsledná fiskální regulace, která zaručí použití PPP pouze tehdy, kdy je to výhodné, a zamezí nekontrovanému nárůstu závazků státu. Důležité je také vybudování kvalitní legislativy, institucionální podpory veřejného sektoru, využití poznatků ze zahraničí i pilotních projektů a účinná regulace ze strany Ministerstva financí.

V současné době ČR optimální legislativou nedisponuje. Právní řád obsahuje úpravu této problematiky pouze ve výjimečných případech – jedná se o sektorové koncesní zákony (např. vodárenství, zákon o pozemních komunikacích). Chybí zákon upravující zmocnění veřejného sektoru sjednávat koncese a účinná fiskální regulace dlouhodobých závazků. Legislativní rámec by měl dále zavést jasná

pravidla pro schvalování projektů, nebo alespoň regulovat maximální rámce jak na úrovni centrální vlády, tak i samospráv. Potřebná je i novelizace zákonů, do kterých oblast PPP zasahuje, ale v současné době problematiku neřeší. Z hlediska dodavatelů a finančních institucí by tak došlo k zavedení jasného, transparentního a funkčního systému pro uzavírání koncesních smluv. Tím by došlo ke snížení rizika, a tedy i ceny projektů. Zavedení koncesní úpravy pro řešení PPP projektů plně odpovídá doporučením Evropské unie.

Je potřeba vytvořit a dlouhodobě zajišťovat institucionální podporu veřejnému sektoru, aby byl silným partnerem a aby docházelo k eliminaci rizik vyplývajících z neodborné přípravy a implementace PPP projektů. Je třeba pro něj vytvářet metodické materiály, které usnadní proces jejich přípravy a realizace. Metodiky by měly vycházet z praxe zahraničních institucí a měly by být doplněny a upraveny podle specifík českého prostředí. V současnosti tuto podporu zajišťuje Ministerstvem financí zřízené PPP Centrum, jehož posláním je odborná asistence veřejnému sektoru, a to ve všech fázích přípravy a realizace PPP projektů. Výhodou, kterou jeho fungování přináší, je koncentrace poznatků a zkušeností s realizací PPP projektů a jejich flexibilnější přenos mezi sektory a projekty, především aktivní účastí na projektech, vytvářením metodik a zajištěním odborné pomoci veřejnému sektoru na všech úrovních.

Každý projekt by měl být realizován pouze tehdy, pokud se prokáže jeho skutečná potřeba, finanční únosnost a to, že projekt dosáhne adekvátní hodnoty za peníze daňových poplatníků (tedy že ostatní formy zajištění veřejné služby nejsou z pohledu státu výhodnější). Kvalifikovaná předpověď výhodnosti či nevýhodnosti je nutným předpokladem pro to, aby Česká republika na využití této metody profitovala. V současné době se v zahraničí využívá několik metod určení výhodnosti použití formy PPP, přičemž mezi nejznámější a nejpoužívanější patří předběžné analýzy užitku a nákladů u projektů menších a Public Sector Comparator u projektů větších. Ministerstvo financí zatím není schopno kontrolovat dlouhodobé závazky vyplývající z PPP projektů na všech úrovních veřejné správy. Tento stav je nutné změnit tak, aby bylo zajištěno, že PPP projekty neohrozí fiskální situaci nebo že koncesní projekty nezaplaví ČR množstvím uživatelských poplatků, které mohou být efektivněji řešeny jiným způsobem.

Jednou z možných výhod PPP projektů je posílení možnosti čerpání fondů z Evropské unie zvýšením podílu spolufinancování soukromým sektorem na projektech veřejného zájmu. Možnost použití soukromých zdrojů na kofinancování by mohla významně zvýšit absorpční schopnosti ČR. V současnosti neexistuje mnoho příkladů úspěšného zapojení soukromých subjektů do projektů spolufinancování z „evropských fondů“.

DOPORUČENÍ:

- Přijmout koncesní zákon.
- Novelizovat zákon č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách ve znění pozdějších předpisů tak, aby došlo k zavedení nové formy zadávacího řízení formou soutěžního dialogu a umožnění zadat zhotovitelům realizaci stavby včetně zpracování projektové dokumentace potřebné pro řízení podle stavebního zákona.
- Novelizovat zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla) ve znění pozdějších předpisů tak, aby byly vytvořeny podmínky pro transparentní přehled budoucích závazků státu vyplývajících ze smluv typu „Partnerství veřejného a soukromého sektoru“, a to rozšířením povinného obsahu střednědobého výhledu.
- Novelizovat zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů ve znění pozdějších předpisů tak, aby byly evidovány závazky z dlouhodobých smluvních vztahů.
- Zajistit účast PPP Centra na všech pilotních projektech z důvodu zajištění standardní úrovně kvality přípravy a efektivního přenosu informací a zkušeností.
- Spolupracovat intenzivně se zeměmi OECD na sdílení informací a zkušeností.

- Vymezit okruh projektů podléhající regulaci podle jasně stanovených pravidel. (Vytvořit databázi dlouhodobých závazků veřejných rozpočtů z PPP projektů a předkládat ji jako součást rozpočtové dokumentace.).
- Posílit pravomoci MF ČR v oblasti fiskální regulace PPP.
- Vytvořit jasnou a transparentní metodiku, která umožní porovnat financování formou PPP s ostatními formami financování a zároveň podmínit použití PPP formy prokázáním výhodnosti.
- Aktivně lobovat za zjednodušení pravidel EK pro kofinancování projektů PPP.
- Připravovat a preferovat takové projekty, které toto čerpání umožňují. Připravit PPP metodiku pro EU fondy a promítnout do nich tuto snahu.

3.2.4 Podpořit komerční zdroje financování

Základním principem většiny dále navrhovaných nástrojů a opatření směřujících k naplnění tohoto cíle je jednoznačná preference nástrojů a opatření plošného charakteru, které kultivují konkurenční a zlepšují podnikatelské prostředí, před nástroji selektivními. Ty doporučujeme použít pouze v případech, kde jejich celkové ekonomické přínosy výrazně převýší jimi způsobené ztráty efektivity tržního prostředí.

3.2.4.1 Podpořit diverzifikaci privátních zdrojů financování ekonomiky

Potenciál zlepšení podmínek pro rozvoj financování navýšením vlastního kapitálu spočívá především v efektivní regulaci a vytváření legislativy v oblasti organizovaného kapitálového trhu. Zatímco tržní kapitalizace burzy ve vyspělých zemích se pohybuje na 60 % HDP (EU-15), resp. 130 % HDP (USA), v ČR je to jen 29 %. Daleko důležitějším hlediskem je však kvalita kapitálového trhu a jeho fungování jako poskytovatele kapitálu pro podnikatelské subjekty. Přestože v roce 2004 již došlo k první úspěšné IPO³ a několik dalších společností o podobném kroku reálně uvažuje a přestože sektor kolektivního investování již funguje standardním způsobem, český kapitálový trh nadále dostatečně nesplňuje funkci poskytovatele kapitálu. Rozvinutý dluhopisový trh se dosud týká téměř výhradně veřejných obligací.

Regulace a legislativní prostředí musí co nejméně zaostávat za velice svižným vývojem nových produktů, kterým je finanční sektor charakteristický. Zákony by měly stanovovat základní a pokud možno neměnné principy. Vlastní procesy a detailní úprava jednotlivých aktivit by měly být obsaženy v dokumentech nižší právní síly, které lze pružněji inovovat.

Z pohledu zabezpečení kvalitní infrastruktury je nezbytný spolehlivý, transparentní a s mezinárodními standardy srovnatelný systém registrace cenných papírů a operací s nimi, aby byla zabezpečena dostatečná pružnost a co nejnižší náklady na převod.

Významný potenciál tkví i v posílení daňové konkurenceschopnosti institucionálních investorů, aby nedocházelo k nadměrnému odlivu domácích úspor do zahraničí.

Klíčový předpoklad rozvoje kapitálových trhů spatřujeme i v uvolnění investičních limitů institucionálních investorů, zejména penzijních fondů a pojišťoven, u nichž lze očekávat vyšší příliv finančních

³ IPO (initial public offering) – primární emise akcií.

zdrojů. Například lze doporučit změnu příslušných zákonů, která by penzijním fondům a pojišťovnám umožnila alokovat část prostředků do fondů rozvojového kapitálu, přičemž je třeba zajistit provázanost této změny s penzijní reformou. Je třeba umožnit efektivní alokaci těchto zdrojů tak, aby byly s to zabezpečit adekvátní výnosy. S tím souvisí i rozšiřování portfolia a likvidity obchodovatelných titulů.

Pro další posilování důvěry investorů v český kapitálový trh je stěžejní maximální kompatibilita související obchodní legislativy s mezinárodními standardy.

DOPORUČENÍ

- Zavést systém registrace cenných papírů a operací s nimi srovnatelný s mezinárodními standardy.
- Posílit daňovou konkurenceschopnost institucionálních investorů – tak, aby nedocházelo k nadměrnému odlivu domácích úspor do zahraničí.
- Zvážit uvolnění investičních limitů institucionálních investorů – zejména penzijních fondů a pojišťoven – tak, aby mohli alokovat část prostředků do fondů rozvojového kapitálu.

3.2.4.2 Podpořit využití tzv. rozvojového kapitálu (private equity a venture capital)

Tento typ financování představuje dynamicky se rozvíjející, ale stále minoritní formu financování podnikatelských aktivit s vysokou přidanou hodnotou (v letech 1995-2003 bylo členy Czech Venture Capital Association proinvestováno přes 20 mld. Kč, v roce 2003 samotném pak 6,5 mld. Kč). Z hlediska vlastního investičního procesu je intenzivnější použití rozvojového kapitálu bytostně spjato s celkovou kvalitou konkurenčního podnikatelského prostředí, kterou se komplexně zabývá kapitola 3.1. Institucionální prostředí pro podnikání. Významným pramenem zdrojů mohou být i veřejné prostředky vynakládané na podporu malého a středního podnikání. Díky sofistikovanému, tržně orientovanému investičnímu procesu přispěje alokace těchto zdrojů skrze fondy rozvojového kapitálu k jejich efektivnímu využití.

DOPORUČENÍ:

- Zvýšit transparentnost a zavést co nejjednodušší právní regulaci kapitálového trhu.
- Reálně vytvořit instituci centrálního depozitáře, jak je právně ukotvena v zákoně č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, a implementovat transparentní vícestupňovou evidenci cenných papírů.
- Rychleji harmonizovat české účetní standardy s mezinárodními (IAS), regulatorně posílit nezávislost externích auditorů a prosazovat principy „corporate governance“ do práva obchodních společností.
- Vytvořit vhodné prostředí pro alokaci části zdrojů pro podporu MSP (malých a středních podniků) přes fondy rozvojového kapitálu.

3.2.4.3 Zlepšit přístup k finančním zdrojům pro jednotlivé skupiny ekonomických subjektů

Zkvalitnění přístupu domácích subjektů zejména z řad MSP ke komerčním zdrojům lze docílit kultivací legislativního prostředí a rozvojem podnikatelské infrastruktury.

Významným posílením role věřitele v konkurzním řízení, respektováním práv zajištěných věřitelů, vytvořením transparentních podmínek pro vypořádání s věřiteli a reálnou možností restrukturalizace neúspěšného podnikání lze dosáhnout výrazné redukce investičních rizik a přilákat tak více finančních zdrojů. Větší pružnost trhu práce zase podnikatelům umožní lépe a rychleji reagovat na neočekávané události a posílí jejich finanční stabilitu, která je při získávání zdrojů klíčová. Komplexně se konkrétními nástroji zabývá kapitola 3.1 Institucionální prostředí pro podnikání.

Je také třeba dosáhnout razantního zpřístupnění komerčních zdrojů všem začínajícím formám podnikání. Zdrženlivost bank a investorů vůči nim je způsobena již zmíněnou vysokou rizikovostí. Eliminace tohoto faktoru je ospravedlnitelným důvodem pro použití veřejných zdrojů, avšak v maximální míře přes fungující tržní mechanismy, např. prostřednictvím rozvojového kapitálu či záručních instrumentů. Za významnou veličinu, která ovlivňuje efektivitu využití veřejných zdrojů při podpoře začínajícího podnikání považujeme nejen srozumitelnost a jednoduchost podpůrných programů či podmínek, ale i jejich efektivní marketing vůči podnikatelské veřejnosti.

DOPORUČENÍ:

- Vytvořit srozumitelné didaktické dokumenty, jak získat prostředky pro podnikání.
- Blíže spolupracovat s bankovním sektorem při harmonizaci procesů a podmínek pro získání veřejné podpory s procesy komerčního financování.

3.2.4.4 Vytvořit konkurenční podmínky na finančních trzích obecně

Zkvalitnění a zlevnění služeb finančního sektoru lze dosáhnout především co nejjednodušším a transparentním systémem regulace, efektivní informační kampaní vůči klientům a podporou jejich „finančního vzdělání“. Nepříjemná je kompenzace případných ztrát investorů nad rámec zákonného pojištění, jak k tomu došlo v historii, neboť dopad těchto nesystémových opatření na kredibilitu regulace finančních trhů je drtivý. V oblasti informovanosti lze spatřovat největší deficit u soukromých osob, jež vykazují nízkou úroveň finanční gramotnosti a vnímání rizik.

DOPORUČENÍ:

- Do jedné instituce integrovat dozor nad finančním sektorem za současného vyčlenění aktivit, které přímo nesouvisí s vlastní regulací, jako např. informační činnosti či vzdělávání a licencování makléřů a finančních zprostředkovatelů ve prospěch samoregulačních institucí.
- Zvýšit aktivitu příslušných regulátorů ve vytváření informačních zdrojů, srozumitelných pro širokou veřejnost, a v jasném vysvětlení pravidel regulace.

3.2.4.5 Preferovat užití zdrojů s multiplikačním efektem před financováním spotřeby

Je třeba přistoupit k důsledné revizi a odstranění veřejné podpory takových finančních aktivit ekonomických subjektů, které směřují ke spotřebě a výrobě neodpovídající principům udržitelného rozvoje. Zejména je třeba zaměřit se na dotace, které mají vliv s neúnosnou mírou rizika na životní prostředí.

DOPORUČENÍ:

- Přehodnotit veřejnou podporu aktivit směřujících ke spotřebě a výrobě neodpovídající principům udržitelného rozvoje a veřejnou podporu, která má vliv s neúnosnou mírou rizika na životní prostředí.

3.2.5 Obezřetně nakládat s veřejnými prostředky

Pozvolna realizované a zamýšlené úspory u veřejných prostředků mají převážně plošný charakter. Tím dochází i k eliminaci výdajů, jež mohou mít smysl a odůvodnění, a naopak ponechání výdajových toků pro účely, které žádnou veřejnou službu neplní. Cesta k nápravě spočívá v posílení adresnosti, v uvolnění navržených sfér, jež jsou zdrojem plýtvání a v posílení individuálního prvku.

3.2.5.1 Posílit fiskální disciplínu

Nehospodárné nakládání s veřejnými prostředky vede nejen k relativně drahé a nekvalitní veřejné službě, ale kvůli nedobré fiskální disciplíně také ohrožuje důvěru investorů v Českou republiku i střednědobý scénář našeho vstupu do eurozóny. Je třeba dodržovat pravidla zakotvující střednědobé fiskální cílení. Předpokladem k tomu je ale provedení výdajových auditů a na jejich základě provedené snížení podílu mandatorních a kvazimandatorních výdajů, které dnes činí více než 80 % všech veřejných výdajů.

DOPORUČENÍ:

- Důsledně respektovat pravidla zakotvující střednědobé fiskální cílení.
- Provést výdajové audity u všech mandatorních a kvazimandatorních výdajů s cílem nalezení možných úspor v těchto výdajích.

3.2.5.2 Provést nutné změny v důchodovém systému a zdravotnictví

Zdravotnictví představuje komplikovaný systém vyznačující se nízkou transparentností, problematickou finanční situací řady zdravotnických zařízení a špatně nastaveným systémem motivací, který vede k neefektivní spotřebě, plýtvání a dlouhodobé nestabilitě jeho financování. Proto je nutné hledat v této oblasti úspory a odstraněním zmíněných deformací zlepšit jeho nastavení. V současnosti přijímaná krátkodobá stabilizační opatření jsou podporována touto Strategií. V době platnosti Strategie se očekává přijetí dlouhodobých opatření, která by měla do značné míry vyřešit tuto neutěšenou situaci.

Jedním z těchto opatření může být sloučení nemocenského a zdravotního pojištění. Tento krok by měl být – po vyhodnocení dopadů nového zákona o nemocenském pojištění a současných stabilizačních opatřeních ve zdravotnictví – zvážen jako možná cesta ke zvýšení efektivity těchto systémů.

Statistické údaje o nemocnosti v ČR i konkrétní známé případy dokumentují zneužívání nemocenského pojištění. Tím nedochází pouze ke zvýšení výdajů na dávky, ale také ke zvýšení nákladů a sníže-

ní příjmů zdravotních pojišťoven. S uznáním člověka za práce neschopného a s jeho „léčbou“ jsou spojeny náklady, které zdravotní pojišťovny musí hradit, čímž rostou jejich výdaje. Po dobu nemoci navíc za zaměstnance nikdo neplatí zdravotní pojištění, takže se zdravotním pojišťovnám snižují příjmy.

Zdravotní pojišťovny mají podstatně těsnější kontakt než ČSSZ se zdravotnickými zařízeními a lékaři, kteří rozhodují o pracovní neschopnosti. Jsou tak schopné jejich rozhodování účinněji kontrolovat. Navíc ekonomický stimul zneužívání monitorovat je podstatně silnější u zdravotních pojišťoven než u ČSSZ vzhledem k výše zmíněnému dopadu na jejich výdaje a příjmy.

Komplikovaná situace panuje také v oblasti penzijního systému, jehož financování je vzhledem k demografickému vývoji společnosti dlouhodobě neudržitelné. Proto je třeba přijmout politické rozhodnutí o úpravách tohoto systému.

DOPORUČENÍ:

- Přijmout příslušná opatření pro zvýšení efektivity zdravotnictví, zamezení nadužívání systému zdravotní péče a zajištění dlouhodobé finanční stability systému zdravotní péče.
- Sloučit nemocenské a zdravotní pojištění.
- V co nejkratší možné době reformovat důchodový systém.

3.3 Infrastruktura

Infrastruktura zásadním způsobem spoluvytváří tři předpoklady hospodářského rozvoje naší země, kterými jsou:

- mobilita osob, zboží a informací – záruka dostatečné zásoby lidských zdrojů, spolehlivé logistiky a pružné komunikace při podnikání v ČR
- nabídka investičně připravených pozemků a staveb – záruka rychlého zahájení podnikatelských záměrů na území ČR
- kompetitivní provozní náklady – záruka konkurenceschopných cen výrobků a služeb produkovaných v podnicích v ČR

Infrastruktura může být v tomto smyslu katalyzátorem růstu, pokud dosahuje odpovídajícímu stupni rozvoje, nebo naopak vytváří růst bariéry, pokud je její úroveň v kvantitativním či kvalitativním smyslu nedostatečná.

Infrastruktura do značné míry ovlivňuje také další oblasti společnosti a podnikatelského prostředí, z nichž zvláštní význam z hlediska hospodářského růstu představují:

- regionální rozvoj – záruka soudržného růstu
- ochrana přírodního a kulturního dědictví – záruka udržitelného růstu

Cíle hospodářské strategie v oblasti infrastruktury věrně reflektují shora vymezené okruhy. Každé opatření (tj. navazující koncepce či záměr), navržené na základě této Strategie hospodářského růstu, bude realizováno s respektováním ochrany evropsky významných lokalit, ptačích oblastí a integrity soustavy Natura 2000 v ČR.

3.3.1 Zvýšit mobilitu osob, zboží a informací

Prvním úkolem, před kterým naše společnost stojí, je odstraňovat překážky, které dnes mobilitu na území republiky omezují. Mobilita osob, zboží a informací není pojmána pouze ve svém zúženém logistickém významu jako způsobilost přepravit tradičním dopravním prostředkem výrobek, člověka či dokument z místa na místo. Důležitá je také prostorová mobilita, tedy možnost obyvatel ČR změnit bydliště a přestěhovat se za prací. Stále významnější společenskou úlohu sehraává virtuální mobilita založená na přenosu dat elektronickou cestou. V současnosti se jedná více méně o elektronický přenos informací, ale v průběhu následujících let umožní stále dokonalejší technologie také virtuální přenos osob – formou masového využívání telemostů a telekonferencí, i zboží – nejprve v sektoru zábavního průmyslu či vzdělávání, postupně i v dalších odvětvích.

3.3.1.1 Zajistit údržbu a rozvoj moderní silniční, železniční, letecké a vnitrozemské vodní dopravní cesty

V následujících letech je třeba dobudovat síť dálnic a rychlostních silnic – ze současných 882 km na plánovaný rozsah 2130 km. Dále je nezbytné modernizovat cca 3300 km z celkových cca 6200 km silnic I. třídy, protože nedosahují požadovaných parametrů. Také stav silnic II. a III. třídy neodpovídá hospodářským potřebám a bezpečnosti provozu. Nedostatek investic do rozvoje železniční infrastruktury se negativně projevuje opožděním modernizace koridorových a ostatních celostátních tratí, provozováním nevyhovujícího zabezpečovacího zařízení a vysokými náklady na zabezpečení provozu. Snižování

provozních parametrů železničních tratí je důsledkem nedostatečných finančních prostředků pro údržbu a obnovu železniční infrastruktury.

Příčinou špatné údržby a pomalého rozvoje dopravní infrastruktury je dlouhodobá nerovnováha mezi potřebami a zdroji. Příčinou je nejen dlouhodobý nedostatek peněz, ale i jejich neefektivní využití. Zlepšení investorských, inženýrských a projektových činností při výstavbě a provozování dopravní infrastruktury může přinést úsporu v řádu stovek miliard korun (viz také část 3.3.5.3). Pokud jde o zmíněný nedostatek prostředků, je situace o to závažnější, že dosud hlavní zdroj příjmů Státního fondu dopravní infrastruktury (SFDI) představoval FNM. Po vyčerpání příjmů z privatizací je nutné přijmout dlouhodobé opatření, jinak stát přijde o evropskou pomoc ve výši řádově 20 miliard Kč ročně, tedy o 140 miliard za období 2007–2013. Veřejné rozpočty, případně další zdroje musí být schopny nejen spolufinancovat projekty podporované ze zdrojů EU, ale zároveň zajistit i nutné předfinancování těchto projektů.

Proto je nutné urychlit přípravu příslušných legislativních předpisů a zavést výkonové zpoplatnění v silniční dopravě. Mýtné ale nesmí být příliš vysoké, aby dopravci neobjížděli placené úseky, a aby nebyla ohrožena konkurenceschopnost domácího průmyslu. Součet silniční daně, spotřební daně a mýtného na silnicích nesmí přesáhnout hranici konkurenceschopnosti tuzemských výrobců. Navýšení prostředků je proto třeba zajistit také vyšším podílem resortu dopravy na výnosu ze spotřební daně z minerálních olejů. Tento podíl dosud činil pouze 20 % a od 1. 1. 2005 dokonce jenom 9,1 %. K zajištění potřebného množství zdrojů by mělo dojít k jeho zvýšení na 40 %. Legislativu je třeba upravit v návaznosti na další reformy související s výdajovou stránkou státního rozpočtu tak, aby nabyla účinnosti od 1. 1. 2008 a platila po zbytek rozpočtového období fondů EU, tedy až do roku 2013. Celkové investiční potřeby dopravní infrastruktury pro sledované období při uvážení úspor na straně výdajů jsou vyčísleny v *tabulce č. 3*. Jejich pokrytí investičními zdroji na základě zvýšení podílu SFDI na výnosu spotřební daně, zavedení mýta, intenzivního čerpání prostředků EU, aplikace principů PPP a při uvážení růstu efektivity stavebnictví je vyčísleno v *tabulce č. 4*.

Dostatečné zdroje jsou nutnou nikoli postačující podmínkou investičního rozvoje dopravní infrastruktury. Neméně důležité je včas připravit projekty, jinak bude možnost čerpat prostředky fondů EU nenávratně promarněna. Odstraněny musí být bariéry územní, majetkoprávní a legislativně-správní povahy, které brzdí investiční výstavbu. Tato problematika je podrobně popsána v části 3.3.2. Rovněž je třeba zlepšit řízení projektů. Optimalizace řízení projektů je úkol, před kterým stojí Ředitelství silnic a dálnic (ŘSD) i Správa železniční dopravní cesty (SŽDC). Výsledkem tohoto procesu budou zeštíhlené organizace, jejichž investorské a inženýrské činnosti se omezí na development investičních příležitostí pro soukromou sféru a následnou kontrolu.

Tabulka č. 3: Potřeby výstavby dopravní infrastruktury (na základě upravených údajů MD)

POTŘEBY 2005–2013 (v mld. Kč)	Investice	Provoz	Celkem
Silniční infrastruktura	575,0	180,0	755,0
Dálnice a rychl. kom.	350,0	20,0	370,0
Silnice I. třídy	175,0	40,0	215,0
Silnice II. a III. třídy	50,0	120,0	170,0
Železniční infrastruktura	350,0	75,0	425,0
Infrastruktura vodní dopravy	15,0	5,0	20,0
Rezerva	80,0	20,0	100,0
Celkem	1 020,0	280,0	1 300,0
Úspory na straně výdajů	320,0	30,0	350,0
Celkem po úpravě	700,0	250,0	950,0

Tabulka č. 4: **Zdroje výstavby dopravní infrastruktury (na základě upravených údajů MD)**

ZDROJE 2005–2013 (v mld. Kč)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem
Podíl na příjmech										
z privatizace	22,3	21,7	21,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	65,1
Podíl na spotřební dani	6,2	6,5	6,7	31,1	32,4	33,9	35,2	36,7	38,0	226,7
Silniční daň	5,8	5,9	5,9	5,9	5,9	6,0	6,0	6,0	6,0	53,4
Časové poplatky (kupóny)	2,2	2,4	2,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7	17,2
Výkonové poplatky (mýto)	0,0	0,0	0,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	36,0
Fondy EU	6,1	6,2	21,8	33,5	34,4	35,7	36,7	37,8	38,8	250,9
Úvěry a PPP	11,1	11,3	12,4	13,7	15,0	16,5	18,2	20,0	22,0	140,3
Celkem	53,7	54,0	70,5	91,7	95,4	99,8	103,8	108,2	112,5	789,6
Efektivita stavebnictví	100%	104%	108,2%	112,5%	117%	121,7%	126,5%	131,6%	136,9%	
Celkem po úpravě	53,7	56,2	76,3	103,2	111,6	121,5	131,3	142,4	154,0	950,0

DOPORUČENÍ:

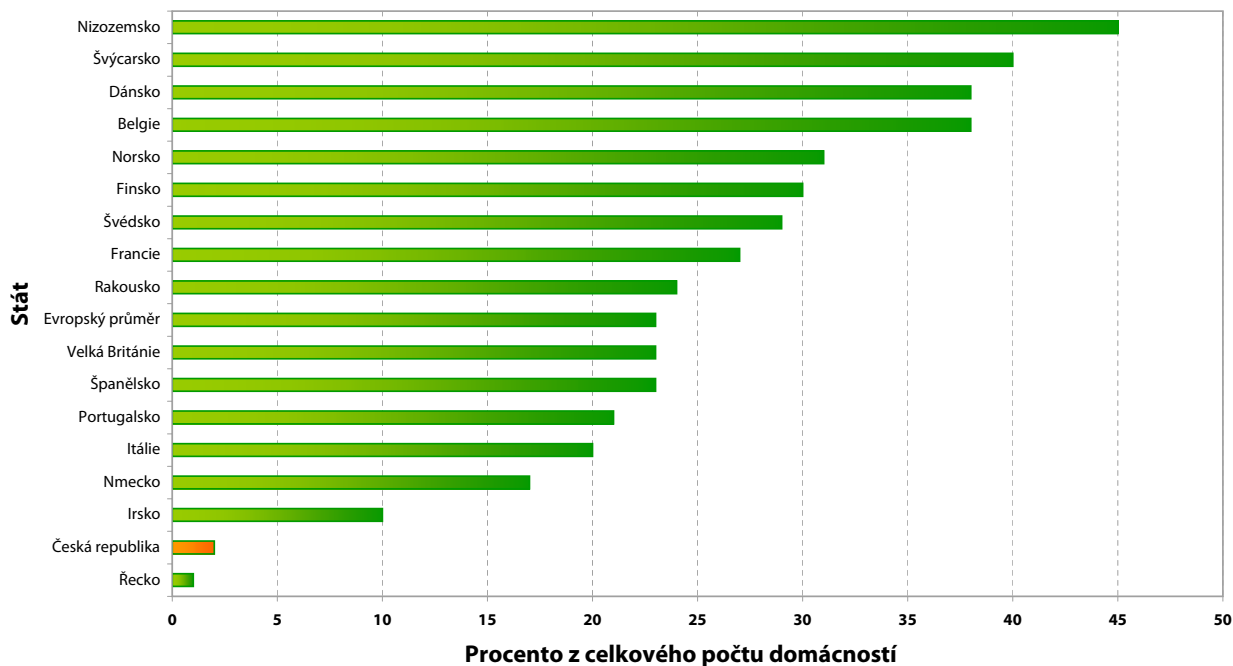
- Vytvořit rovnováhu mezi finančními potřebami a finančními zdroji na údržbu, rekonstrukci, modernizaci a rozvoj dopravní infrastruktury – změna zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, přijetí zákona o projektovém partnerství veřejného a soukromého sektoru.
- Zdokonalit procesy přípravy a zabezpečení výstavby dopravní infrastruktury na straně státních investorů – optimalizace organizační struktury a managementu projektů na straně ŘSD a SŽDC.
- Zahájit jednání s Evropskou komisí s cílem posílit finanční prostředky pro Českou republiku na roky 2007–2013 na investice do dopravních sítí a připravit nezbytné spolufinancování.

3.3.1.2 Zvýšit dostupnost vysokorychlostního přístupu k internetu

Rozšíření připojení podniků a domácností k vysokorychlostnímu internetu bylo v ČR na konci roku 2004 výrazně nižší než ve vyspělejších zemích (viz graf č. 5). V roce 2005 dochází k přechodu domácností i institucí k připojení s vyšší přenosovou rychlostí. Český statistický úřad například uvádí, že připojení k internetu má v průměru 19% domácností, z toho čtvrtina má připojení vysokorychlostní. Český statistický úřad se také zabýval šetřením využívání informačních a komunikačních technologií v podnikatelském sektoru, kde připojení k internetu má přibližně jedna čtvrtina z nich. Stále však nelze hovořit o radikálním zlepšení penetrace broadbandu, neboť ve vyspělém světě se zároveň posunuje hranice mezi nízkorychlostním a vysokorychlostním internetem. Ve větším rozsahu broadband poskytuje Český Telecom, mobilní operátoři a provozovatelé kabelových televizí. Poskytované služby jsou výrazně dražší než v západní Evropě (viz graf č. 6) a dostupné jsou zpravidla jen ve velkých městech. Vysoké ceny jsou dány nedokonalou fungující konkurencí v pevné datové síti a malým počtem koupěschopných zákazníků. Stát má nyní v rukou nástroje, kterými může situaci zlepšit a to prakticky s neutrálním dopadem na výdajovou stránku státního rozpočtu. Ve střednědobém výhledu bude dopad na příjmovou stránku rozpočtu prudce pozitivní.

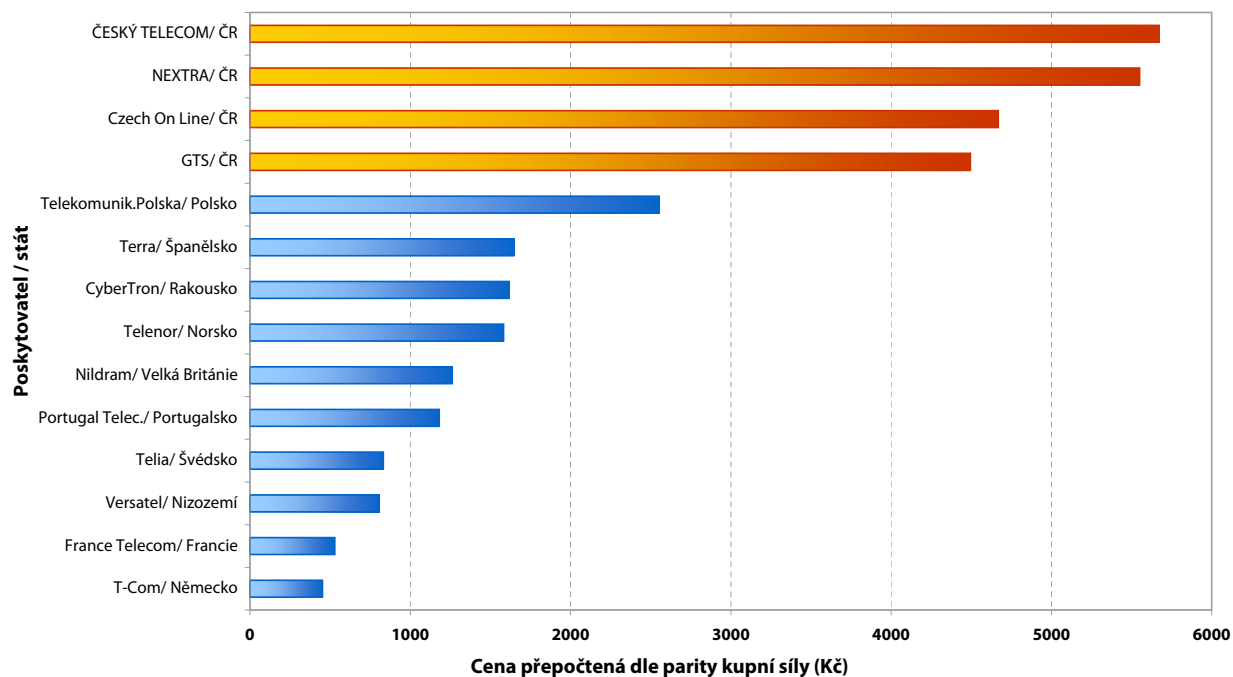
Graf č. 5: Úroveň rozšíření broadbandu v ČR a vybraných evropských zemích

Zdroj: Strategy Analytics Broadband Media and Communications service (konec 2004)

Graf č. 6: Porovnání cen připojení ADSL v ČR a vybraných evropských zemích

Zdroj: Nabídky jednotlivých poskytovatelů (březen 2005)

Cestou ke snižování cen je zlepšení konkurenčního prostředí, kterého lze dosáhnout úplnou liberalizací trhu. Nanejvýš slibný je prodej státního podílu v Českém Telecomu strategickému partnerovi – španělské Telefonice. Trh však zůstává nadále asymetrický a stále bude vyžadovat poměrně velkou míru regulace. Regulační orgány musí zabezpečovat rovné podmínky hospodářské soutěže a otevírat cestu k trhu dalším operátorům. Regulační legislativa musí promptně a bez výjimky postihovat porušování práva a současně podněcovat telekomunikační firmy k investiční a obchodní aktivitě.

Další brzdou dynamického rozvoje vysokorychlostního přístupu je nedostatečná motivace domácností a podniků pořídit si internet nebo přejít ke službě s vyšší přenosovou rychlostí. Internet poskytuje nejvíce aplikací stále především v oblasti zábavy a to je pro jeho masové rozšíření málo. Orgány státní správy a samosprávy proto musí urychlit veškeré legislativní i operativní procesy a vytvořit podmínky pro neomezený zabezpečený elektronický přístup ke službám veřejné správy (e-government), k elektronickému obchodu a podnikání (e-commerce, e-business), k systémům vzdělávání a výuky (e-learning a e-training) a ke službám péče o zdraví (e-health service, e-medicine).

Velkou překážku v rozšíření broadbandu představuje jeho relativně vysoká cena (vzhledem k průměrným příjmům). Za této situace lze zájem o broadband mezi obyvatelstvem zvýšit např. zrušením nebo přinejmenším snížením správních poplatků za veřejné služby poskytované elektronickou cestou. Osvobození zavádí zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, za úkony vyžádané a provedené prostřednictvím dálkového přístupu, nepřevyšuje-li sazba poplatku dva tisíce korun.

DOPORUČENÍ:

- Vytvořit podmínky pro rozvoj vysokorychlostních technologií prostřednictvím transparentní regulační legislativy orientované na podporu investic do rozvoje datové sítě – optimalizace zákona o elektronických komunikacích, jeho důsledné vymáhání.
- Podporovat poptávku podniků a domácností po vysokorychlostním připojení prostřednictvím bohaté nabídky veřejných služeb – komplex nových zákonů a novelizací stávajících zákonů, naplnění elektronických databází správních orgánů.
- Stimulovat poptávku podniků a především domácností po vysokorychlostním připojení odpuštěním správních poplatků při poskytování veřejných služeb elektronickou cestou.

3.3.1.3 Umožnit migraci pracovní síly

Sociologické studie již řadu let dokazují, že Češi jsou jen velmi málo ochotni stěhovat se za prací. V nechuti změnit místo bydliště však nejsou mezi ostatními Evropany nijak výjimeční. Podle studie PriceWaterhouseCoopers se jen 0,4 % obyvatel EU ročně stěhuje za prací; v USA je toto číslo šestkrát vyšší. V naší zemi je však nízká migrace pracovních sil způsobena nejen národní mentalitou, ale také přetrvávající regulací bytových nájmu. Uvolnění trhu s byty může pomoci ke zvýšení mobility pracovní síly.

DOPORUČENÍ:

- Postupně odstranit regulaci nájmu v sektoru bydlení – změna zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku a přijetí zvláštního zákona o nájemném z bytu.

3.3.2 Urychlit realizaci investičních záměrů veřejného a soukromého sektoru

Důležitým základem konkurenceschopnosti kterékoli země je možnost okamžité realizace podnikatelských záměrů na jejím území. Ta závisí na rychlosti akvizice či výstavby vhodných podnikatelských objektů. Nákup nebo pronájem administrativních a výrobních prostor nepředstavuje v ČR zásadní problém, investiční výstavba je ale velmi komplikovaná. Situace vyžaduje komplexní legislativní změny.

3.3.2.1 Vytvořit územní předpoklady pro realizaci investičních záměrů

Instituty územního plánování vycházejí ze základní koncepce založené stavebním zákonem z roku 1976. Přes řadu úprav stávající legislativa nevyhovuje současným požadavkům. Návrh nového stavebního zákona je projednáván Parlamentem ČR. Vládou schválený legislativní návrh je Strategií plně respektován. Pokud SHR navrhuje další opatření, která v projednávaném návrhu nejsou obsažena, pak zásadně tak, aby nebyla s navrhovaným zákonem v rozporu.

DOPORUČENÍ:

- Vytvořit nový právní rámec pro uplatňování veřejných zájmů při využívání území, zjednodušit a urychlit příslušné procedury při pořizování územních plánů – nahradit zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu a jeho prováděcí předpisy novou legislativou.
- Přijmout strategii pro využívání území celého státu v národních, mezinárodních a přeshraničních souvislostech, zejména s ohledem na podmínky udržitelného rozvoje – nový nástroj územního plánování na úrovni státu.
- Vytvořit a trvale a soustavně aktualizovat územněanalytické podklady.

3.3.2.2 Zajistit majetkoprávní předpoklady pro realizaci investičních záměrů

Raritou našeho právního řádu je tzv. blokační paragraf v zákoně č. 229/1991 Sb., o půdě. Podle tohoto paragrafu nelze převádět pozemky ve vlastnictví státu a ve správě Pozemkového fondu ČR, pokud na ně byly uplatněny restituční nároky některou z církví. Pozemky nelze převést ani na tyto církve a jako takové jsou dlouhodobě teoreticky nezastavitelné.

Nedořešenou legislativní otázkou je institut předkupního práva u pozemků, na které bylo vydáno rozhodnutí o umístění stavby ve veřejném zájmu. V praxi dochází k účelovým převodům takových pozemků s cílem zablokovat výstavbu. Legislativní mezeru lze odstranit zřízením předkupního práva ve prospěch státu.

DOPORUČENÍ:

- Přijmout konečné legislativní rozhodnutí ve věci církevních restitučních nároků – změna zákona č. 229/1991 Sb., o půdě, a dalších předpisů.
- Zavést institut předkupního práva státu u pozemků, na které bylo vydáno územní rozhodnutí o umístění stavby ve veřejném zájmu – změna zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.

Častým problémem při realizaci investičních záměrů je ocenění a výkup potřebných pozemků, případně jejich vyvlastnění. Zákon o oceňování nemovitostí a příslušné prováděcí předpisy jsou nedokonalé, což způsobuje zdlouhavost vyvlastňovacích procesů a pozastavení přípravy výstavby o měsíce až roky. Základem rychlé a oboustranně výhodné dohody o ceně pozemků mohou být pouze cenové mapy pozemků. Tyto mapy musí být zpracovány nezávislým znalcem, musí podléhat opo-
nentuře odborné veřejnosti a kontrole Ministerstva financí a dotčených orgánů státní správy. Pouze tak je prodávající a kupující budou vnímat jako nezávislý podklad. Mapy je třeba postupně zpracovat v každé obci.

Jen výjimečně se při majetkoprávní přípravě využívají pozemkové úpravy a to přesto, že právě tento způsob majetkového vypořádání je ze strany vlastníků často požadován. Důvodem je stávající právní norma, která byla vytvořena pro zemědělské účely bez zohlednění dalších společenských potřeb. Pro vlastníky, kteří preferují náhradní pozemky před inkasem finančních prostředků, jsou přitom komplexní pozemkové úpravy v zájmovém území optimálním řešením. Jejich provedení by mělo být jako bezúplatná veřejná služba zabezpečeno při každé rozsáhlejší stavbě.

Samostatnou kapitolu tvoří institut vyvlastňování. Výkup ve veřejném zájmu předjímá Ústava i Listina základních práv a svobod a je využíván ve všech zemích EU i v USA. Jasně formulovaný zákon musí zabezpečit, že vyvlastnit nebo omezit vlastnické právo lze pouze ve veřejném zájmu. Vyvlastňovací tituly musí být specifikovány v příslušných zvláštních zákonech (stavební zákon, vodní zákon, zákon energetický, zákon o pozemních komunikacích atd.). A to jen potud, pokud neexistuje jiná cesta a jen na základě zákona a za náhradu. Vedle finanční náhrady může být uplatňována i náhrada naturální. Kompenzace musí respektovat podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva i další újmy, které jsou vyvlastňovanému způsobeny.

DOPORUČENÍ:

- Implementovat tržní principy oceňování pozemků a staveb na základě cenových map – novelizace zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, a jeho prováděcích předpisů.
- Využít institut komplexních pozemkových úprav pro potřeby investiční výstavby – novelizace zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, a jeho prováděcích předpisů.
- Rehabilitovat institut nuceného výkupu pozemků ve veřejném zájmu – přijetí nového zákona v souladu s Ústavou ČR a Listinou základních lidských práv a svobod.

3.3.2.3 Zabezpečit legislativně-správní předpoklady pro realizaci investičních záměrů

Zahájení investice musí zpravidla předcházet posouzení vlivu stavby na životní prostředí (EIA), územní řízení, vydání integrovaného povolení (IPPC) a stavební řízení. Současná legislativa je v některých případech značně restriktivní, správní lhůty a procesní komplikace mohou zahájení výstavby značně oddálit, aniž přitom ochrání individuální či celospolečenské hodnoty. Součinnost stavebních úřadů s orgány veřejné správy, hájícími v řízeních o stavbách zvláštní zájmy, je regulován způsobem, který se projevuje nežádoucí roztříštěností.

DOPORUČENÍ:

- Zjednodušit a urychlit příslušné procedury stavebního řádu – nahrazení zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, a jeho prováděcích předpisů, novou legislativou.
- Zjednodušit a ujednotit environmentální legislativu cestou environmentálního kodexu.
- Zajistit vydávání jednoho koordinovaného stanoviska orgánu státní správy, je-li příslušný podle více právních předpisů.
- Nahradit samostatná správní rozhodnutí o ochraně životního prostředí tam, kde to není vyloučeno povahou věci, závazným stanoviskem ve smyslu § 149 nového správního řádu.
- Ve vyšší míře integrovat posuzování vlivu na životní prostředí, územního řízení o umístění staveb a relevantní části integrovaného povolení.

3.3.2.4 Zvýšit kvalitu výkonu státní správy na pozemkových, katastrálních a stavebních úřadech

Velkou překážku investičnímu procesu vytváří katastr nemovitostí. Katastrální úřady stále pracují pomalu, správní lhůty se nedaří zkracovat a především v Praze jsou překračovány i zákonné limity. Důvodem je dlouhodobě nízký počet pracovníků katastrálních pracovišť a jejich nedostatečná motivace. Obdobná situace panuje na stavebních úřadech. Výsledkem jsou mnohdy nekvalitní rozhodnutí, která musejí být posléze odvolacími orgány rušena a vracena k novému řízení.

Řešení přetrvávajících problémů spočívá v liberalizaci k tomu vhodných činností správních úřadů. Některé rutinní výkony úřadů by mohly provádět akreditované agentury jako službu placenou fyzickými a právníckými osobami. Státní a samosprávné úřady by se koncentrovaly na speciální a obtížné případy, v jejich výlučné pravomoci by zůstala rozhodnutí druhé instance.

DOPORUČENÍ:

- Liberalizovat některé výkony dosud vyčleněné výlučně do působnosti státní správy – novelizace příslušných zákonů zakládajících působnost správních úřadů, alternativně nový zákon o pravidlech výkonu státní správy agenturním způsobem.
- Koncentrovat výkon státní správy v závislosti na významu prováděného výkonu, přenést obtížné výkony na úroveň krajských úřadů.
- Posílit odbornou úroveň pracovníků úřadů – programy zvyšování kvalifikace, koncentrování mzdových prostředků, zavedení pohyblivé motivační složky apod.

3.3.3 Urychlit ekonomický rozvoj regionů

Propast mezi nejbohatšími a nejchudšími regiony EU se po jejím rozšíření dále prohloubila. Zatímco prosperita vnitřního Londýna dosahuje 315 % evropského průměru, životní úroveň východního Slovenska a Lotyšska je pod hranicí 40 %. Ke špičce prosperujících regionů se řadí i Praha s téměř 153 %, zatímco ostatní regiony ČR dosahují mezi 52,4 % (Střední Morava) až 61,1 % (Jihozápad) evropského průměru. V kontextu s hospodářskou politikou Evropské unie je nerovnoměrný vývoj regionů nutno vnímat jako legitimní odůvodnění státních ingerencí, které je možné spolufinancovat z unijních fondů hospodářské pomoci. Finanční prostředky je třeba i nadále směřovat do dopravní infrastruktury, telekomunikací a průmyslových zón.

3.3.3.1 Vytvořit dopravní předpoklady pro rozvoj regionů

Význam kvalitního dopravního spojení pro život občanů a příchod investic do regionů je neoddiskutovatelný. Ve sledovaném období 2005–2013 musí proto dojít k maximálnímu zkvalitnění všech sítí udržitelné dopravy. Další prodlevy a posuny termínů v tomto ohledu by znamenaly velké hospodářské ztráty pro celou zemi a dotčené regiony zvlášť.

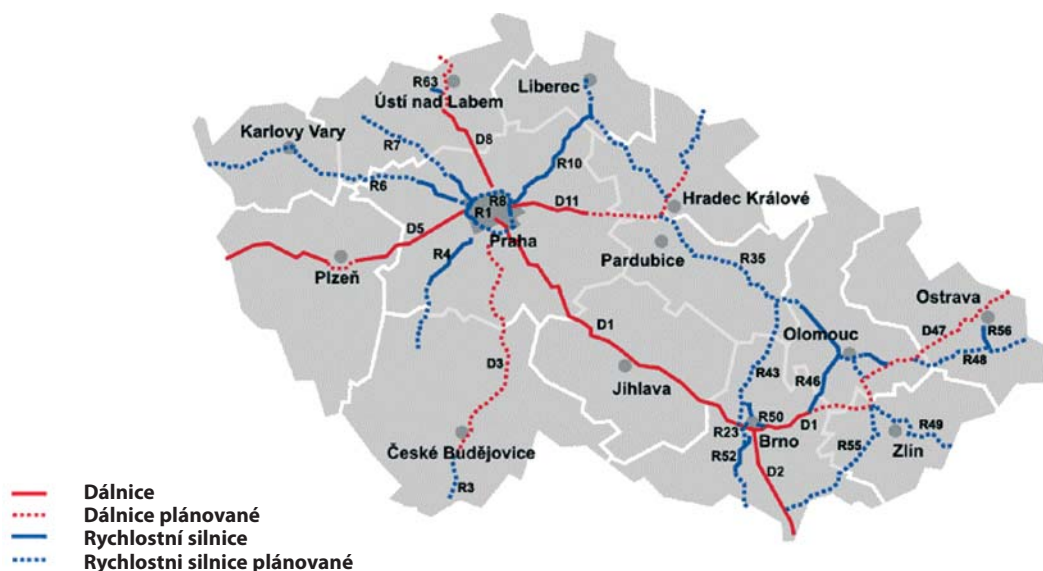
Dálniční síť má především v Čechách výrazně paprskovitý charakter (viz obr. č. 1). Krajská města se již dočkala nebo se v blízké budoucnosti dočkají rychlého spojení s Prahou, zatímco spojení mezi krajskými městy navzájem zůstává v původních trasách, dokonce i v případě krajů sdružených v jednotkách soudržnosti NUTS 2. Takový stav je z hlediska ekonomického rozvoje výhodný

pro hlavní město, méně výhodný pro krajská města. Obdobný stav platí i na nižších úrovních, například mezi okresními městy na jedné straně a jejich krajskou metropolí na druhé straně. Vertikální směr propojení, tj. spojení s centrem, je podmínka nutná, nikoliv dostačující. Pro vyvážený rozvoj je vhodné s ohledem na intenzity provozu posilovat také horizontální směr propojení, tj. spojení mezi místy obdobného hospodářského a demografického významu. Za tímto účelem je třeba přednostně

- dokončit obě dálniční propojení západu a východu republiky: dálnici D1 z Prahy do Brna, Vyškova a Kroměříže, resp. rychlostní silnici R35 z Hradce Králové do Olomouce a Lipníku nad Bečvou
- dokončit výstavbu dálnic a rychlostních silnic propojující krajská města na Moravě (Brno – Zlín, Zlín – Olomouc, Olomouc – Ostrava)
- uskutečnit modernizaci komunikací propojující krajská města sdružená v jednotkách NUTS 2 (Karlovy Vary – Ústí n/L, Liberec – Hradec Králové – Pardubice, České Budějovice – Plzeň)
- dokončit modernizaci silnic propojující krajská města v prstenci kolem Prahy (Ústí n/L – Liberec, Pardubice – Jihlava – České Budějovice, Plzeň – Karlovy Vary)
- v rámci modernizace silnic I., II., a III. třídy přednostně uvádět do provozu úseky urychlující propojení mezi městy a obcemi obdobného významu.

Obrázek č.1: **Rozvoj výstavby dálnic a rychlostních silnic**

Zdroj: ŘSD

Dopravní integrace urbanizovaných oblastí jednotlivých regionů se rozvíjí především na bázi silniční cesty. Ve vhodných lokalitách je nutné integraci podpořit výstavbou kolejové páteřní infrastruktury typu metra či rychlodráhy. Jako vhodné lokality pro realizaci pilotních projektů se nabízejí východočeská aglomerace Hradec Králové – Pardubice – Chrudim nebo severočeská aglomerace Chomutov – Most – Teplice – Ústí n/L – Děčín.

Velký význam pro rozvoj regionů představují průmyslové zóny, dalším významným impulsem se může stát spolupráce podniků, universit a samosprávných celků v klastrech. V rámci modernizace a rozvoje dopravní infrastruktury je proto vhodné upřednostňovat trasy podporující vznik a rozvoj průmyslových zón a klastrů. Jako vhodné příklady se nabízejí dopravní investice v souvislosti se strategickou průmyslovou zónou v Kolíně a potenciálním automobilovým klastrem podél koridoru Kutná Hora – Kolín – Poděbrady – Nymburk – Mladá Boleslav.

Stále větší význam v prosperitě regionů sehrává turistický ruch. V některých oblastech představuje orientace na turistiku jediný a správný směr vývoje. Tyto oblasti je nutno podpořit výstavbou turistick-

ké dopravní infrastruktury (cyklistické stezky, revitalizace historických železnic, rozvoj rekreační a sportovní plavby apod.).

DOPORUČENÍ:

- Urychlit a dokončit napojení všech krajů ČR na mezinárodní dálniční síť a vybranou železniční síť.
- Dosáhnout významného pokroku v dopravním integrování měst a obcí obdobného hospodářského významu jako vyvažujícího protikladu k propojování periférií s centry.
- Dosáhnout významného pokroku v dopravním integrování měst a obcí do sociálně-ekonomických aglomerací s co největším počtem obyvatel a co nejkratší dojezdovou vzdáleností na základě výstavby a modernizace páteřní kolejové infrastruktury.
- V rámci modernizace a rozvoje dopravní infrastruktury upřednostňovat trasy podporující vznik a rozvoj průmyslových zón a klastrů.
- V rámci modernizace a rozvoje dopravní infrastruktury upřednostňovat projekty podporující rozvoj cestovního ruchu.

3.3.3.2 Podpořit rozvoj regionů prostřednictvím telekomunikační infrastruktury

Stejně jako kvalitní dopravní infrastruktura jsou také moderní telekomunikace podmínkou pro příliv přímých, především zahraničních investic. Z hlediska probíhající transformace světové ekonomiky a přesunu tradičních výrobních odvětví dále na východ je napojení regionálních oblastí na vysokorychlostní telekomunikační spoje prostřednictvím přístupových a metropolitních sítí stejně významné jako jejich napojení na dálniční síť prostřednictvím dálničních přívaděčů. Infrastrukturu nemusí nutně stavět ani vlastnit veřejný sektor. Stačí podpořit soukromé společnosti poskytnutím veřejné podpory do výše nákladové mezery.

DOPORUČENÍ:

- Subvencovat rozvoj telekomunikační infrastruktury založené na vyspělých technologiích v hospodářsky slabých či strukturálně postižených regionech – vytvoření programu na podporu výstavby přístupové a metropolitní telekomunikační infrastruktury v rámci rozpočtového výhledu kapitoly MI při kofinancování z fondů EU.

3.3.3.3 Podpořit rozvoj regionů prostřednictvím investiční přípravy rozvojových ploch

Zásadní význam pro rozvoj regionů mají investičně připravené pozemky. Od roku 1998 realizuje MPO program na podporu rozvoje průmyslových zón, zaměřený na sektory zpracovatelského průmyslu, vývojová centra a strategické služby. Průmyslové zóny jsou významnou pobídkou pro příliv přímých zahraničních investic (viz část 3.2.2.1), umožňují růst malým a středním podnikům, přispívají k urychlení procesu restrukturalizace průmyslu a v neposlední řadě vytvářejí předpoklady pro vznik nových pracovních příležitostí. Vzhledem k finanční náročnosti projektů je nutná spolupráce s kraji, obcemi i privátními subjekty. Míra účasti prostředků státního rozpočtu je výsledkem uplatňování principu nákladové mezery.

Na základě dosažených výsledků lze říci, že se program osvědčil. Zahraniční i domácí investoři budou v podpořených zónách do konce roku 2006 investovat řádově 120 miliard Kč a vytvoří zde zhruba 50 tisíc pracovních míst.¹ Realizace programu přispívá ke zvyšování nabídky investičních příležitostí v hospodářsky slabých či strukturálně postižených regionech. Regionální význam programu je vhodné v rozumné míře dále zdůraznit cestou přípravy území a výstavbou podnikatelských objektů v časovém předstihu. Za tímto účelem je třeba umožnit větší účast na kofinancování programu ze strany privátního kapitálu. To je možné pouze tehdy, pokud bude vyřešen princip sdílení rizika mezi veřejným a privátním sektorem, a to buď úpravou rozpočtových pravidel nebo řešením problematiky v rámci zákona o PPP.

DOPORUČENÍ:

- Pokračovat v subvencování investiční přípravy technologických parků a průmyslových zón v hospodářsky slabých či strukturálně postižených regionech – úprava zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, optimalizace programu na podporu rozvoje průmyslových zón v rámci rozpočtového výhledu kapitoly MPO při kofinancování z fondů EU.
- Agentura CzechInvest by měla zajistit větší koordinaci tvorby/přestavby průmyslových zón.

3.3.3.4 Podpořit rozvoj regionů prostřednictvím kulturní infrastruktury, zlepšit podmínky pro investice a poskytování služeb v oblasti kulturního průmyslu

Kulturní infrastruktura je předpokladem pro rozvoj měst a regionů, růst kulturního turismu, kulturního a kreativního průmyslu. Technicky vybavené subjekty/budovy (projekční, zvuková, světelná technika apod.) jsou předpokladem pro distribuci a obchod s kulturními produkty (filmová, hudební, divadelní, multimediální představení a akce), ale i pro rozvoj kulturních služeb, na jejichž potřebnost a podceňování upozorňuje Strategie udržitelného rozvoje. Kulturní průmysl má návaznost na rozvoj kreativního průmyslu (design, móda, reklama, multimedia, grafický design apod.) Dobře fungující kulturní infrastruktura je také důležitým činitelem pro příliv dlouhodobých, zejména zahraničních investic, neboť je nedílnou součástí podmínek sociální stability – poskytuje příležitosti pro kvalitní využití volného času, společenské setkávání a působí preventivně vůči negativním sociálním jevům. Pro rozvoj kulturní infrastruktury je vhodná spolupráce soukromého a veřejného sektoru.

Kulturní průmysl je progresivně se rozvíjející oblast sektoru služeb, který má vysokou přidanou hodnotou. Největší potenciál má audiovizuální průmysl a kulturní průmysl v návaznosti na kulturní turismus. ČR má bohatou a především kontinuální filmovou tradici. Film byl na počátku 90. let plně zprivatizován a zažívá velký rozvoj zejména v oblasti poskytování služeb pro zahraniční produkce. Druhou oblastí je stimulace rozvoje kulturního průmyslu. Jde o lepší využívání kulturního dědictví, bohatství a architektury v návaznosti na kulturní turismus. Turistické oblasti díky kulturnímu dědictví a bohatství, které jsou většinovým cílem turistiky, získávají příjmy, které mají ekonomický charakter renty. U kulturního průmyslu je třeba brát v úvahu, že pracuje s kvalifikovanou lidskou silou a nemá trvalé dopady na životní prostředí.

DOPORUČENÍ:

- Podpořit rozvoj regionů prostřednictvím zvýšení investic do kulturní infrastruktury.
- Zlepšit podmínky pro investice a poskytování služeb v oblasti kulturního průmyslu.

¹ Zdroj: CzechInvest

3.3.4 Zabezpečit ochranu přírody, životního prostředí a kulturního dědictví

Životní prostředí, příroda a kulturní dědictví v sobě zahrnují základní národní a společenské hodnoty. Jejich ekonomický význam bude v následujících desetiletích prudce narůstat v souvislosti s rozmachem turistiky. Ochrana těchto hodnot vytváří velký potenciál budoucích příjmů. Proto je ve Strategii hospodářského růstu zdůrazněna ochrana přírodního a kulturního dědictví již ve sledovaném období 2005–2013. Je třeba zdůraznit, že směřování k sektorům s vyšší přidanou hodnotou je samo o sobě největší zárukou ochrany přírody a památek. Během sledovaného období dojde k podstatnému snížení energetické, elektroenergetické a materiálové náročnosti tvorby HDP. Restrukturalizace průmyslu umožní přežít pouze výrobám založeným na nejlepších dostupných technologiích šetrných ke svému okolí. Ještě na konci sledovaného období dojde ve světě i v ČR k masivnímu nástupu dopravních prostředků s hybridními motory. Přírůstek ekonomických i společenských nároků na mobilitu osob, zboží a informací převezme v plné výši elektronický přenos dat. Vzrůstající životní úroveň umožní stále většímu počtu obyvatel preferovat zboží založené na alternativních výrobních postupech a tak přechod společnosti k udržitelnému spotřebnímu chování.

3.3.4.1 Zajistit investiční zdroje pro oblast životního prostředí

Finanční prostředky potřebné pro období let 2007–2013 dosahují v oblasti životního prostředí úroveň 400 mld. Kč. Jde zejména o prostředky do oblasti čištění městských odpadních vod, omezování průmyslového znečištění, ochrany klimatu, nakládání s odpady a dalších (podrobnější členění včetně odhadu nákladů je v tabulce č. 5).

Tabulka č. 5: Požadavky na spolufinancování z prostředků Strukturálních fondů pro oblast životního prostředí na r. 2007–2013 (zdroj: MŽP)

(v mld. Kč)	2007	2008	2009	2010	2007–2010		2011	2012	2013	2007–2013	
					celkem	roční průměr				celkem	roční průměr
Nakládání s odpadními vodami	18,9	17,2	17,2	16,7	70	17,5	13	13	13	109	15,6
Nakládání s odpady	8,4	8,4	8,4	8,4	33,6	8,4	8,4	8,4	8,4	58,8	8,4
Ochrana ovzduší a klimatu	10	10	10	10	40	10	10	10	10	70	10
Odstraňování starých ekologických zátěží	1	1	1	1	4	1	1	1	1	7	1
Energie z obnovitelných zdrojů a úspory energie	3,2	1,7	2,5	2,9	10,3	2,6	2,9	2,9	2,9	19	2,7
Omezování průmyslového znečištění	17	17	17	17	68	17	17	17	17	119	17
Hluk ze strojů a zařízení	0,001	0,001	0,001	0,001	0,004	0,001	0,001	0,001	0,001	0,007	0,001
Posuzování vlivu na ŽP a IPPC	0,02	0,02	0,02	0,02	0,08	0,02	0,02	0,02	0,02	0,14	0,02
Ochrana přírody a krajiny a biodiverzita	3,9	3,9	3,9	3,9	15,6	3,9	3,9	3,9	3,9	27,3	3,9
Ochrana proti záření	0,06	0,06	0,06	0,06	0,24	0,06	0,06	0,06	0,06	0,42	0,06
Environmentální vzdělávání	0,1	0,1	0,1	0,1	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,7	0,1
Ostatní (např. protipovodňová opatření)	0,3	0,3	0,3	0,3	1,2	0,3	0,3	0,3	0,3	2,1	0,3
CELKEM	62,88	59,68	60,48	60,38	243,42	60,86	56,68	56,68	56,68	413,47	59,07

V období let 2000–2005 se ukázalo, že ČR má dostatečnou absorpční kapacitu pro prostředky poskytované z rozpočtu Evropské Unie a proto předpokládáme, že i v budoucích letech je možné počítat s dostatečným množstvím projektů využívajících prostředky EU. Část výdajů, uvedených v tabulce

bude kryta prostředky EU, které budou od 1. 1. 2007 součástí státního rozpočtu a jsou tak již označovány. Důležitým hlediskem při podporování investic do životního prostředí je i skutečnost, že iniciují pracovní příležitosti a podnikatelské aktivity v oboru, který je velmi perspektivní, technologicky vyspělý s významným potenciálem k exportu. Vybudování kvalitní infrastruktury (zejména v oblasti vodního hospodářství) podmiňuje rozvoj regionů a tím i pracovní příležitosti a rozvoj podnikatelského prostředí. (Viz také *tabulka č. 6*).

Tabulka č. 6: Struktura potřeb národního financování v oblasti životního prostředí na roky 2007–2013 (zdroj: MŽP)

Aktivita (v mld. Kč)	2007	2008	2009	2010	2007–2010		2011	2012	2013	2007–2013	
					celkem	roční průměr				celkem	roční průměr
Soudržnost v zájmu růstu a zaměstnanosti (1 B) v gesci MŽP	62,9	59,7	60,5	60,4	243,1	60,8	56,7	56,7	56,7	413,1	59,0
Z toho uznatelné náklady	60,4	57,3	58,1	58,0	233,7	58,4	54,4	54,4	54,4	396,9	56,7
70% kofinancování uznatelných nákladů z EU	42,3	40,1	40,6	40,6	163,6	40,9	38,1	38,1	38,1	277,8	39,7
Národní financování	20,6	19,6	19,8	19,8	79,5	19,9	18,6	18,6	18,6	135,2	19,3
Z toho:											
Vlastní zdroje žadatel	3,5	3,5	3,5	3,5	14	3,5	3,5	3,5	3,5	24,5	3,5
Podpora Mze	1	1	1	1	4	1	1	1	7	1	1
Podpora MŽP	0,25	0,25	0,25	0,25	1	0,25	0,25	0,25	0,25	1,75	0,25
Podpora SFZP	1	1	1	1	4	1	1	1	1	7	1
Nepokryto, nutnost financování z veřejných rozpočtů (státní rozpočet, rozpočty krajů, pokud nejsou žadateli)	14,9	13,8	14,1	14,1	56,8	12,8	12,8	12,8	95,6	13,6	14,2

DOPORUČENÍ:

- Zajistit investiční zdroje pro oblast životního prostředí.

3.3.4.2 Omezit extenzivní urbanizaci a liniovou barierizaci území ČR

V uplynulých letech docházelo k poměrně rozsáhlým záborům zemědělské půdy na okrajích obcí pro těžební činnosti, výstavbu nákupních a zábavních center, budování průmyslových zón, realizaci bytových projektů apod. Zábor půdy je regulován zákonem o ochraně zemědělského půdního fondu a je zpoplatněn v závislosti na bonitě půdy a dalších faktorech, povětšinou v řádu do 10 Kč/m². Nízké poplatky jsou nedostatečnou motivací pro regeneraci území ve vnitřních částech obcí. Sazby málo reflektují společenskou prospěšnost záboru, například sazby pro bytovou výstavbu nejsou odlišné od sazeb pro nákupní centra. Další etapa restrukturalizace ekonomiky naší vyžádá novelizaci zákona, zvýšení absolutní hladiny odvodů a jejich diferenciaci podle druhu investiční činnosti. Vyšší výnos z odvodů je vhodné použít na regeneraci území v těžce oblastech.

Dopravní infrastruktura a provozem na ní tvoří dělicí prvek v krajině a překáží migraci organismů. Především pozemní komunikace, na kterých je s intenzivním provozem rozdělují krajinu na izolované lokality, na kterých mohou rychle vymírat ohrožené druhy. Na nově budované dopravní infrastruktuře je proto nutné minimalizovat vliv pozemní komunikace i dopravního provozu na okolní prostředí. Na stávajících komunikacích je nutno přijímat opatření ke zvýšení jejich průchodnosti pro volně žijící živočichy.

DOPORUČENÍ:

- Zvýšit odvody za vynětí ze ZPF a diferencovat odvody podle druhu stavby, vytvořit vazbu mezi zábořem a regenerací území v dané oblasti – změna zákona č.334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.
- Zintenzivnit podporu revitalizací nevyužívaných urbanizovaných území – úprava zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, optimalizace programu na podporu regenerace průmyslových zón v rámci rozpočtového výhledu kapitoly MPO a investičního výhledu obcí posíleného o zvýšený výnos za zábor ZPF při kofinancování z fondů EU.
- Ošetřit křížení dopravních tepen a územních systémů ekologické stability u stávajících i navrhovaných tras – v rámci rozpočtového výhledu SFDI při kofinancování z fondů EU.

3.3.4.3 Přemístit část transitní a dálkové dopravy zboží ze silniční a letecké dopravní cesty na železniční a vodní dopravní cestu, zvýšit podíl hromadné dopravy osob k individuální dopravě osob

Růst přepravní náročnosti v nákladní dopravě je důsledkem globalizačních vlivů, kvůli kterým rostou vzdálenosti mezi místem výroby a spotřeby. V důsledku snahy minimalizovat přepravní náklady přepravci preferují logistické systémy, které upřednostňují rychlost a spolehlivost silniční dopravy na úkor dopravy železniční a vodní. Klíčem k zastavení propadu ekologicky šetrnějších druhů dopravy, zejména železniční a vodní, je harmonizace podmínek přepravního trhu především v oblasti přístupu na dopravní cestu. To lze zajistit odpovídajícím zpoplatněním provozu na pozemních komunikacích (diferencovaná silniční daň, spotřební daně, výkonové zpoplatnění dopravní cesty). Je však třeba zdůraznit, že se tak musí dít v evropském kontextu. Jinými slovy, výše sazeb daní a poplatků musí odpovídat cenové hladině v okolních zemích.

Doplněk k restriktivní politice navrhované v předchozím odstavci představuje zavádění inteligentních dopravních systémů, tzn. řízení a usměrňování dopravy pomocí telematiky.² Tyto systémy jsou schopny nabízet v reálném čase cenově nebo časově zvýhodněné alternativy k přepravě nákladů a osob a mohou tak přispívat k rozhodnutí přepravců použít prostředky železniční dopravy. Ideální příležitost pro rozvoj telematiky sebou přináší infrastruktura pro výběr výkonového zpoplatnění.

Renesanci železniční dopravy a hromadné přepravy osob může napomoci výstavba vysokorychlostních tratí, která zvýší atraktivitu území ČR. Jedná se o projekt s mezinárodním přesahem a jako takový má předpoklady získat mimořádnou podporu z fondů EU.

Vzhledem k tomu, že přesun části zbožíových toků především v dálkové a tranzitní nákladní dopravě zpět na železnici je nevyhnutelný, musí se stát angažovat v oblasti podpory vzniku terminálů nákladní dopravy otevřených všem provozovatelům. Zde mohou hrát investice s veřejným pobídkovým systémem zaměřené na překládkové systémy důležitou roli při zvyšování kapacity, zvláště v případě intermodálních terminálů. Očekávanými přínosy takovéto podpory jsou především optimalizace distribučních procesů v nákladní přepravě, koncentrace přepravních proudů v nákladní přepravě, vytvoření podmínek pro větší využívání železniční a vodní dopravy a v neposlední řadě také zlepšení podmínek v oblasti logistiky pro malé a střední podniky v sektoru průmyslu, obchodu a služeb. Na základě partnerství veřejného a soukromého sektoru lze vytvořit produkt, který nejenom sníží riziko vzniku kongescí, ale také pomůže ke zvýšení konkurenceschopnosti domácího průmyslu. Při výběru vhodných lokalit pro umístění takových terminálů je nutné respektovat zdroje a cíle přepravy, rozmístění průmyslových zón a možnosti napojení na dopravní síť, zejména pak železniční.

Nezastupitelná je role veřejného sektoru v přímé finanční podpoře hromadné osobní dopravy. Ani v zahraničí se bez veřejné podpory formou tzv. vyrovnávacích plateb neobejdou. Stát a kraje však

mohou ve vzájemné spolupráci dosáhnout značných úspor a přitom docílit veřejné služby adekvátní 21. století. Také v tomto případě je nejnázší optimalizovat systém usměrňováním nabídky prostřednictvím veřejné podpory privátním operátorům na pořízení vozového parku a vyrovnáním prokazatelné ztráty z poskytování závazků veřejné služby.

Další cestou k odstranění negativních vlivů dopravy na zdraví a životní prostředí je podpora výzkumu a vývoje, urychlení protihlukových opatření a řešení zdrojů hluku.

DOPORUČENÍ:

- Harmonizovat ceny za použití dopravní cesty mezi jednotlivými druhy dopravy v kontextu politiky EU.
- Podporovat rozvoj kombinované dopravy – zvyšovat podíl železniční dopravy v logistických řetězcích.
- Zavádět telematické systémy řízení a usměrňování dopravy.
- Vytvořit podmínky pro rozvoj intermodálních systémů nákladní dopravy – program podpory kombinované dopravy a veřejných logistických center v rámci rozpočtového výhledu SFDI při kofinancování z fondů EU.
- Dokončit výstavbu železničních koridorů, zahájit modernizaci železničních tratí zahrnutých v závazcích mezinárodních dohod, řešit problémy splavnosti na dopravně významných vodních cestách, jejichž rozvoj a modernizace je ve veřejném zájmu – v rámci rozpočtového výhledu SFDI při kofinancování z fondů EU.
- Zajistit územní stabilizaci vysokorychlostních železničních tratí a zahájit přípravu jejich výstavby – v rámci evropského fondu soudržnosti.
- Optimalizovat podmínky pro rozvoj veřejné osobní dopravy – program podpory veřejné osobní dopravy a integrovaných dopravních systémů (viz také část 3.3.3.2) v rámci rozpočtového výhledu SFDI při kofinancování z fondů EU.
- Podpořit obnovu vozového parku ve veřejné osobní dopravě.
- Urychlit realizaci protihlukových opatření při provozování letecké, silniční a železniční dopravy – viz alokace zdrojů v části 3.3.1.1.
- Vytvořit podmínky pro rozvoj výzkumu a vývoje v oblasti zvyšování bezpečnosti silničního provozu a snižování negativních vlivů dopravy na zdraví a životní prostředí – viz alokace zdrojů v části 3.3.1.1 a komplexní podpora výzkumu, vývoje a inovací v části 3.5.

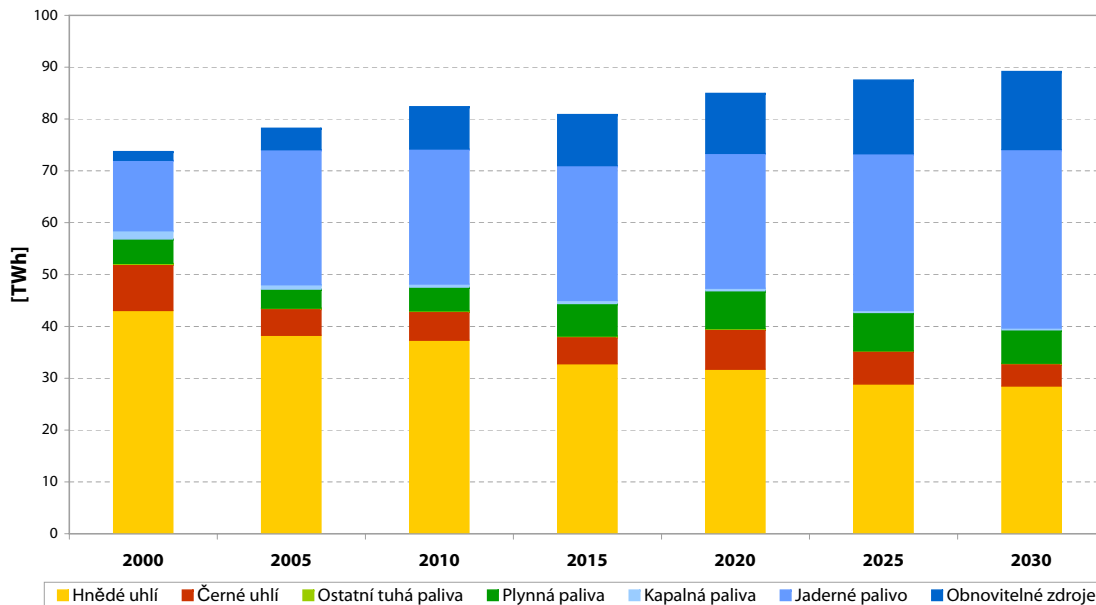
3.3.4.4 Zvýšit podíl obnovitelných zdrojů na výrobě elektřiny a tepla

Strategie hospodářského růstu ČR je konzistentní se Státní energetickou koncepcí. Přijatý energetický scénář odpovídá zdrojovým možnostem ČR a potřebám ekonomiky a vytváří prostor pro nástup obnovitelných zdrojů energie (viz grafy č. 7 a 8).³

² Telematika je spojení telekomunikačních a informačních technologií.

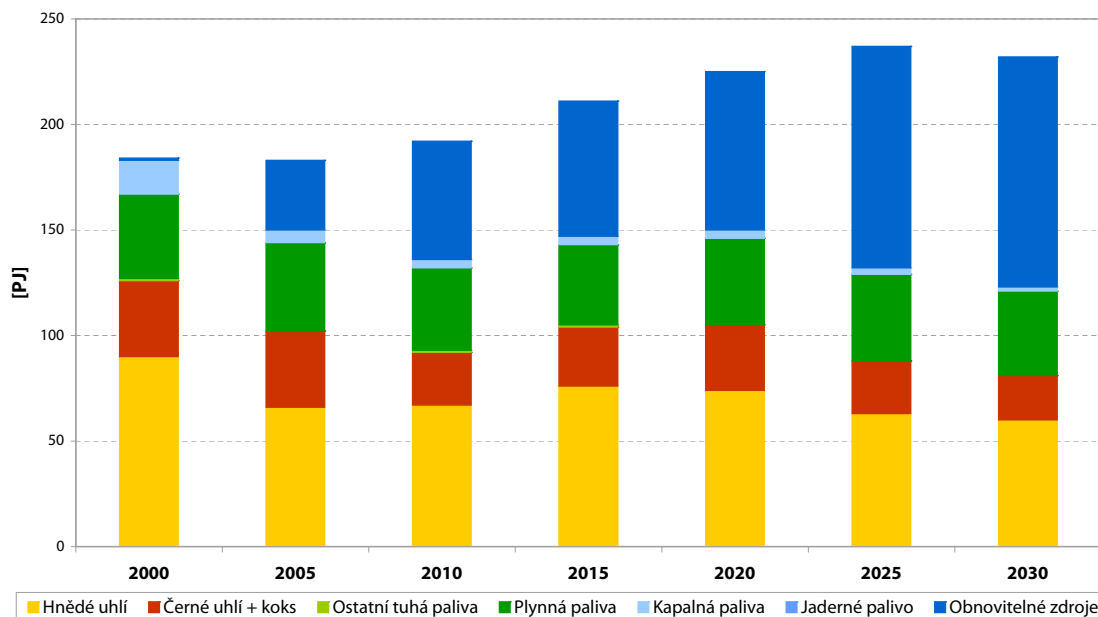
³ Z energetického scénáře MPO vyplývá, že spotřeba primárních energetických zdrojů zaznamená do roku 2030 malé změny v nárůstu, velké změny ve struktuře. Spotřeba i těžba hnědého uhlí klesnou v období 2030/2000 o zhruba 40 %. Přesto zůstane hnědé uhlí nejvýznamnějším primárním energetickým zdrojem. Do roku 2030 se o více jak 40 % sníží také trh s černým uhlím, když stále větší roli bude hrát černé uhlí z dovozu. Na polovinu poklesne spotřeba ropy. Naopak k nárůstům dojde u zemního plynu (index 2030/2000 = 1,2), jaderného paliva (index 2030/2000 = 2,5) a především obnovitelných zdrojů (index 2030/2000 = 6,4). Dovozy energetických zdrojů budou stále výrazněji převyšovat vývozy – dovozní energetická náročnost ČR vzroste do roku 2030 téměř dvojnásobně. Významně naroste zhodnocení energetických vstupů. Energetická náročnost tvorby HDP klesne v období 2030/2000 pod 40 % současné hodnoty.

Graf č. 7: **Struktura výroby elektřiny v ČR do roku 2030**

Zdroj: MPO

Graf č. 8: **Struktura výroby centralizovaného tepla v ČR do roku 2030**

Zdroj: MPO

SHR přispěje k realizaci schváleného zákona o podpoře využívání obnovitelných zdrojů. Zákon využívá evropských zkušeností a předvídá pravděpodobný budoucí vývoj přístupu k obnovitelným zdrojům v Evropské unii. Kombinuje osvědčený systém pevných výkupních cen (například ČR doposud, Německo, Rakousko, Francie), ve kterém je provozovatel distribuční soustavy povinen vykoupit veškerou vyrobenou „zelenou“ elektřinu za regulovanou cenu, s tržním systémem „zelených“ bonusů (Španělsko). Využívání obnovitelných zdrojů je třeba podporovat nejen při výrobě elektřiny, ale přiměřeně i při výrobě tepla.

DOPORUČENÍ:

- Podporovat výrobu elektřiny i tepla z obnovitelných zdrojů energie – zákon o podpoře využívání obnovitelných zdrojů.

3.3.4.5 Snížit produkci odpadů, zvýšit materiálové a energetické využití odpadů, odpovědně nakládat s nebezpečnými odpady

Strategie hospodářského růstu ČR zdůrazňuje význam státní politiky v oblasti nakládání s odpady.

DOPORUČENÍ:

- Urychlit realizaci Státní politiky životního prostředí v oblasti nakládání s odpady

3.3.4.6 Zvýšit podíl sídel napojených na kanalizační systémy s čištěním odpadních vod

Strategie hospodářského růstu ČR je konzistentní také s Konceptí vodohospodářské politiky MZe.⁴ V oblasti ekonomiky oboru vodovodů a kanalizací není však dořešena oblast odpisové politiky, mající velmi úzký vztah ke státem poskytovaným podporám. Realizované odpisy z původní pořizovací ceny majetku zkolaudovaného například před 10 lety nebo dokonce před rokem 1989 nyní v důsledku vysoké inflace z devadesátých letech svojí výší naprosto neodpovídají současným cenovým relacím. Obdobný efekt mají státní dotace, které se nezapočítávají do pořizovací ceny majetku a potažmo do ceny vodného a stočného. V důsledku toho nedochází k akumulaci zdrojů na obnovu majetku. Tento stav, který by znamenal v budoucnu stálé nároky na finanční výpomoc státu, nelze nadále zachovávat. Řešení se nabízí ve změně pravidel pro výpočet věcně usměrňované ceny, konkrétně v nahrazení vazby na daňové odpisy vazbou na účetní odpisy a v nastavení účetních odpisů do výše odpovídající tvorbě fondu na obnovu majetku.

DOPORUČENÍ:

- Změnit pravidla odpisové politiky v rámci stanovení věcně usměrňované ceny vodného a stočného – změna cenového věstníku Ministerstva financí.

3.3.4.7 Uchovat zemědělský ráz venkova a venkovské krajiny

V České republice převažují horské, podhorské a pahorkatinné oblasti, ve kterých přírodní podmínky neumožňují intenzivní a konkurenceschopnou zemědělskou výrobu. Zemědělská činnost však významným způsobem přispívá k péči o venkovskou krajinu. Z tohoto pohledu jsou zemědělské dotace v produkčně méně příznivých oblastech nezbytnou podmínkou uchování přírodního dědictví. Podporu je možné poskytovat v rámci agroenvironmentálních programů zaměřených například na zalesňování méně úrodných pozemků či pěstování rychle rostoucích dřevin, avšak pouze v rozumné míře tak, aby nebyl ohrožen hlavní cíl – udržení současného rázu naší krajiny.

⁴ Z hlediska dodávky pitné vody je situace v České republice srovnatelná s úrovní nejvyspělejších států Evropské unie. Podíl obyvatel napojených na vodovod v České republice v roce 2002 dosáhl 89,8 %. Hlavním cílem v oblasti vodovodů je zvýšení podílu počtu obyvatel připojených na veřejný vodovod na úroveň 91 % do konce roku 2010. Hlavním cílem v oblasti likvidace odpadních vod je výstavba chybějících čistíren odpadních vod, kanalizačních systémů a zlepšení technologií čištění odpadních vod ve všech aglomeracích s počtem ekvivalentních obyvatel nad 2000.

DOPORUČENÍ:

- Pokračovat v subvencování rozvoje venkova a multifunkčního zemědělství, akcentovat agro-environmentální a lesnicko-ekologická opatření, platby v rámci soustavy Natura 2000 a platby související se směrnicí 2000/60/ES – v rámci rozpočtového výhledu kapitoly MZe při kofinancování z fondů EU.

3.3.4.8 Zachovat a obohacovat kulturní dědictví

Význam architektonických památek a ostatních forem kulturního dědictví pro rozvoj turistiky a posilování kulturního povědomí místního obyvatelstva netřeba zdůrazňovat, podobně jako chronický nedostatek prostředků na jejich údržbu ve státním, obecním i soukromém vlastnictví. Předpokladem pro efektivnější využití potenciálu kulturního dědictví pro ekonomické a sociální zkvalitnění regionů je podpora meziregionální mobility lidských zdrojů, vč. respektování tvorby nových podnikatelských aktivit v oblasti kulturního dědictví a systémová spolupráce kulturních institucí se školami a jejich efektivní zapojení do vzdělávacích programů. Takto vytvořená přidaná hodnota přispěje k rozvoji znalostní ekonomiky i lidských zdrojů. Využití zdrojů kulturního dědictví bude součástí tvorby nových hodnot, vytvářených i prostřednictvím informačních technologií.

DOPORUČENÍ:

- Zajistit vyšší intenzitu podpory uchování kulturního dědictví.
- Podporovat rozvoj soudobé umělecké tvorby.

3.3.5 Zachovat kompetitivní výrobně-provozní náklady, optimalizovat odvětvovou strukturu komparativních cenových výhod

Naše země má z pohledu podnikové sféry oproti zemím EU-15 podstatně nižší ceny infrastruktury. Platí to pro všechny poskytované výkony s výjimkou některých telekomunikačních služeb. Tato skutečnost umožňuje zpracovatelskému průmyslu v ČR vyrábět za nižší náklady a v důsledku toho uspět se svými výrobky na světových trzích. Strategie hospodářského růstu stojí před obtížným úkolem jak komparativní cenové výhody ČR po vstupu do EU-25 udržet a přizpůsobit budoucím potřebám.

3.3.5.1 Harmonizovat míru externalit v telekomunikacích, dopravě, energetice, vodním hospodářství a v realitách

Snížení či zvýšení daní, odvodů a poplatků, stejně tak přímé či nepřímé finanční podpory navrhované v předchozích kapitolách, musí být právě tak vysoké, aby současně:

- vytvořily požadované relativní komparativní výhody příslušných odvětví v zájmu restrukturalizace hospodářství
- internalizovaly externí náklady v zájmu ekologizace průmyslu, stavebnictví, dopravy a zemědělství a ochrany zdraví obyvatelstva a životního prostředí,
- nepodlomily konkurenceschopnost našich stávajících podniků na zahraničních trzích
- byly fiskálně neutrální k veřejným rozpočtům při zachování složené daňové kvóty

Je zřejmé, že některé podmínky si navzájem konkurují a výsledné daňové sazby a intenzity veřejné podpory musí být přijatelným kompromisem uskutečněným na základě podrobné analýzy dopadů. Důležité je, že se jedná o řešitelnou úlohu.

DOPORUČENÍ:

- Harmonizovat výši navrhovaných daní, poplatků a odvodů, resp. daňových zvýhodnění a přímých podpor, z pohledu domácností, podniků, neziskových organizací a veřejných rozpočtů – po detailní analýze fiskálních dopadů.

3.3.5.2 Pokročit v privatizaci, demonopolizaci a liberalizaci služeb v telekomunikacích, energetice, dopravě a vodním hospodářství

V infrastrukturních odvětvích není privatizace, demonopolizace a liberalizace snadná. Jedná se o prostředí přirozených monopolů, které musí být do určité míry regulovány. Úkolem doby je nastavit regulační pravidla takovým způsobem, aby prostředí kultivovala, nikoliv dusila. Vytvoření kvalitního regulačního prostředí jak po legislativní, tak i po institucionální stránce je předpokladem případné privatizace jednotlivých národních operátorů. Také tady se musí v systému prosadit motivační prvek, a to jak u operátorů a provozovatelů sítí, tak i u regulátora.

DOPORUČENÍ:

- Optimalizovat regulační legislativu a činnost regulačních úřadů – úprava příslušných zákonných a podzákonných předpisů v jednotlivých odvětvích.
- Zřídit regulační orgán pro oblast vodního hospodářství.
- Pokračovat v privatizaci státních podílů v operátorech infrastrukturních odvětví tam, kde je vytvořen vhodný regulační rámec.

3.3.5.3 Dosáhnout úspor na straně investičních potřeb

Veřejný sektor nedostatečně prověřuje náklady na výstavbu dálnic a silnic, železničních koridorů a dalších dopravních staveb. Totéž platí o vodohospodářských stavbách. Výkon investorských a inženýrských činností v průběhu přípravy a zabezpečení výstavby veřejných zakázek není optimální. Především ve fázi předprojektové a projektové přípravy, ve fázi zadávacího řízení a v neposlední řadě ve fázi dozorování realizace staveb existují na straně veřejnoprávních investorů velké rezervy. Na rozdíl od Velké Británie nebo Francie se v ČR například nedělá oponentura nákladů. Zástupci veřejných institucí nejsou motivováni na dodržování rozpočtu stavby, projektové a inženýrské organizace nejsou motivovány na úsporách. Navíc stále dochází ke střetům zájmů. Tento stav je podhoubím klientelismu a dalších projevů šedé ekonomiky.

DOPORUČENÍ:

- Rehabilitovat zákon o střetu zájmů.
- Optimalizovat procesy přípravy a zabezpečení výstavby infrastruktury na straně veřejných investorů – novelizace zákona o veřejných zakázkách, vyhlášky o zadávací dokumentaci staveb, zákona o autorizovaných osobách.

3.4 Rozvoj lidských zdrojů – vzdělávání a zaměstnanost

Česká republika může zajistit svůj dlouhodobý ekonomický růst pouze tehdy, pokud bude mít dostatek vzdělaných, kvalifikovaných a adaptabilních lidí. To platí především pro profese, které jsou nejvíce žádané. Podmínkou také je, aby pracovní síla byla dostatečně mobilní.

Uplatnění na trhu práce závisí hlavně na vzdělání, kvalifikaci, ochotě se učit a rekvalifikovat. Důležité jsou i podmínky zaměstnání a podnikání, které ovlivňují nabídku pracovních míst, a systém sociální ochrany. Jeho financování totiž ovlivňuje náklady práce.

Obrázek č. 2: **Systém rozvoje lidských zdrojů a pracovní síla**

Stát proto musí zajistit takové (institucionální, legislativní a společenské) podmínky, aby lidé měli šanci na trhu práce co nejlépe uspět. Tím se zvýší i konkurenceschopnost české pracovní síly v rámci zemí Evropské unie a dalších zemí. Vliv na pracovní motivaci má i systém sociální ochrany. Ten poskytne každému jasně specifikovanou míru jistoty v komplikovaných životních situacích, např. při ztrátě možnosti výdělků, a tedy pravidelného příjmu.

Cena každé pracovní síly je dána především vztahem poptávky a nabídky – především její kvantitou a kvalitou. Kromě vzdělávání, které je pro konkurenceschopnost klíčové, bude v této kapitole řešena problematika množství a dostupnosti pracovní síly, a to hlavně s ohledem na přístup na pracovní trh a na její mobilitu.

Přímý vliv na produktivitu práce mají znalosti a dovednosti. Čím vyšší je produktivita, tím vyšší jsou obvykle i mzdy a platy.¹ Kvalita a výše vzdělání významně přispívá k růstu životní úrovně každého z nás.

Významný vliv na konkurenceschopnost má také daň z příjmu fyzických osob a odvody do systému sociální ochrany.

Navrhované priority a řešení jsou formulovány především s ohledem na určení prvků konkurenceschopnosti pracovní síly. Dále pak s ohledem na stanovení cílů a formulaci priorit pro čerpání Evropského sociálního fondu v dalším rozpočtovém období Evropské unie 2007–2013.

3.4.1 Zvýšit flexibilitu vzdělávací soustavy

Nejdůležitější v oblasti rozvoje lidských zdrojů je vzdělávání, zajišťované především vzdělávací soustavou. Aby měla vysokou kvalitu a byla flexibilní, je potřeba udržet růst objemu veřejných investic na vzdělávání. Ty tvořily v roce 2004 přibližně 4,29 % HDP,² což je podstatně méně než ve většině vyspělých zemí. Nutné je rozvíjet také další formy financování, např. ze strukturálních fondů a z partnerství veřejného a privátního sektoru.³ Úspěchu lze dosáhnout jen v případě, že peníze budou směřovat cíleně a budou vytvořeny nástroje, které zajistí jejich efektivní využití. Neméně důležité je, aby vzdělávací systém neustále zvyšoval svoji schopnost pozitivně motivovat děti, mládež a studující k dalšímu vzdělávání přizpůsobením pedagogických postupů a metod a důrazem na další faktory. Tím bude vytvářet předpoklady k jejich dalšímu odbornému růstu, adaptabilitě a mobilitě.

V systému počátečního vzdělávání tak jde v první řadě o reformu obsahu školního vzdělávání (tzv. kurikulární reformu), která již započala. Aby byla úspěšná, vyžaduje masivní a všestrannou podporu škol a učitelů, především v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Vyžaduje však i další navazující změny, jako jsou odpovídající systémy hodnocení žáků i škol, poradenství a podpory žáků.

3.4.1.1 Otevřít vzdělávací soustavu

Vzdělávací systém je silně selektivní. Selektce zasahuje děti již od počátku základního vzdělávání. Právě v dětství je přitom ztráta nejnebezpečnější, přes sebelepší systémy dalšího vzdělávání, rekvalifikací apod., hledá člověk jen velmi těžko uplatnění na trhu práce.

Boj proti selektivitě českého školství náleží k prioritám současné „školské reformy“. Musí se přitom začínat již v časném věku dítěte. Přípravné ročníky a mateřské školky prokázaly, jak efektivní je předškolní příprava dětí ze znevýhodňujícího prostředí, chybí však nástroje, které by motivovaly rodiče těchto dětí, aby nabídku takové předškolní přípravy využívali.

Česká základní škola úspěšně poskytuje vzdělání dětem, které se mohou opřít o vzdělanostní záze-
mí své rodiny. Dítě, kterému nejsou rodiče schopni pomoci s přípravou do školy, je však značně ohro-
ženo neúspěchem. Základní škola dodnes také často neumí vzdělávat zdravotně znevýhodněné děti.

Integrační roli školy posiluje současná kurikulární reforma, navyšování hodinové dotace, snižování počtu dětí ve třídě, nabídka celodenních programů škol, zvyšování počtů asistentů pedagoga atd. Určující je však role učitele, již lze ovlivnit úrovní kvalifikace a oceněním jeho práce.

V jedenáctém roku života dětí dochází k razantní selekci. Část dětí odchází v této době na víceletá gymnasia. Vyrovňávání podmínek studia na druhém stupni základních škol a víceletých gymnázií pouze snižuje, nikoliv odstraňuje tuto selekci.

¹ Čistě ekonomická studie nákladů práce byla zpracována VÚPSV v listopadu 2004 pro RHSD. Tuto část SHR je nutné vnímat v kontextu této studie.

² MF ČR a ČSÚ, 2005.

³ Viz také doporučení OECD a Evropské komise, *Growth and jobs*, 2005.

Dodnes není dostatečná nabídka studijních míst na gymnáziích, která představují nejlepší přípravu pro terciární studium. Zde zvláště kraje musí přizpůsobit vzdělávací nabídku faktu, že dnes vstupuje do terciárního vzdělávání více než polovina populačního ročníku devatenáctiletých. Bez rozšiřování nabídky úplného všeobecného středního vzdělání je jakákoliv snaha o navyšování počtu úspěšných absolventů vysokých škol marná.

Nízkopříjmová rodina s úspěšným studentem, který získá stipendium, ztrácí nárok na dávky státní sociální podpory. Stipendium se totiž počítá do rodinných příjmů. Tím, že se příjmy zvýší, ztratí rodina na dávky nárok. To je překážkou ve snaze státu zvýšit úroveň vzdělanosti. Menší je potom i motivace studentů. Musí být proto sladěn národní systém sociální ochrany studenta s možnostmi získání stipendií.

Aby byl zachován rovný přístup ke vzdělání a na vysokoškolské studium dosáhly i nízkopříjmové skupiny, je třeba zavést systém státních sociálních stipendií. Spolu s tím je nutné podpořit i vznik funkčního systému půjček na náklady spojené se studiem.

DOPORUČENÍ:

- Zjednodušit přístup k vyššímu odbornému a vysokoškolskému vzdělávání pro skupiny ohrožené sociálním vyloučením – zvyšováním kvality základního a středního školství a zavedením státních sociálních stipendií. Ta budou sladěna se systémem státní sociální podpory, resp. ochrany.
- Podpořit půjčky na náklady spojené se studiem.
- Sladit systém udělování stipendií s dávkovým systémem sociální ochrany. Zajistit, aby se neztrácel nárok na státem garantovanou podporu nízkopříjmových rodin tím, že stipendium bude započítáváno do celkového příjmu rodiny.
- Zlepšit zapojení znevýhodněných žáků a studentů – podporou rozvoje služeb včasné péče a zavedením motivačních prvků do výuky, výchovného poradenství a mimoškolních aktivit dětí a mládeže.
- Podpořit programy, které přispějí ke snižování spontánní selektivity české vzdělávací soustavy.
- Zvyšovat nabídku úplného všeobecného středního vzdělávání a maturitních studijních programů středního odborného školství.

3.4.1.2 Posílit vazbu mezi nabídkou a poptávkou po typu vzdělání na trhu práce

Vzdělávací soustava nebude nikdy ze své podstaty plně vyhovovat představám zaměstnavatelů. Ti při najímání zaměstnanců řeší svou krátkodobou či střednědobou potřebu. Naproti tomu vzdělávací systém je nastaven na delší období a zajišťuje znalostní základ, široce využitelné dovednosti, a tím umožňuje přizpůsobování stálým změnám ekonomiky a společnosti. Vzdělávací programy musí přiměřeně reflektovat měnící se oborovou strukturu v regionech i v celé České republice a směřování rozvoje společnosti. Probíhající kurikulární reforma zavádí mj. možnost školních vzdělávacích programů. Ty lze zpracovávat modulově (stavebnicově) a do jejich samostatných částí lze lépe promítnout požadavky regionu a zaměstnavatelů. Pro české školství je to velká příležitost, nicméně reforma musí být důsledně implementována a podpořena dostatkem finančních prostředků.

Významná je i podpora systému poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Tyto služby jsou zaměřeny na pomoc při rozhodování o volbě a úpravách vzdělávací a budoucí profesní dráhy dětí, žáků a studentů. Jsou jedním z nástrojů podporujících proces přijímání a upevňování znalostí, postojů a hodnotové orientace. Významnou roli hrají v prevenci studijního selhávání

a předčasných odchodů ze vzdělávání. Jejich součástí je i odborná pomoc při integraci jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami (včetně sociálně znevýhodněných dětí, žáků a studentů a dětí z rodin imigrantů), kteří patří k nejohroženějším skupinám z hlediska budoucího uplatnění na trhu práce. Efektivní koordinace systému poradenských služeb ve školství s informačními a poradenskými službami poskytovanými na úřadech práce může významně přispět i ke snižování nezaměstnanosti absolventů škol.

Zvýšit investice do vzdělávání lze především ve vyšších stupních a ve vzdělávání dospělých podporou dalších forem financování založených na principu partnerství veřejného a privátního sektoru, využitím strukturálních fondů či na základě principu sdílení nákladů mezi veřejným a privátním sektorem.

Za jeden z klíčových prvků formování inovačního prostředí jsou považováni absolventi technických a přírodovědných oborů,⁴ po nichž je v České republice vysoká poptávka ze strany zaměstnavatelů. V rámci systému vysokoškolského vzdělávání došlo k přechodu na strukturovaný třístupňový model, který mj. podpoří i horizontální a vertikální prostupnost vysokoškolského studia. Přechod na strukturované studium, jedna z priorit Boloňského procesu, má potenciál přispět k uspokojování poptávky zaměstnavatelů po studentech přírodovědných a technických oborů (více viz část 3.5.3 Zajistit lidské zdroje pro výzkum, vývoj a inovace).

DOPORUČENÍ:

- Vytvořit vhodné podmínky pro poskytování kariérového poradenství ve školách a školských poradenských zařízeních. Podpořit efektivní koordinaci služeb kariérového poradenství ve školství s informačními a poradenskými službami poskytovanými na úřadech práce.
- Postupně prosazovat opatření směřující ke sdílení nákladů mezi veřejným a privátním sektorem – v rámci principu PPP.
- Zvýšit počet absolventů přírodovědných a technických oborů za předpokladu udržení a zvýšení jejich kvality zesílením podpory a urychlením přechodu systému vysokoškolského vzdělávání na strukturovaný model.

3.4.1.3 Rozšířit přístup k vyššímu odbornému a vysokoškolskému vzdělávání

Vzdělanostní struktura dospělé české populace je oproti jiným zemím charakteristická vysokým podílem osob se středním maturitním nebo odborným (učňovským) vzděláním (více než 90 % dospělých mezi 25–64 lety má minimálně středoškolské vzdělání). Naopak se ale vyznačuje velice nízkým podílem osob s vyšším a vysokoškolským (terciárním) vzděláním.

Tento stav byl vyhovující v období, kdy se česká ekonomika orientovala na méně náročné obory a její trh práce byl založen na nízké ceně práce a relativně dobré kvalifikaci pracovní síly. Nemůže to však stačit, pokud se Česká republika chce stát zemí založenou na vysoce kvalifikované pracovní síle, tedy pokud usiluje o investice do výroby s vyšší přidanou hodnotou, služeb a do výzkumu a vývoje.

Ekonomika proto potřebuje vyšší úroveň vzdělání, především vyššího odborného a vysokoškolského. Za posledních 15 let se více než zdvojnásobil počet přijatých studentů na vysoké školy.⁵ Podíl absolventů s terciárním (vyšším odborným a vysokým) vzděláním je však v celkové populaci stále

⁴ MPO: *Koncepce inovací pro oblast průmyslu a podnikání na období 2005–2008, 2004.*

⁵ ÚIV: *Vývojová ročenka školství v ČR 1989/90–2002/03*

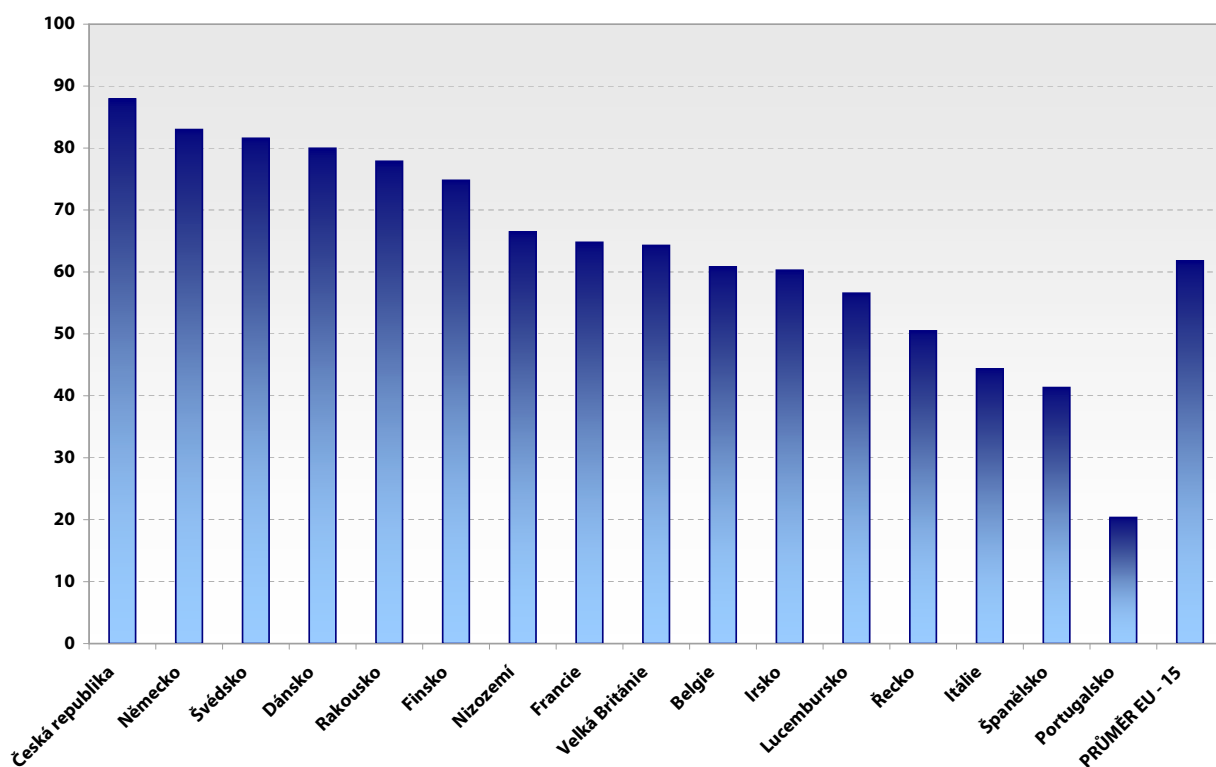

velmi nízký. U lidí mezi 25 a 34 lety je to 12 %⁶. Příčinou je i relativně vysoký počet těch, kteří studium nedokončí. Negativní roli hraje také nedostatečná nabídka kratších a praktičtější zaměřených forem terciárního vzdělávání.

Jedním z cílů musí být nejen již téměř završené úsilí o kvantitativní rozmach vysokého školství, ale mnohem více také další rozčlenění různých úrovní a zaměření terciárního vzdělávání, větší orientace na praktické uplatnění a zlepšení kvality studijních programů. Je třeba také usnadnit přístup ke vzdělání. A to nejen nejmladším studijním ročníkům, ale i střední a starší generaci.

Zájemci o studium si vybírají vzdělávací instituce a obory a následně investují do vzdělání a nemají přitom dostatečné a komplexní informace o vzdělávacích příležitostech, o jejich kvalitě a náročnosti, o uplatnitelnosti na trhu práce apod. To je třeba změnit. Nabídka informací musí obsahovat i výsledky hodnocení vzdělávacích institucí, např. kvality výuky na jednotlivých školách či výsledky srovnávacích celostátních, mezinárodních zkoušek a studií.

Graf č. 9: Podíl dospělých ve věku 25–64 let s dosaženým sekundárním vzděláním⁷

DOPORUČENÍ:

- Dále pokračovat v rozšiřování profesně zaměřeného vyššího odborného a bakalářského studia.
- Na veřejných vysokých školách důsledně uplatňovat sankce při překročení standardní doby studia.
- Zajistit cílenou podporu dostupnosti, přehlednosti a distribuce klíčových informací. Zejména těch o vzdělávacích programech, příležitostech, nezaměstnanosti, uplatnitelnosti a mzdách absolventů škol v regionálním členění. Dále pak informace o službách škol jako např. stravování, ubytování, zapojení do mezinárodní spolupráce apod.

⁶ OECD: *Education at a Glance*, 2004.

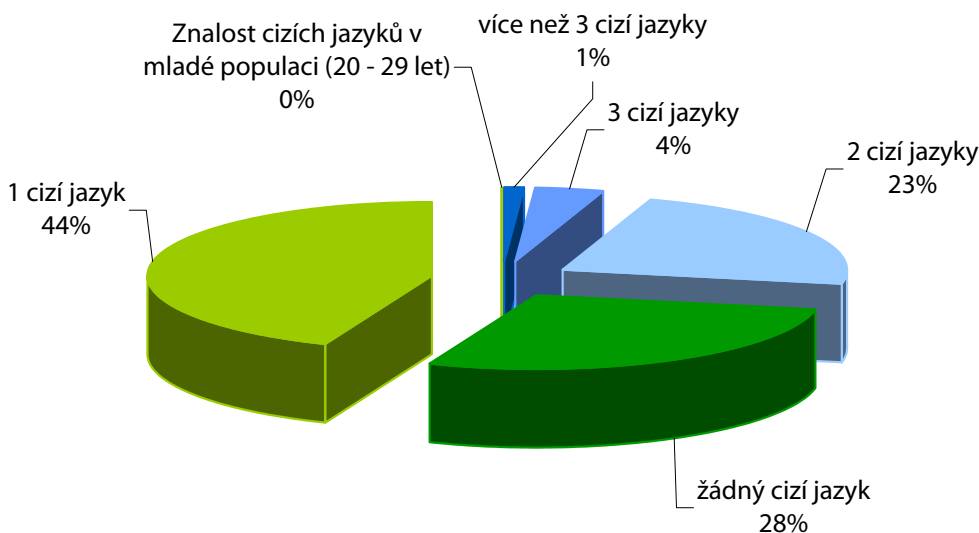
⁷ OECD: *Education at a Glance*, 2002.

Výuka musí klást stále větší důraz na úroveň klíčových kompetencí. Naši patnáctiletí žáci mají nadprůměrnou přírodovědnou a matematickou gramotnost. Jejich schopnost znalosti využívat a pracovat s nimi – tzv. funkční gramotnost – je sice spolehlivě v průměru zemí OECD, avšak je nevyrovnaná. Je potřebné nadále potlačovat styl výuky, který se jednostranně soustřeďuje na osvojování velkého množství faktů a málo se soustředí na získávání vyšší úrovně klíčových schopností a dovedností. Ty přitom umožňují absolventům snazší orientaci v informační společnosti, osvojení principů analýzy a vyhodnocování nových situací a rychlejší přizpůsobení potřebám trhu práce. Kvalita absolventů základního a středního školství je velmi rozdílná. Ke zlepšení povede zavedení celostátních srovnávacích zkoušek.

Otevření ekonomiky dané evropskou integrací silně zvyšuje nároky na jazykové znalosti. Nicméně 28 % současné mladé populace ve věku 20–29 let neovládá žádný cizí jazyk, necelá polovina ovládá pouze jeden cizí jazyk a dvěma a více jazyky hovoří jen 28 %.

Graf č. 10: Znalost cizích jazyků populace ve věku od 20 do 29 let⁸

S rostoucí variabilitou výuky porostou nároky na ICT infrastrukturu (informační a komunikační technologickou infrastrukturu). Současné připojení škol plánované na 256 kb/s nebude dostačující (viz část 3.3.1.2 Zvýšit dostupnost širokopásmového připojení k internetu). I práce pedagogů a absolventů s informačními a komunikačními technologiemi se musí zlepšit.

Zvýšení jazykové a informační gramotnosti je jedním ze zásadních předpokladů uplatnitelnosti absolventů na trhu práce. U vysokoškoláků je nutno zaměřit se na oblast jazykových znalostí, manažerských dovedností, týmové spolupráce a získávání praktických zkušeností.

DOPORUČENÍ:

- Zvýšit funkční gramotnost žáků změnou výukových metod – využitím kurikulární reformy a volnosti, kterou poskytuje vztah rámcových vzdělávacích programů se školními vzdělávacími programy, aby se rozvinula pluralita forem výuky při současném zavedení systému evaluací, který zajistí mezinárodní srovnání.

⁸ NVF, MPSV: *Lidské zdroje v České republice 2003*.

- Posilovat vybavení škol a zvýšit počítačové dovednosti a informační gramotnost pedagogů a žáků. Vybavit školy ICT technikou, základním a aplikačním programovým vybavením včetně infrastruktury a zlepšit práci s informacemi.
- Nadále podporovat spolupráci zaměstnavatelů a středních odborných škol i vysokých škol v oblasti výkonu praxe studentů v rámci výuky – zapojením zaměstnavatelů do vzniku školních vzdělávacích programů, výuky a praxe.
- Podpořit zavedení projektově řízené výuky zaměřené na získání prezentačních a manažerských dovedností, týmové spolupráce, včetně znalostí o zahájení podnikání.
- Rozšířit výuku cizích jazyků, především angličtiny, a výuku v angličtině – zpracováním Národního plánu výuky cizích jazyků, důslednou implementací programů zvyšování jazykových kompetencí učitelů a podporou vzniku studijních programů v cizím jazyce.
- Podpořit efektivní zapojení České republiky do Integrovaného akčního programu v oblasti celoživotního učení.⁹
- Zvýšit ve veřejnoprávních médiích podíl vysílání v anglickém jazyce a výukových programů pro děti a mládež.

3.4.2 Zvýšit vzdělanost starší generace

Významnou cílovou skupinou v oblasti vzdělávání jsou lidé, kteří měli horší podmínky pro jeho získání před rokem 1989 a zároveň museli přivyknout novým společensko-ekonomickým podmínkám. Týká se to především obyvatel starších 45 let, a to jak zaměstnaných osob, tak i osob mimo pracovní poměr. Je nutné rozvíjet systém dalšího vzdělávání včetně vzdělávání v podnicích a uznávat zkušenosti získané v zaměstnání.

3.4.2.1 Odstranit bariéry přístupu ekonomicky aktivních ke vzdělávání

Největšími překážkami v přístupu ke vzdělání jsou pro ekonomicky aktivní osoby obtíže se sladěním rodinného, pracovního a studijního života, vysoké nepřímé náklady na studium (ušlý výdělek v době studia) a málo rozšířené připojení domácností na internet. Jazykové znalosti a počítačové dovednosti jsou i u této části populace slabou stránkou. Také nabídka didaktických materiálů škol a metodologie výuky není dostatečně přizpůsobena způsobu jejich učení.

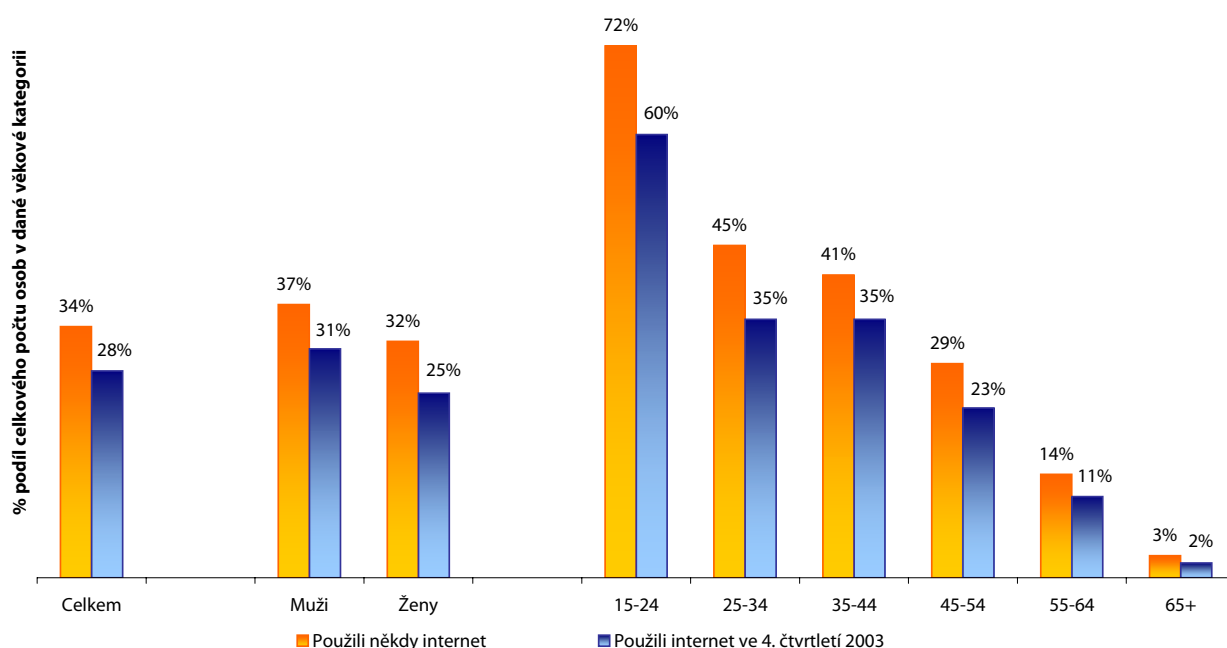
Na počáteční vzdělávání nenavazuje systémem dalšího vzdělávání. Jeho realizace vyžaduje jak změny v tradičním vzdělávacím systému a v počátečním vzdělávání, tak i vytvoření mnoha různých příležitostí k dalšímu vzdělávání pro dosažení, zvýšení či změnu kvalifikace, a to především pro rizikové skupiny obyvatel (nekvalifikovaní, starší osoby, lidé mimo pracovní poměr). Účinnější propojení těchto prvků zajistí Národní soustava kvalifikací, která propojuje Národní soustavu povolání s obory vzdělání.

Zřizovatelé středních škol se musí připravit na výrazný úbytek žáků, kteří budou vycházet ze základních škol. Nemělo by to však vést k jejich plošnému rušení. Střední školy by se v budoucnu měly ve větší míře orientovat na další vzdělávání (vzdělávání dospělých). Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy společně se zřizovateli musí připravit transformační programy, které jim umožní, aby se

⁹ Program je připravován na úrovni EU. Je zaměřen na podporu jazykového vzdělávání, na zvyšování mobility a na další oblasti vzdělávání.

mohly stát například centry rekvalifikací a dalšího vzdělávání. Velmi vhodné je pro to využít prostředky evropských strukturálních fondů.

Graf č. 11: Použití internetu jednotlivci v ČR (dle pohlaví a věkových skupin)¹⁰

DOPORUČENÍ

- Rozšířit nabídku programů dalšího profesního vzdělávání s důrazem na jazykové dovednosti a využívání ICT technologií pro generaci nad 45 let. Nabídku přizpůsobit nejen formou výuky a pedagogické práce, ale i doplňkovými službami na podporu sladění rodinného a pracovního života se studiem. Nabídku programů dalšího vzdělávání doprovodit službami péče o seniory (u mladší generace i péče o děti).
- Snížit nepřímé náklady na studium zavedením systému uznávání neformálního vzdělávání přijetím návrhu zákona o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a jeho následnou implementací.
- Zvýšit didaktické dovednosti školitelů dospělých podporou studijních disciplín zaměřených na metodologii jejich výuky.
- Rozšířit nabídku vzdělávacích služeb škol i na zvýšení, prohloubení či změnu kvalifikace dospělých – využít optimalizace školské soustavy ke vzniku sítí škol podporujících další vzdělávání.
- Propojit systém počátečního a dalšího vzdělávání především dokončením Národní soustavy kvalifikací.

3.4.2.2 Podpořit další vzdělávání a řízení lidských zdrojů ve firmách

Vzdělávání a péče o zaměstnance má příznivý vliv na produktivitu práce a tím i konkurenceschopnost firem. Proto je třeba podporovat zapojení systémů řízení lidských zdrojů ve firmách. To povede ke komplexnější péči o zaměstnance.

¹⁰ ČSÚ: Šetření o využívání ICT v domácnostech a mezi jednotlivci, 2003.

Velká část lidí se vzdělává na volném trhu, pro který je charakteristická rozdílná kvalita. Trh se vzděláváním je nasycen a nevyužívá žádný mezinárodně uznávaný standard kvality.

Z firemní praxe vyplývá, že mezi zaměstnaneckými výhodami dominují tzv. jiná peněžitá plnění, jejichž náklady nevstupují do výpočtu zdravotního a sociálního pojištění zaměstnance (např. životní pojištění, penzijní připojištění, stravenky). Vzdělávání zaměstnanců podporované firmami proto musí být v kontextu zaměstnaneckých výhod zvýhodněno.

Při rozvoji dalšího vzdělávání je zapotřebí směřovat podporu vzdělávání školám, dalším poskytovatelům vzdělávání (firmám), ale rovněž směrem k samotným vzdělávaným. I pro podporu poptávky po dalším vzdělávání je velice vhodné využívat modely vstřícného či sdíleného financování se zapojením státních i dalších veřejných rozpočtů, zdrojů od zaměstnavatelů a příspěvků od samotných vzdělávaných.

DOPORUČENÍ:

- Pokračovat v podpoře šíření mezinárodně uznávaného systému řízení lidských zdrojů Investors in People.
- Podpořit zavedení standardu kvality procesu dalšího vzdělávání, který bude kompatibilní s evropskými systémy.
- Zvýhodnit vzdělávání uskutečňované ve firmách v celkovém systému poskytování „zaměstnaneckých výhod“ (tato doporučení je třeba brát s ohledem na doporučovanou reformu sociálního systému (viz část 3.4.5).

3.4.3 Zajistit dostatek pracovních sil

Česká populace stárne, což je hrozbou pro udržení hospodářské prosperity. Je třeba zvýšit podporu rozvoje nových, alternativních služeb péče o děti a seniory, aby lidé měli možnost sladit pracovní, rodinný a studijní život. Zároveň se česká ekonomika musí otevřít získávání zaměstnanců ze zahraničí.¹¹

Stěhování v rámci České republiky je ztěžováno ne zcela fungujícím trhem s byty a cenovou nedostupností bytů pro značnou část populace (viz část 3.3.1.3 Umožnit migraci pracovní síly). Vliv má i nižší ochota obyvatel ke stěhování. Dojíždění za prací ztěžuje nedostatečná dopravní infrastruktura a nedostatečně rozvinutá veřejná přeprava mezi městy a obcemi. Roli má i výše dodatečných nákladů na dopravu do zaměstnání.

3.4.3.1 Vytvářet vhodné podmínky pro sladění pracovního a rodinného života

Mladší lidé si více než generace jejich rodičů uvědomují význam vzdělání a kvalifikace. Důraz kladou i na profesní postavení a materiální zázemí. Oddalují rodičovství do vyššího věku.

Zároveň se snižuje velikost domácností a roste podíl neúplných rodin. Péče o předškolní děti a náročná péče o seniory tak může pro nepočetnou rodinu být problémem, bránícím uplatnění na trhu práce. Na tyto problémy upozorňuje i „Bílá kniha“ o veřejných službách Evropské komise 2004.

¹¹ Zelená kniha Evropské komise: Konfrontace s demografickými změnami; nová solidarita mezi generacemi, 2005.

DOPORUČENÍ:

- Podpořit rekvalifikaci lidí, kteří se starali o děti a nebyli delší dobu ekonomicky aktivní – rozšířením programů na zvýšení nezbytných dovedností potřebných pro uplatnění na trhu práce.
- Podpořit úspory denního času zaměstnanců – rozšířením nabídky služeb pro děti předškolního věku a podpořením rozvoje nabídky služeb péče pro skupiny znevýhodněné v přístupu na trh práce.

3.4.3.2 Podporovat příliv kvalifikovaných pracovníků v souladu s požadavky domácího trhu práce

Na českém trhu práce chybějí kvalifikovaní pracovníci. To způsobuje problémy podnikům a může vést k tomu, že investoři budou investovat jinde než v České republice. Zájmem státu proto je zajistit dostatek kvalifikovaných pracovníků, a to buď z vlastních zdrojů, nebo ze zahraničí. České odborníky je třeba udržet v zemi a vysoce kvalifikovaným cizincům maximálně usnadnit přístup na pracovní trh. Pro cizince zatím platí značná byrokratická omezení. I přes pozitivní změny, které přinesl nový zákon o zaměstnanosti, vede ztráta pracovního povolení k odchodu ze země. Závislost cizince na jeho českém zaměstnavateli je proto vysoká. Situaci komplikuje také nemožnost diferenciací povolení dle délky pobytu a zaměstnání cizince v ČR.

Vzhledem ke stárnutí populace je žádoucí podporovat trvalou imigraci kvalifikovaných pracovníků a jejich rodin. Ti přispějí ke snížení populačního úbytku a k dlouhodobému ekonomickému a sociálnímu rozvoji našeho státu.

Problémem je i nedostatečná informovanost o nabídce zahraničních odborníků a o poptávce tuzemských zaměstnavatelů. Částečně funguje informační portál v rámci pilotního projektu MPSV „Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků“ – ovšem pouze pro vybrané nečlenské země EU. Těm jsou v rámci projektu nabízeny výhody při udělení trvalého pobytu. Tento projekt by měl být rozšířen i na občany ostatních zemí.

Nevýhodou je, že zahraniční absolventi českých vysokých škol ze třetích zemí nemohou vstoupit na český trh práce za výhodnějších podmínek než ostatní cizinci. Cizinec, absolvent české vysoké školy, tak musí po skončení studia z České republiky vycestovat. Teprve potom může z domovské země požádat o povolení k pobytu a zaměstnání v České republice. Touto komplikací přicházíme o mladé odborníky, do kterých stát investoval veřejné prostředky.

Prvořadou podmínkou úspěšného začlenění migrantů do společnosti je zvládnutí jazyka hostitelské země. V rámci imigrační politiky je proto důležitá bezplatná jazyková příprava českého jazyka před vstupem do základního vzdělávání pro děti cizinců ze třetích zemí.

DOPORUČENÍ:

- Zjednodušit systém udělování pracovních povolení a povolení k pobytu – novelou zákona o zaměstnanosti a zákona o pobytu cizinců v souladu s návrhy uvedenými v Zelené knize k ekonomické migraci Evropské komise.
- Zavést protikorupční opatření v oblasti povolování pobytu, vízové agendy a zaměstnávání cizinců. Důsledně postihovat zaměstnavatele a zprostředkovatele zaměstnání za překračování zákona. Zefektivnit činnost kontrolních orgánů v oblasti nelegálního zaměstnávání – úřadů práce, celních úřadů.
- Dotvořit celorepublikový veřejný informační systém propojující informace o nabídce zahraničních odborníků a o poptávce zaměstnavatelů působících na českém trhu práce.

- Dokončit a rozšířit pilotní projekt „Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků“ na celé spektrum zdrojových zemí.
- Rozšířit možnost poskytování bezplatné jazykové přípravy českého jazyka před vstupem do základního vzdělávání pro děti cizinců ze třetích zemí.

3.4.3.3 Udržet mladé talenty v zemi (omezit tzv. „brain drain“ a posílit „brain gain“)

Po roce 1989 a později po vstupu České republiky do EU se významně zvýšily možnosti získávání odborných a jazykových zkušeností v zahraničí. Tuto možnost využívají zejména mladí lidé a vyjíždí na odborné stáže, studijní nebo pracovní pobyty. Část z nich se však již z těchto pobytů nevrací, a to zejména z finančních důvodů. Zájmem státu je motivovat tyto lidi k návratu. Cestou je vytváření studijních a pracovních podmínek srovnatelných s úrovní zahraničních výzkumných a vědeckých pracovišť. V posledních letech se podpora začínajících výzkumných pracovníků a motivace k návratu ze zahraničí zlepšila. Zejména díky programům Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Akademie věd ČR, Grantové agentury atd. Objem této podpory je ale dosud velmi nízký, programy nejsou účinně koordinovány a chybí její silnější medializace. (viz také část 3.5.3 Zajistit lidské zdroje pro výzkum, vývoj a inovace.)

DOPORUČENÍ:

- Posílit a účinně koordinovat podporu začínajících pracovníků výzkumu (do 35 let), nejen na vysokých školách a výzkumných institucích.
- Zavést rozvojové programy zaměřené na vytváření špičkových vzájemně spolupracujících vysokoškolských pracovišť (regionálních center a oborových sítí), které zvýší atraktivitu dalšího působení absolventů vysokých škol.

3.4.4 Zvýšit flexibilitu trhu práce

Dynamický vývoj světové ekonomiky vyžaduje pružný pracovní trh. Pokud Česká republika podmínky pracovního trhu nepřizpůsobí, pak hrozí, že se dostane do dlouhodobých problémů doprovázených nezaměstnaností a vysokými sociálními náklady. Vysoký podíl zaměstnanosti v českém průmyslu (ve srovnání s průměrem EU-15) znamená její velkou citlivost na vnější podněty. Předcházet takovým problémům lze větším podílem investic do lidského kapitálu, podporou dojíždění a stěhování za prací a vytvořením legislativních podmínek pro flexibilní pracovní právní vztahy. Příznivě by působilo i snížení zdanění nízkopříjmových skupin.

3.4.4.1 Zflexibilnit pracovní právo

Zákoník práce je často hodnocen jako málo pružný především v oblasti odůvodněného propouštění. To zvyšuje náklady firem a zpětně omezuje tvorbu pracovních míst. Aby se zvýšila tvorba nových pracovních míst, je žádoucí zefektivnit proces setkávání nabídky a poptávky po práci. To vyžaduje částečné uvolnění restriktive pracovních vztahů, a to v provázanosti s občanským zákoníkem a další legislativou, při respektování směrnic ES a dalších mezinárodních předpisů, kterými je Česká republika vázána. Důležitou oblastí pracovního práva z hlediska flexibility trhu práce je také usnadnění najímání pracovních sil agenturami nabízejícími dočasné úvazky (agenturní zaměstnávání).

DOPORUČENÍ:

- Rozšířit smluvní volnost v pracovně právních vztazích – předložením návrhu zákoníku práce.

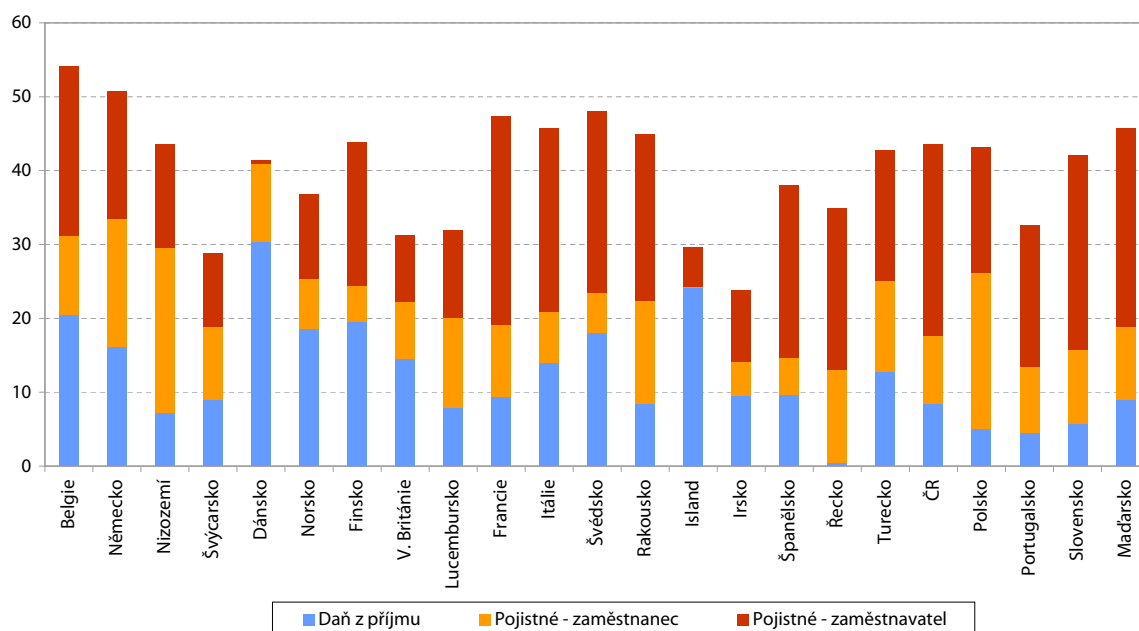
3.4.4.2 Přiblížit náklady práce produktivitě u nízko-kvalifikovaných skupin pracujících

Více než polovina všech nezaměstnaných je dlouhodobě bez práce.¹² Kromě objektivních důvodů jako je vysoký věk uchazečů nebo výrazný nedostatek volných pracovních míst v některých regionech, patří dle Mezinárodního měnového fondu (2004) mezi hlavní důvody dlouhodobé nezaměstnanosti: nevyhovující kvalifikace uchazečů o zaměstnání (kvalifikacím a vzdělávání jsou určeny kapitoly 3.4.1 a 3.4.2), nepřizpůsobivost mezd, institucionální rámec (sociální dávky, legislativa na ochranu zaměstnanců a zdanění práce, viz také část 3.4.5) a nízká mobilita osob a pracovních míst (viz část 3.4.3).

Dlouhodobá nezaměstnanost je problémem především u lidí s nízkými příjmy. Motivaci k hledání práce nepomáhá to, že čistý výdělek u nejnižších příjmových skupin je nezajímavý ve srovnání s výší dávek v nezaměstnanosti a státní sociální podpory (viz část 3.4.5.4).

Výše popsany stav umožňuje, že současný systém sociální ochrany je využíván i mimo svůj původní účel.

Graf č. 12: Daň z příjmu a pojistné, % z nákladů práce¹³

Nezaměstnanost se v dobách hospodářského růstu snižuje rostoucí nabídkou pracovních míst. Ta je ale z pohledu zaměstnavatele ovlivněna i náklady práce, které se tak stávají konkurenčním prvkem při rozhodování o alokaci investice. Poměr daně z příjmu a všech odvodů na sociální zabezpečení ku celkovým nákladům práce pro pracující se mzdou na úrovni dvou třetin průměrné mzdy je dnes u nás vyšší než v mnoha zemích OECD.¹⁴ Snižení zdanění této skupiny obyvatelstva by k tvorbě nových pracovních míst přispělo.

¹² ČSÚ: Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR (VŠPS), 2005.

¹³ OECD: Taxing Wages, 2004.

¹⁴ OECD: Economic Surveys: Czech Republic, 2004.

DOPORUČENÍ:

- Posílit systém slev na dani z příjmu u nízkopříjmových skupin – dle praktických zkušeností se zavedením slevy na dani za děti a daňových bonusů.
- Snížit zdanění nízkopříjmových skupin a podpořit tak jejich pracovní motivaci.

3.4.5 Zajistit politiku zaměstnanosti motivující k práci

Více než třetina všech nezaměstnaných je ve věku 45 a více let.¹⁵ Systém sociální ochrany (především státní sociální podpora, sociální pojištění a sociální péče) nedostatečně motivuje tuto generaci k hledání zaměstnání, nabídka aktivní pomoci je rovněž nevyhovující. Je nutné udělat takové kroky, které povedou k omezení zneužívání systému a zlepší faktickou podporu potřebným. Změna umožní dosáhnout rozpočtových úspor, současně se zlepší sociální ochrana lidí a zvýšení aktivního přístupu na trh práce. Viz doporučení v této kapitole.

3.4.5.1 Motivovat k práci a předcházet zneužívání systémů sociální ochrany

Systém sociální ochrany je nepřehledný a složitý. Není nastaven tak, aby nástup do práce byl pro rodinu výrazně finančně výhodnější než pobírání podpor. Tento stav se v dohledné době nezlepší ani postupným růstem reálných mezd, ani díky dílčím legislativním změnám provedeným v roce 2004.

Proto je potřeba posílit motivační prvky ve struktuře nabízených podpor a zavést účinnou prevenci a kontrolu zneužívání systému, jak občany, tak podnikatelskou sférou. K tomu povede zjednodušení a propojení systémů dávek a opatření aktivní politiky zaměstnanosti. Úzké propojení obou systémů by přispělo k eliminaci souběhu registrované nezaměstnanosti a práce v „šedé ekonomice“.

Organizace celého systému poskytování sociální ochrany nedává záruky optimálního využití stávajícího personálního obsazení úřadů práce a sociálních odborů měst a obcí k aktivizaci nezaměstnaných. Systému by prospěla organizační změna, která by spojila agendy úřadů práce a sociálních odborů obcí.

DOPORUČENÍ:

- Vyhodnotit funkčnost systému sociální ochrany (zejména vhodnost nastavení jeho parametrů) a následně provést jeho reformy tak, aby směřoval ke zvýhodnění všech aktivit směřujících k přijetí práce.

3.4.5.2 Zvýšit participaci pracujících v „důchodovém“ věku na trhu práce

Vzhledem ke stárnutí české populace bude nutné v budoucnu udržet část lidí, kteří by za současného stavu odešli do důchodu, na pracovním trhu. Důchodci mají v současnosti problémy, pokud chtějí pracovat. Nemohou například uzavírat pracovní dohody na dobu neurčitou a omezena je i délka dohod na dobu určitou. Nižší jsou odečitatelné položky ze základu daně z příjmu, kratší je i trvání výplaty nemocenských dávek. Tato omezení je třeba odstranit.

Řešením může být další zvyšování statutárního věku odchodu do starobního důchodu doprovázené omezením možností předčasných odchodů do různých typů důchodů.

¹⁵ MPSV: Čtvrtletní výkaz nezaměstnanosti, 2005.

Penzijní reforma je zcela nevyhnutelná. V rámci takové reformy je vhodné uvažovat o zvýšení motivace k odložení odchodu do důchodu. Takový krok by na obou stranách trhu práce mohl odstranit nežádoucí očekávání předčasného konce pracovní kariéry. Vedlo by to ke zvýšení investic do lidského kapitálu a růstu zaměstnanosti především u rizikových skupin.

DOPORUČENÍ:

- Dále zvyšovat znevýhodnění předčasných odchodů do starobního důchodu.
- Postupně prodlužovat věk odchodu do starobního důchodu.
- Odstranit existující zákonné překážky, které znevýhodňují zaměstnávání osob po dosažení důchodového věku.

3.4.5.3 Zlepšit zapojení skupin ohrožených sociálním vyloučením

Zpřísnění nároků na dávky státní sociální podpory je třeba realizovat společně s rozvojem podpůrných programů pro znevýhodněné skupiny. Vhodné je například dočasné „zvýhodnění“ národnostních menšin cíleným vzděláváním a rekvalifikacemi. Vyšší pravděpodobnosti sociálního vyloučení jsou však vystaveny především osoby starší 55 let. Navrhovaná opatření se musí vztahovat k těmto skupinám. Musí být důsledně uplatňována politika rovných příležitostí na trhu práce. Tato opatření sníží výdaje na politiku zaměstnanosti.

DOPORUČENÍ:

- Snížit odvody na sociální zabezpečení u osob na trhu práce znevýhodněných, především starších 55 let.
- Transformovat systém dávek sociální péče pro osoby se zdravotním postižením, reagovat na skutečně nepříznivé sociální důsledky zdravotního postižení a nikoliv odškodňovat postižení jako takové.
- Podpořit rozvoj sociálních služeb a služeb zaměstnanosti, které umožní znevýhodněným skupinám udržet se, vrátit se či zařadit na trh práce, vytvoří podmínky pro přístup ke vzdělávání a k dalším běžným zdrojům společnosti – zavedením národních standardů kvality sociálních služeb a služeb zaměstnanosti.

3.4.5.4 Zvýšit efektivitu Aktivní politiky zaměstnanosti

Systém Aktivní politiky zaměstnanosti (APZ) nenašel odezvu v obcích, které se na něm podílejí. Navíc nedostatečně motivuje nezaměstnané. Přibližně třetina prostředků APZ je zaměřena na přímou finanční podporu vzniku pracovních míst, což je dle mezinárodních výzkumů pravděpodobně nejméně efektivní forma APZ. Rekvalifikační programy jsou pak především krátkodobé a nekomplexní a nedosahují stanovených cílů.

Významným problémem pro nástup nezaměstnaných do práce je ztráta schopnosti dodržovat denní pracovní režim a snížené přenositelné dovednosti, např. počítačová gramotnost. Z praxe vyplývá, že pracovníci (poradci a zprostředkovatelé/ky) úřadů práce také nemají vhodnou komplexní nabídku informací o existujících rekvalifikačních kurzech, kterou by jim poskytoval stát. Tím je omezena jejich úspěšnost při nabízení rekvalifikačních příležitostí.

Do budoucna je třeba využívat prostředky APZ koordinovaně s ostatními prostředky sociální ochrany občanů, především s programy veřejně prospěšných prací (VPP) a náročnějších cílených dlouhodo-

běžších rekvalifikací. To vše při zachování podpory vzniku pracovních míst pro znevýhodněné skupiny. Aplikace těchto programů pak musí být podložena systematickým, pravidelným, statisticky věrohodným a nezávislým hodnocením jejich finanční návratnosti.

Klíčem k úspěchu navrhovaných doporučení je jejich strategická souhra: pokud bude efektivně nastavena jedna část systému (např. hmotného zabezpečení) bez současných změn v jiných oblastech (např. státní sociální podpory a nemocenského pojištění), bude efekt opatření omezený a může být i kontraproduktivní.

Jedním z důležitých nástrojů APZ jsou investiční pobídky. Ty mají pomoci vzniku pracovních míst a zvýšení kvalifikace či rekvalifikace zaměstnanců. Současná podpora se ale soustředí především na vznik pracovních míst. Do budoucna je třeba tento princip změnit ve prospěch vzdělávání (viz část 3.2.2.1).

DOPORUČENÍ:

- Analyzovat vazby mezi pasivní politikou zaměstnanosti a ostatními dávkovými systémy sociální ochrany s cílem propojit a zefektivnit tyto systémy pro podporu Aktivní politiky zaměstnanosti.
- Podpořit programy cílených komplexních rekvalifikací a ve vhodném rozsahu se zaměřit především na výkon praxe, získání pracovních návyků a počítačových dovedností.
- Pro rozvoj programů veřejné práce využívat soukromých agentur.
- Zvýšit efektivitu programů – zavést pravidelné, na realizátorovi nezávislé a statisticky věrohodné vyhodnocování efektivity a úspěšnosti těchto programů.
- Zpřístupnit komplexní informace o nabídce služeb rekvalifikací pracovníkům úřadů práce zlepšením poskytování informací o rekvalifikačních kurzech, propojením informačních cest MPSV (portal.mpsv.cz) a služeb MŠMT v této oblasti.

3.4.6 Zlepšit strategické řízení rozvoje lidských zdrojů

Česká republika se připravuje na další rozpočtové období Evropské unie. Na politiku soudržnosti bychom mohli získat až 4 % ročního HDP. Je tedy nezbytné vyjednat s Evropskou komisí takové podmínky, které budou vyhovovat našim národním potřebám. Česká republika bude při vyjednávání s Evropskou unií úspěšná, pokud se jí podaří efektivně koordinovat spolupráci ústředních správních úřadů České republiky. Podmínkou je spolupráce s územními jednotkami NUTS 2 při přípravě nového rozpočtového období strukturálních fondů pro roky 2007–2013.

3.4.6.1 Vymezit odpovědnosti orgánů státní správy

Současné kompetence ústředních správních úřadů v oblasti rozvoje lidských zdrojů vycházejí z potřeb ekonomiky po pádu komunismu v roce 1989. Vymezení nových působností úřadů musí vycházet z potřeb, které mají v současnosti pro společnost zajišťovat. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy se musí soustředit na problematiku celoživotního vzdělávání související se získáním, udržením či změnou kvalifikace (spíše na koordinaci, než na řízení). Ministerstvo práce a sociálních věcí se musí v kontextu této strategie zaměřit na uspokojení minimálních potřeb občanů v případě ztráty nebo nemožnosti zajištění příjmu a aktivního návratu a udržení se na trhu práce. Ministerstvo průmyslu a obchodu se musí výrazně zaměřit na provázání Strategie rozvoje lidských zdrojů s podporou podnikání a dalších koncepcí.

DOPORUČENÍ

- Nově vymezit odpovědnost a kompetence orgánů státní správy v oblasti vzdělávání především výše zmíněných Ústředních správních úřadů – změnou zákona č. 2/1969 Sb., (kompetenční zákon).
- Vymezit nově odpovědnosti a kompetence Ministerstva práce a sociálních věcí na základě provedení celkové analýzy všech složek systému sociální ochrany.

3.4.6.2 Modifikovat národní systém sběru dat a nástrojů strategického řízení rozvoje lidských zdrojů

Tento úkol je spojen především s potřebou modifikace statistického zjišťování a se zahrnutím problematiky dalšího vzdělávání (především dospělých). Tato data se dnes v ČR systematicky nesbírají, neanalyzují a nedochází k jejich mezinárodnímu srovnávání. Musí také dojít k vyhodnocení služeb, které jsou součástí systému zahraničních investičních pobídek. S tímto cílem je spojena potřeba vzniku analýz zaměstnanosti a vzdělávání národního trhu práce (tzv. sektorových studií). Ty budou podkladem i pro hodnocení politik v oblasti rozvoje lidských zdrojů na národní i regionální úrovni a pro navrhování nových řešení.

DOPORUČENÍ

- Zpracovat sektorové a regionální analýzy potřeb zaměstnanosti a vzdělávání na trhu práce, a to především v těch sektorech ekonomiky, které se vyznačují extrémními jevy na trhu práce, např. vysokou zaměstnaností či nezaměstnaností.
- Propojit informační systémy státní správy v oblastech rozvoje lidských zdrojů a zajistit potřebný metodický a informační servis orgánům veřejné správy.

3.4.6.3 Podpořit regiony a činnosti regionálních orgánů rozvoje lidských zdrojů

Krajské rady pro rozvoj lidských zdrojů (rady rlz) jsou dnes volně sdružená seskupení regionálních partnerů (krajského úřadu, škol, úřadů práce, podnikatelů apod.), která vznikala v roce 2003–2005 na základě metodického pokynu vlády. Cílem bylo zajistit podporu rozvoje lidských zdrojů na krajské úrovni. Činnost rad rlz je závislá na vůli jednotlivců aktivně se na činnosti těchto orgánů podílet, a proto je vhodné poskytnout těmto radám rlz servis především v oblasti sběru dat a jejich analýz.

DOPORUČENÍ

- Zajistit informační servis pro efektivní činnost krajských rad rlz – sdílením výstupů sektorových analýz.
- Poskytovat dle možností finanční podporu na jejich činnost.
- Vhodnou propagací podpořit zapojení měst a obcí do činnosti rad rlz.

3.5 Výzkum, vývoj a inovace

Trvalého a intenzivního hospodářského růstu nelze dosáhnout bez trvalých inovací výrobků a služeb, jakož i používaných technologií a metod organizace a řízení podnikatelských subjektů. Stát musí dosažení tohoto stavu napomoci vytvářením příznivých právních a institucionálních podmínek. Musí odstraňovat bariéry pro inovační aktivity a vybrané činnosti podporovat přímými i nepřímými nástroji jak z prostředků veřejných rozpočtů ČR, tak rozpočtu EU.

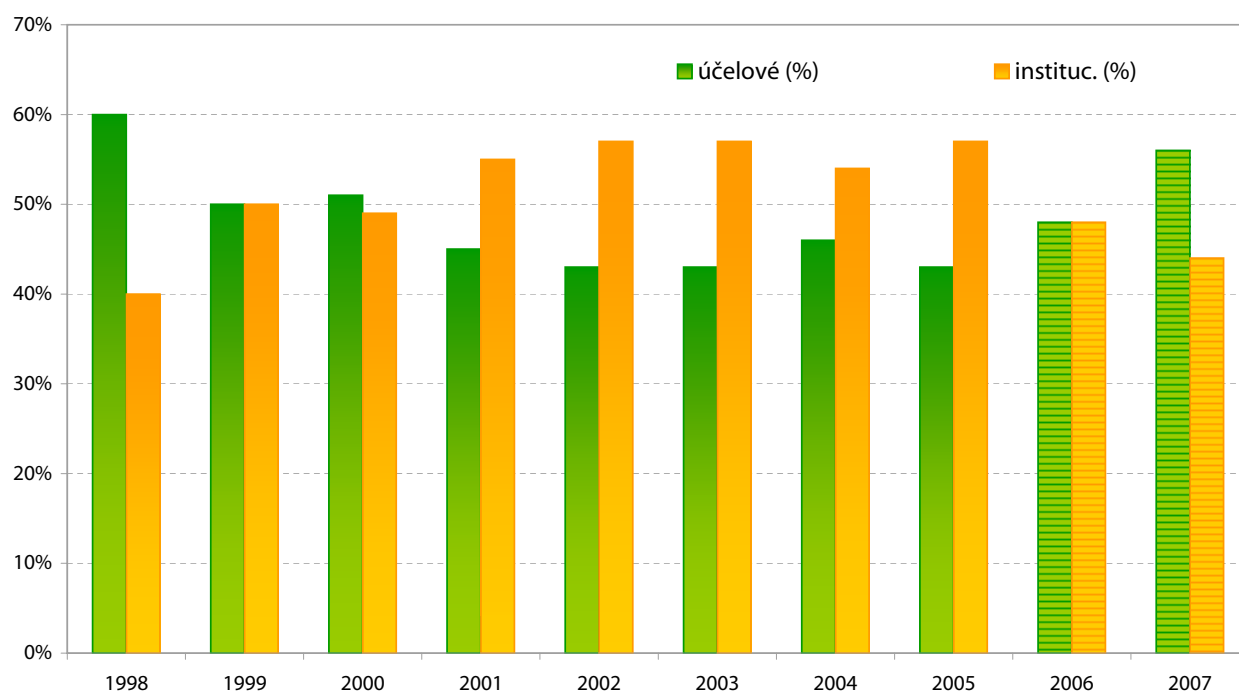
3.5.1 Posílit výzkum a vývoj jako zdroj inovací

Výzkum a vývoj (VaV) v ČR neposkytuje dostatek poznatků rychle a efektivně využitelných v inovacích výrobků, technologií a služeb. Příčiny jsou jak na straně výzkumu, tak uživatelů jeho výsledků. Chybí organizace i aktivity pro přenos poznatků a technologií.

3.5.1.1 Zvyšovat každoročně veřejné výdaje na VaV se zaměřením na průmyslový výzkum

Stávající systém veřejné podpory VaV umožňuje, aby řada příjemců produkovala jen výzkumné zprávy. Využitelnost dosažených výsledků je pak nízká nebo žádná. Sankcionovat subjekty s nedostatečnými výsledky systém zatím neumožňoval. Nové postupy hodnocení VaV jsou zaváděny od roku 2005. Stále se však nedaří dostatečně konkrétně formulovat omezený počet prioritních směrů VaV a soustředit na ně významnější část podpory. Před účelovou podporou, u níž lze konkrétněji stanovit cíle a objektivněji kontrolovat jejich plnění, je upřednostňována podpora institucionální.

Graf č. 13: Výdaje na VaV – podíly účelových a institucionálních prostředků z celkových veřejných výdajů na VaV

V následujících letech by měl pokračovat růst veřejných výdajů na VaV minimálně o 20 až 25 % ročně tak, aby do roku 2010 dosáhly tyto výdaje 1 % HDP. Jejich nárůst by měl být doprovázen opatřeními motivujícími růst soukromých (podnikových) výdajů na VaV obdobným tempem. Rovněž je třeba vytvořit podmínky pro účinnou koordinaci vnitřních národních výdajů a využití zahraničních zdrojů na VaV a inovace, především pak zdrojů EU. Do roku 2010 by se podíl investic ve VaV měl dostat minimálně na průměrnou hodnotu EU-25.

Nárůst veřejných výdajů je nutné využít především k posílení účelového financování a směřovat jej hlavně na programy průmyslového výzkumu s konkrétními a vyhodnotitelnými cíli. Mělo by dojít ke zvýhodnění účasti podniků na řešení projektů VaV především z kategorie malých a středních podniků. Formou dlouhodobých základních směrů výzkumu, schvalovaných vládou, je třeba zároveň stanovit prioritní směry. Hodnocení dosahovaných výsledků u subjektů VaV nebude prováděno jen z čistě ekonomického hlediska, ale zahrnou se do něj i přínosy pro další oblasti rozvoje společnosti.

DOPORUČENÍ

- Zvyšovat každoročně veřejné výdaje na VaV o 20 až 25 % a do roku 2010 dosáhnout veřejných výdajů na VaV na úrovni 1 % HDP – zákonem o státním rozpočtu ČR.
- Změnit strukturu směřování veřejných výdajů na VaV – posílit účelové financování na úkor institucionálního; nárůst veřejných výdajů na VaV směřovat přednostně na programy průmyslového výzkumu – zákonem o státním rozpočtu ČR.
- Při přípravě nových programů a aktivit přednostně vycházet z vládou schválených dlouhodobých základních směrů výzkumu¹ – postupem podle zákona č. 130/2002 Sb.
- Rozdělovat prostředky na základě dosahovaných výsledků a při hodnocení posílit váhu tržní uplatnitelnosti výsledků – postupem podle zákona č. 130/2002 Sb.

3.5.1.2 Zajistit ochranu duševního vlastnictví výsledků VaV veřejnou podporou a zvyšováním kvalifikace odpovědných pracovníků

Z mezinárodních srovnání vyplývá, že v oblasti VaV a inovací (dále jen „VaVal“) ČR nejvíce zaostává v počtu přihlášek i udělených patentů (*viz graf č. 14*). Ve srovnání s EU-25 nedosahuje ani 5 % jejího průměru. Příčin je celá řada, od nedostatečné úrovně výsledků VaV přes finanční náročnost a složitost procesů patentování, podceňování ochrany autorských a průmyslových práv až po nedostatečné znalosti problematiky jejich ochrany u pracovníků VaVal.

Do přírodovědných a technických studijních programů na vysokých školách je proto od studijního roku 2006/2007 potřeba postupně zařazovat výuku základů ochrany autorských a průmyslových práv. Znalost problematiky ochrany práv duševního vlastnictví se musí stát součástí běžné výbavy českých vědeckých a akademických pracovníků a aktivity zajišťující ochranu těchto práv běžnou součástí jejich práce. Hlavní odpovědnost ovšem spočívá na institucích VaV a na vysokých školách. Kvalitní smluvní ochrana vytvářeného duševního vlastnictví se musí stát v těchto institucích standardem, nikoli výjimkou. Do konce roku 2006 by mělo dojít k posouzení právních norem pro ochranu duševního vlastnictví a dojde rovněž i k návrhu úpravy zjednodušující celý systém.

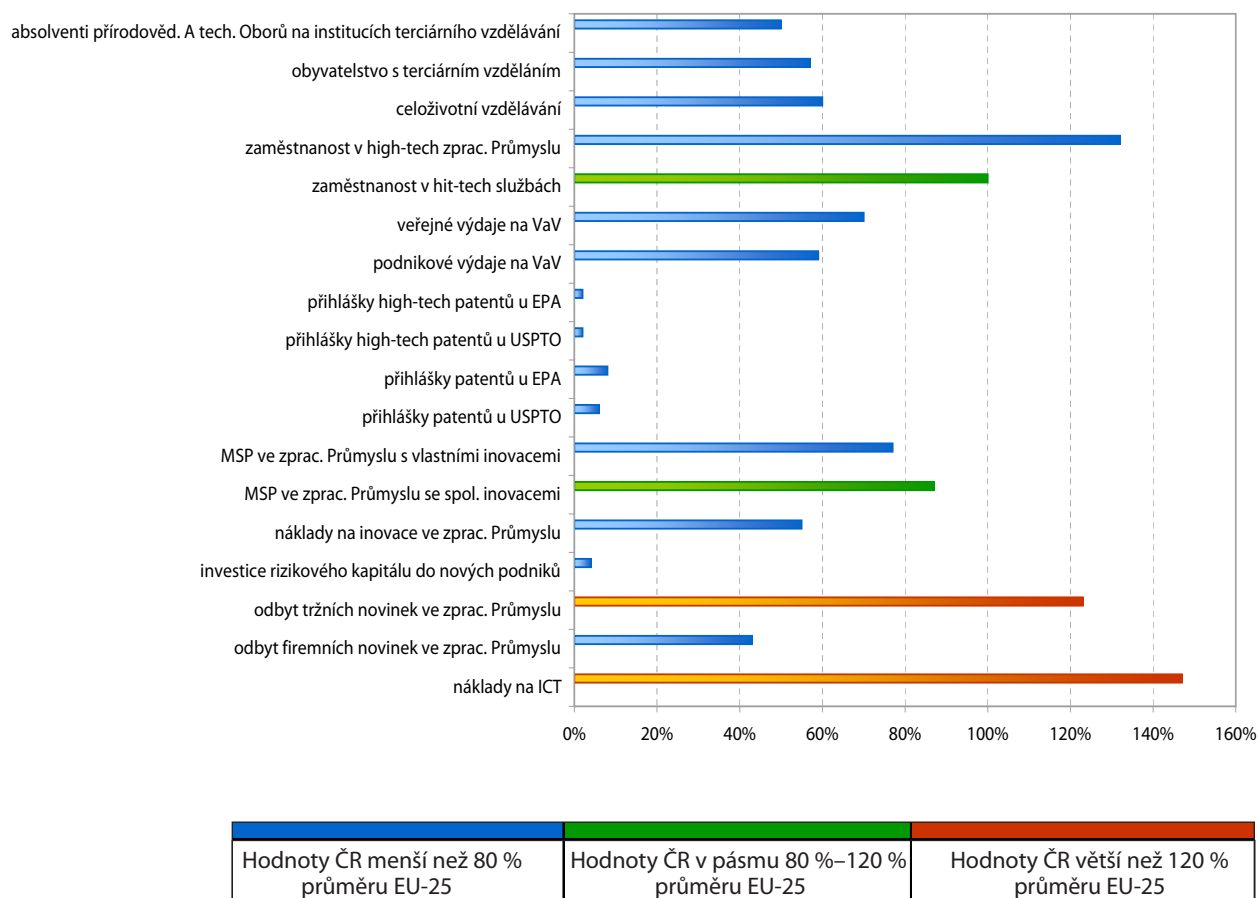
¹ *Udržitelný rozvoj, Molekulární biologie, Energetické zdroje, Materiálový výzkum, Konkurenceschopné strojírenství, Informační společnost a Bezpečnostní výzkum.*

DOPORUČENÍ

- Efektivně podpořit ochranu doposud nechráněných výsledků VaV programem zajištění ochrany duševního vlastnictví, financovaným podílově ze státního rozpočtu a podnikových prostředků.
- Využívat a postupně zjednodušovat stávající právní rámec ochrany duševního vlastnictví důslednou kontrolou smluv o využití výsledků projektů VaV a návrhem na zjednodušení právních předpisů.
- Zvýšit úroveň znalostí absolventů přírodovědných a technických studijních programů na vysokých školách o ochraně duševního vlastnictví a o jejím ekonomickém využití – úpravou studijních programů na příslušných fakultách vysokých škol.

Graf č. 14: **Hodnocení inovační politiky ČR – úroveň ukazatelů ČR v porovnání s průměrem EU-25 (%)**

Zdroj dat: European Innovation Scoreboard 2004, SEK (2004)

3.5.1.3 Koordinovaně využít národní a evropské finanční zdroje na VaV

V ČR jsou zatím nedostatečně využívány možnosti synergických efektů koordinovaného využití podpory VaV z veřejných rozpočtů a ze zdrojů EU. V řadě případů se čerpání z fondů EU zdržovalo z důvodů opožděné metodické a organizační přípravy na jejich využití. Převážná část kapacit veřejného sektoru VaV je soustředěna v Praze a Brně, zájemci o výsledky VaV v regionech mají často problémy právě ze zabezpečení potřebných výzkumných prací u organizací VaV nesídlících v regionu. Vážnou bariérou také představuje rozdílná metodika poskytování podpory aplikovanému a průmyslovému výzkumu u jednotlivých poskytovatelů (resortů – správců rozpočtových kapitol). Nejpozději v roce 2007 je nutné

vyhlásit další program VaV pro potřeby regionů. Měl by být využit v zahraničí osvědčený model, kdy podporu tohoto výzkumu, případně transferu výsledků VaV a jejich rozšiřování jednotným způsobem zabezpečuje jedna agentura.

DOPORUČENÍ

- Zvýšit účast subjektů z ČR na 7. Rámcovém programu výzkumu a vývoje technologií EU, a to zlepšením informačních a poradenských služeb oborových a regionálních kontaktních organizací.
- Urychleně zavést a využít připravované změny pravidel EU pro využití strukturálních fondů a fondu soudržnosti EU na podporu inovací – viz také část 3.2.1.1 Maximalizovat zdroje financování z evropských zdrojů a nasměrovat je do nejpotřebnějších oblastí.
- Urychleně zavést a využít připravované změny pravidel EU pro poskytování příspěvků na VaV a inovace se zvláštním důrazem na podporu malých a středních podniků.
- Vyhlásit programy na podporu inovací v regionech v návaznosti na připravované operační programy pro využití strukturálních fondů EU.

3.5.1.4 Zjednodušit postupy při vzniku nových organizací VaV a zjednodušit jejich podporu

Nevýhodou ČR je příliš vysoká stabilita organizací VaV ve veřejném sektoru. Příliš stabilní struktura nereaguje pružně na měnící se potřeby ekonomiky a společnosti. Příčinou tohoto stavu je skutečnost, že institucionální podporu na základě návrhu výzkumného záměru lze poskytnout jen organizacím, které mohou doložit úspěšnou minulost ve výzkumu.

Tuto situaci by měl výrazně změnit zákon o veřejných výzkumných institucích, který nabude účinnosti v polovině roku 2005. Usnadní vznik nových organizací VaV a zánik těch, které se nedokáží přizpůsobit novým požadavkům ekonomiky a společnosti.

DOPORUČENÍ

- Usnadnit vznik nových organizací VaV tím, že o poskytnutí podpory z veřejných prostředků nebude primárně rozhodovat výzkumná minulost uchazeče jako právnické osoby, ale jen kvalita řešitelského týmu, včetně minulých výsledků jejich členů.

3.5.1.5 Zajistit nepřímou podporu inovačně orientovaného VaV

Ve dvanácti členských zemích z EU-15 jsou ve větším měřítku než v ČR zavedeny nepřímé nástroje podpory VaV. Jejich rozsah je nutné zvýšit a využít přitom zkušeností z členských zemí EU. Doposud byly zavedeny pouze určité daňové úlevy, a to až od roku 2005. Daňové úlevy musí podpořit spolupráci organizací veřejného sektoru a podniků a transfer a rozšiřování výsledků VaV. Bez rozšíření nepřímé podpory nebude možné dosáhnout potřebného zvýšení podnikových výdajů na VaV.

DOPORUČENÍ

- Po vyhodnocení jejich účinku pokračovat v daňových úlevách stimulujících VaV v podnikatelském sektoru zahájených v roce 2005, změnou zákona o daních z příjmu dále rozšířit možnosti snížení daňového základu – viz také část 3.1.3.2 Zlepšit motivační prvky v daňovém systému.

3.5.1.6 Zpřístupňovat veřejnosti výsledky cyklu výzkum – vývoj – inovace

V ČR je doposud podceňováno informování veřejnosti o pozitivním vlivu VaVal na kvalitu života. Proto je nutné propagovat účelnost podpory VaVal z veřejných prostředků. Vhodně strukturované informace a pravidelné oceňování dobrých výsledků zlepšují vztah veřejnosti k této oblasti a rozvíjejí podnikatelskou kulturu.

DOPORUČENÍ

- Podpořit informační, hodnotící a jiné aktivity seznamující veřejnost s problematikou VaVal v rámci podpory public relations, oceňovat a medializovat nejlepší výsledky, řešitelské týmy a kolektivy.

3.5.2 Vytvořit funkční spolupráci veřejného a soukromého sektoru ve výzkumu, vývoji a inovacích

S výjimkou několika zemí (Finsko, Nizozemsko) existují ve státech EU včetně ČR větší či menší nedostatky spolupráce veřejného sektoru VaV a podniků. Bez vytvoření stálých a účinných vazeb mezi veřejným sektorem VaV a podniky nelze podstatněji zvýšit rychlost a efektivnost přenosu výsledků výzkumu a vývoje do nových výrobků, technologií a služeb.

Proto budou urychleně vytvářeny podmínky pro vznik a rychlý rozvoj vazeb veřejného VaV a podniků. Krátkodobé až střednědobé pracovní a studijní pobyty v druhém sektoru by se (s výjimkou základního badatelského výzkumu) měly stát běžnou záležitostí. Je třeba odstranit případné bariéry mobility v předpisech o zdravotním a sociálním zabezpečení.

Od roku 2006 je nutné posílit účasti zástupců těch subjektů, kteří jsou uživateli výsledků VaV, na přípravě výzkumných programů a hodnocení výsledků. Formou technologických platforem, osvědčených v zahraničí, je třeba podpořit přípravu velkých projektů VaV, včetně zabezpečení finančních prostředků. Na opakovaných a státem finančně podpořených jednáních zástupců veřejného VaV, uživatelů výsledků VaV a finančních institucí by měly být dojednávány konkrétní projekty spolupráce.

Je také třeba usnadnit vznik nových firem na využití výsledků VaV. V roce 2007 musí být připraven a vyhlášen program podpory transferu poznatků a technologií s možností využití prostředků ze strukturálních fondů EU. Návazně na změny pravidel EU pak bude analyzována výhodnost ustavení fondu pro financování společných projektů VaV veřejného a soukromého sektoru (maďarský model).

Protože podniky v ČR (zvláště malé a střední) doposud nevyužívají dostatečně všech možností, které poskytují současné informační a komunikační technologie (dále jen „ICT“) pro zvýšení produktivity práce a konkurenceschopnosti, v roce 2007 by měl být zahájen program zavádění a využití ICT v malých a středních podnicích.

DOPORUČENÍ

- Vyhlásit program(y) podporující mobilitu pracovníků mezi akademickou a privátní sférou.
- Vyhlásit program podporující vytvoření funkčních technologických platforem jako základny pro přípravu, řešení a financování velkých projektů VaV.
- Návazně na změny pravidel EU analyzovat výhodnost ustavení fondu pro financování společných projektů VaV veřejného a soukromého sektoru (viz také část 3.2.1.2 Nalézt dostatek národních prostředků na spolufinancování projektů hrazených z evropských zdrojů a část 3.2.4.3 Zlepšit přístup k finančním zdrojům pro jednotlivé skupiny ekonomických subjektů).

- Podpořit vznik nových technologických firem založených na využití výsledků VaV (program „Spin-off“) (viz také část 3.2.4.2 Podpořit využití rizikového a jiného kapitálu (private equity a venture capital).
- Vyhlásit program podpory transferu technologií a poznatků získaných v rámci veřejné podpory VaV širokému okruhu uživatelů.
- Vyhlásit program zavádění a využívání informačních a komunikačních technologií (ICT) v malých a středních podnicích (viz také část 3.3.1.2 Zvýšit dostupnost širokopásmového připojení k internetu, dále část 3.3.3.3 Podpořit rozvoj regionů prostřednictvím telekomunikační infrastruktury a část 3.1.2.3 Rozšiřovat elektronickou komunikaci se státní správou a podporovat koncept e-governmentu).

3.5.3 Zajistit lidské zdroje pro Výzkum, vývoj a inovace

Stále častěji se ukazuje, že jednou z nejvážnějších překážek rozvoje VaV a zvýšení intenzity inovačních procesů je nedostatek dobře připravených, iniciativních a motivovaných lidí. Výzkumná základna stárne, mladí a relativně dobře vzdělání lidé odcházejí do jiných oborů. Z šetření o inovacích v ČR vyplynulo, že podniky označily za závažnou překážku inovací nedostatek pracovníků ve všech kategoriích vzdělání. To samé konstatují i mnozí zahraniční investoři. Situace vyžaduje bezodkladné řešení. Je proto nutné zavést pobídky a motivační opatření pro zabezpečení potřebného množství lidí pro VaV a inovační procesy. (V širších souvislostech je problematika lidských zdrojů řešena v části 3.4.)

3.5.3.1 Zajistit lidské zdroje pro VaV v potřebné struktuře a na všech úrovních

Relativní počet výzkumných pracovníků připadajících na 1000 pracovních sil je v ČR ve srovnání s průměrem EU-15 poloviční. Vedle nižších investic do VaV situaci ovlivňuje i skutečnost, že Česká republika má ve srovnání s EU-15 výrazně méně absolventů přírodovědných a technických studijních programů na vysokých školách v kategorii obyvatelstva 20–29 let. V těchto ukazatelích ČR výrazně zaostává za průměrem EU-25 (viz graf č. 14). Podíl obyvatelstva s VŠ vzděláním činí 60 % průměru EU-25, podíl absolventů přírodovědných a technických studijních programů cca 55 % průměru EU-25.

Velmi vážným problémem je vysoký věkový průměr výzkumných pracovníků s výraznějším maximem v kategorii 50–60 let.² Jen málo absolventů doktorských studijních programů odchází na pracoviště VaV. Část mladých výzkumných pracovníků se nevrací ze studijních a pracovních pobytů v zahraničí, případně přechází do jiných oborů. Vážným problémem je nedostatečná připravenost absolventů pro týmovou práci, řízení větších výzkumných projektů či týmů a neznalost základů podnikání.

Je třeba zejména zlepšením materiálních a technických podmínek pro výuku a výzkum v přírodovědných a technických studijních programech na vysokých školách (budování laboratoří, kontakty s praxí atd.) dosáhnout zvýšení počtu absolventů a jejich kvality. Na motivačních opatřeních se musí podílet i podniková sféra, která bude mít z dostatečného počtu dobře připravených odborníků užitek.

² Viz analýza stavu výzkumu a vývoje v České republice a jejich srovnání se zahraničím v roce 2004. Analýzu vzala vláda na vědomí usnesením z 1. prosince 2004 č. 1208.

Na vysokých školách by měly být zavedeny programy, jejichž cílem bude poskytnout absolventům znalosti potřebné pro využití a rozšiřování výsledků VaV do inovací výrobků, technologií a služeb. Zároveň je třeba podpořit vytváření center pro znalostní management a jeho výuku na vysokých školách a ve veřejných výzkumných institucích. Motivační opatření a doplňující programy by měly být zaváděny postupně od studijního roku 2006/2007.

Programy mobility mohou zvýšit atraktivnost ČR tak, aby se čeští výzkumní pracovníci vraceli ze zahraničí a zároveň přicházeli kvalifikovaní pracovníci z EU a třetích zemí ke střednědobým pracovním pobytům. Překážky přeshraniční mobility (rozdílné podmínky zdravotního a sociálního zabezpečení aj.) by měly být řešeny v návaznosti na doporučení Evropské komise „Charta výzkumných pracovníků a kodex pro zaměstnávání výzkumných pracovníků“.³ V souladu s ním je třeba obdobný dokument s respektováním specifických podmínek ČR připravit a vyhlásit v roce 2006.

DOPORUČENÍ

- Motivovat zájem o absolvování přírodovědných a technických studijních programů na vysokých školách, zejména zlepšením materiálních a technických podmínek pro výuku a výzkum i materiálních podmínek pro studium těchto oborů (stipendia apod.) – rozvojovými programy pro vysoké školy.
- Vyhlásit vzdělávací programy zaměřené na výzkumné a vývojové pracovníky a na manažery VaV s cílem zvýšit úroveň jejich znalostí a způsobilostí pro využití a rozšiřování výsledků VaV – rozvojovými programy pro vysoké školy.
- Vyhlásit programy podporující mezinárodní mobilitu výzkumných pracovníků (viz také část 3.4.3.2 Podporovat příliv kvalifikovaných pracovníků v souladu s požadavky domácího trhu práce).
- Vyhlásit chartu výzkumných pracovníků a kodex pro zaměstnávání výzkumných pracovníků – viz také část 3.4.3.3 Udržet mladé talenty v zemi (omezit tzv. „brain drain“ a posílit „brain gain“).

3.5.3.1 Zajistit lidské zdroje pro inovační procesy na všech úrovních

Zabezpečení cílů podpory VaV vyžaduje významnější změny v systému vzdělávání. V této části strategie jsou navržena a vysvětlena jen doporučení pro změny ve vysokoškolském vzdělávání. Doporučení pro ostatní úrovně jsou uvedena v části Strategie, která se zabývá rozvojem lidských zdrojů.

V systémech finanční podpory veřejných vysokých škol je třeba posílit kritéria výstupů (počty a kvalita absolventů včetně jejich uplatnění) na úkor vstupů (počty přijímaných studentů). Spolupráce vysokých škol s podnikovým sektorem by měla být posílena změnou kritérií pro rozdělování finančních prostředků na specifický výzkum na vysokých školách. Změny by měly být provedeny ve studijním roce 2006/2007 a měly by k nim být využity i prostředky strukturálních fondů EU.

Účast vysokých škol na využívání a rozšiřování výsledků VaV musí být podepřena změnou jejich řízení směrem k manažerským a podnikatelským způsobům. Nárůst prostředků pro VŠ by měl v příštích letech směřovat hlavně do rozvojových programů, vycházejících z Dlouhodobého záměru MŠMT, jeho aktualizace podle Strategie udržitelného rozvoje, SHR a dalších dílčích strategických a koncepčních dokumentů.

³ C (2005) 576/1 of 04/03/2005; Commission Recommendation on the European Charter for Researchers and on a Code of Conduct for the Recruitment of Researchers.

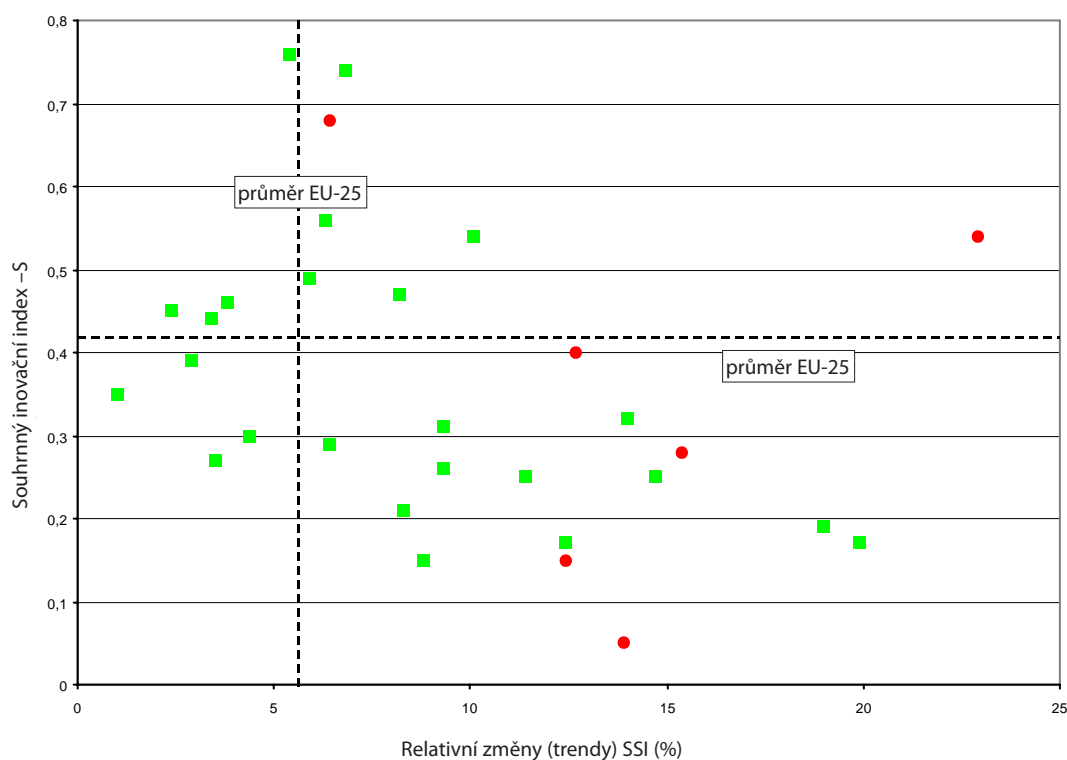
DOPORUČENÍ

- Změnit ukazatele a kritéria podpory veřejných vysokých škol ve vzdělávání a výzkumu tak, aby zohlednila spolupráci s podnikovým sektorem, dosahované výsledky a způsob využití prostředků.

3.5.4 Zefektivnit výkon státní správy ve výzkumu, vývoji a inovacích

System státní správy ve VaV postupně rozvíjený od roku 1990 zajistil relativně úspěšnou transformaci podpory VaV z veřejných prostředků. Od druhé poloviny 90. let se však začínají projevovat větší či menší problémy tohoto systému a absence systému státní správy v inovacích. Výsledky jsou zřejmé z nejhoršího postavení ČR mezi vyspělými zeměmi v oblasti inovací (viz graf č. 15). V následujících částech jsou uvedeny úkoly a doporučení, které přiblíží systém státní správy ve VaV a inovacích osvědčeným systémům v zemích s vysokou úrovní konkurenceschopnosti.

Graf č. 15: Postavení ČR podle souhrnného inovačního indexu a jeho změn

Zdroj dat: European Innovation Scoreboard 2004, SEC (2004), 19. 11. 2004 ⁴

LEGENDA: AT-Rakousko, BE-Belgie, BG-Bulharsko, CY-Kypr, CZ-Česko, DE-Německo, DK-Dánsko, EE-Estonsko, EL-Řecko, ES-Španělsko, FI-Finsko, FR-Francie, HU-Maďarsko, CH-Švýcarsko, IE-Irsko, IT-Itálie, IS-Island, LT-Litva, LU-Lucembursko, LV-Lotyšsko, NL-Nizozemsko, NO-Norsko, PL-Polsko, PT-Portugalsko, RO-Rumunsko, SE-Švédsko, SI-Slovinsko, SK-Slovensko, TR-Turecko, UK-Spojené království

⁴ Výzkum, vývoj a inovace jsou v EU i jiných zemích hodnoceny řadou 18 společných ukazatelů, ze kterých se stanovuje souhrnný inovační index (SSI). V grafu č. 3 je ČR v levém dolním kvadrantu, což znamená, že její SSI je nižší než je průměr EU-15 a že nižší než průměr EU-15 jsou rovněž přírůstky tohoto indexu v období 1999–2002 (stav se oproti průměru EU zhoršuje).

3.5.4.1 Snížit počet stávajících 22 rozpočtových kapitol, z nichž je podporován VaV, a stanovit ústřední správní úřad s působností pro inovace

System podpory VaV z veřejných prostředků je v porovnání s většinou členských zemí OECD značně decentralizovaný. Veřejná podpora VaV je rozptýlena do velkého počtu rozpočtových kapitol (resortů). Mnohokrát novelizovaný kompetenční zákon explicitně uvádí působnosti ve VaV jen u čtyřech ministerstev (MŠMT, MPO, MZ a MZe). Působnosti jsou vyjádřeny zcela rozlišným způsobem. Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře VaV z veřejných prostředků, rozlišuje ústřední správní úřad odpovědný za výzkum a vývoj, kterým je v současné době MŠMT, a ústřední a jiné správní úřady odpovědné za VaV v oblasti svých působností. Naproti tomu působnost ústředních orgánů pro inovace není vůbec stanovena.

Novelou kompetenčního zákona a dalších zákonů, popřípadě vydáním nového kompetenčního zákona, je třeba podstatným způsobem centralizovat podporu VaV z veřejných prostředků do menšího počtu rozpočtových kapitol. Příslušné novely by měly nabýt účinnosti nejpozději na počátku roku 2007.

V zásadě je možné volit jeden z funkčních a efektivních modelů státní správy ve VaV: jeden resort pro výzkum, vývoj a inovace (Dánsko), nebo relativně častější model dvou, resp. několika resortů – jeden pro výzkum základní a cílený a výzkum na vysokých školách a další pro aplikovaný výzkum, vývoj a inovace (Švédsko, Nizozemsko, Rakousko atd.). V uvedených modelech tyto resorty rozdělují podstatnou část prostředků státního rozpočtu VaV. Ostatní resorty mají jen prostředky na VaV, které jsou nezbytné pro výkon jejich správních funkcí. Ukazuje se, že pro ČR bude vhodnější model druhý, tj. soustředění rozpočtových prostředků na VaV do menšího počtu rozpočtových kapitol.

Pro sjednocení postupů při vyhlášení programů průmyslového výzkumu, hodnocení a výběr projektů a hodnocení výsledků by měla být zřízena Technologická agentura ČR.

Inovace výrobků, technologií a služeb jsou základním klíčem k rozvoji a udržení konkurenceschopnosti na mezinárodních trzích. Inovace jsou především záležitostí podniků, stát však pro ně může vytvořit příznivý rámec a motivovat je podporou nenarušující hospodářskou soutěž. Působnost pro tvorbu a realizaci inovační politiky stávající kompetenční zákon jednoznačně nevymezuje. Na základě volnějších interpretací od druhé poloviny 90. let zabezpečují některé aktivity MPO a MMR. Některé aktivity se překrývají, naopak řada aktivit, které se osvědčily v zahraničí, chybí. První návrh Národní inovační politiky připravuje sekce místopředsedy vlády pro ekonomiku. Vládě jej předložil v prvním pololetí 2005. Obdobně jako v případě nadměrné decentralizace systému veřejné podpory VaV bude situace řešena novelou kompetenčního zákona, popřípadě přijetím nového kompetenčního zákona. Jeden z ústředních úřadů bude v návaznosti na vybraný model státní správy v oblasti VaV a inovací pověřen odpovědností za přípravu a realizaci Národní inovační politiky.

DOPORUČENÍ

- Jednoznačně a konkrétně vymezit působnosti jednotlivých ústředních úřadů státní správy ve výzkumu, vývoji a inovacích, soustředit prostředky státního rozpočtu na VaV do podstatně nižšího počtu rozpočtových kapitol – novelou kompetenčního zákona (zákon č. 2/1969 Sb.) a dalších zákonů, včetně prováděcích předpisů.
- Ustavit Technologickou agenturu ČR s cílem sjednotit postupy přípravy programů průmyslového výzkumu, hodnocení a výběr projektů pro zařazení do těchto programů, poskytování podpory zařazeným projektům a hodnocení výsledků ukončených projektů a programů.

3.5.4.2 Zajistit zpětnou vazbu mezi opatřeními státu, potřebami podniků a společnosti – rozšířením stávajícího informačního systému VaV o informace o inovacích, šetřeními Českého statistického úřadu aj.

Stát ve své inovační politice nemůže jen uplatňovat nástroje a opatření používané, byť úspěšně, v zahraničí. Musí je přizpůsobit aktuálním potřebám v dané zemi. V ČR chybí podrobnější a pravidelně opakovaná statistická šetření o inovacích a průzkumy potřeb a požadavků podniků, které se provádějí v EU-15.⁵ Český statistický úřad prováděl podrobnější modelové šetření o inovacích v roce 2002. Další šetření bylo provedeno v roce 2004, výsledky byly publikovány v dubnu 2005. Evropská komise hodnotí inovační politiku ČR podle kvantitativních ukazatelů vstupů a výstupů VaV (finanční prostředky, lidé, patenty, aj.), zaměstnanosti ve výrobě a službách s vyšší úrovní technologií, výdajů rizikového kapitálu aj. (viz graf č. 14 a č. 15). Chybí však zpětná vazba s informacemi o aktuálních problémech a potřebách podniků.

Proto by mělo dojít k rozšíření úkolů Rady pro výzkum a vývoj o inovace. Rovněž je třeba rozšířit o ně informační systém VaV, jehož parametry jsou stanoveny zákonem č. 130/2002 Sb. V návaznosti na nařízení EK č. 1450/2004⁶ je nutné zavést systém statistiky v oblasti inovací. Tato doporučení je potřeba realizovat nejpozději v roce 2007.

DOPORUČENÍ

- Rozšířit úkoly Rady pro výzkum a vývoj o oblast inovací – změnou zákona č. 130/2002 Sb. a změnou Statutu Rady pro výzkum a vývoj.
- Zřídit informační systém pro inovace změnou zákona č. 130/2002 Sb. a nařízením vlády č. 267/2002 Sb., o informačním systému výzkumu a vývoje.
- Zavést v ČR statistiku v oblasti inovací v návaznosti na nařízení Evropské komise č. 1450 z 13. 8. 2004.

3.5.4.3 Zajistit kontinuální a provázaný proces přípravy strategií a politik a jeho vazby na realizační programy

V ČR až v poslední době ustává podceňování významu koncepčních prací, tvorby strategií a politik. Doposud existuje řada metodických nejasností spojených s obsahem, způsobem přípravy a návazností strategií, politik a programů.

Pro VaV se v souladu se zákonem č. 130/2002 Sb. zpracovávají Národní politiky výzkumu a vývoje ČR⁷ na období 4–6 let. Pro oblast inovací doposud politika zpracována nebyla. V březnu 2004 vláda schválila úvodní a obecnou Národní inovační strategii.

Strategie hospodářského růstu bude vstupem či zadáním pro přípravu řady nových nebo aktualizací stávajících politik. Pro oblast VaV a inovací půjde především o dvě politiky. Národní inovační politika bude předložena vládě v červnu 2005. Bude zajištěna návaznost na Konceptci inovací pro oblast

⁵ Harmonizovaná šetření o inovacích v EU (CIS – Community Innovation Survey).

⁶ Nařízení Komise (ES) č. 1450/2004 ze dne 13. srpna 2004, kterým se provádí rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1608/2003/ES o tvorbě a rozvoji statistiky Společenství v oblasti inovací.

⁷ § 5 odst. 1 písm. a) zákona č. 130/2002 Sb.

průmyslu a podnikání na léta 2005–2008, kterou připravuje MPO. Rovněž je zajišťována návaznost na dokument MMR o bariérách růstu konkurenceschopnosti. Stávající Národní politiku VaV bude nutné nejdříve v roce 2006 aktualizovat, popřípadě připravit politiku novou. Další problémy VaV a inovací by měly být řešeny v dokumentech, politikách či programech a opatřeních, které zabezpečí doporučení z dalších částí Strategie hospodářského růstu. Povinnou částí hodnocení návrhů programu VaV bude posouzení souladu s koncepčními dokumenty, především s touto Strategii.

DOPORUČENÍ

- Připravit novou Národní politiku inovací ČR na léta 2005–2010 v návaznosti na Strategii hospodářského růstu a Národní rozvojový plán.
- Hodnotit soulad návrhů programů VaV předkládaných vládě s touto částí VaV a Strategie hospodářského růstu, a to postupem podle zákona č. 130/2002 Sb.

3.5.4.4 Stanovit rychlost nezbytných změn v proporcích veřejné podpory a základní principy pro jednotlivé nástroje podpory

V harmonizované Národní politice VaV by mělo být stanoveno pořadí a rychlost nezbytných změn ve veřejné podpoře. Změny v poskytování finančních prostředků nelze provést naráz, ale v přiměřeném období. Národní politika VaV by také měla stanovovat dostatečně konkrétním a jednoznačným způsobem základní principy pro jednotlivé nástroje podpory VaV. Tyto principy nesmí být měněny až v podmínkách vyhlášení soutěží o poskytnutí podpory, či dokonce až v průběhu hodnocení došlých návrhů.

DOPORUČENÍ

- Harmonizovat Národní politiku výzkumu a vývoje ČR na léta 2004–2008 s touto částí VaV a Strategie hospodářského růstu a s Národní inovační politikou ČR na léta 2005–2010 tak, aby stanovovala základní principy pro podporu VaV z veřejných rozpočtů, změnu proporcí institucionální a účelové podpory VaV a rostoucí podíl průmyslového VaV (viz také část 3.5.1.1 Zvyšovat každoročně veřejné výdaje na VaV se zaměřením na průmyslový výzkum).

KAPITOLA 4

Základní fiskální principy

Strategie hospodářského růstu České republiky

Hospodářská politika České republiky včetně tezí navržených ve Strategii hospodářského růstu by měla respektovat některé základní fiskální principy. Těmi nejobecnějšími principy by měly být **transparentnost** při stanovení a implementaci cílů politik, **stabilita** objemu prostředků, jakým fiskální politika ovlivňuje ekonomický vývoj, **odpovědnost** za řízení veřejných rozpočtů a **efektivnost** návrhů a implementace rozpočtových opatření jak na výdajové, tak na příjmové straně.

Česká republika vstoupila do režimu fiskální politiky založeném na explicitních fiskálních pravidlech, a to jak na národní, tak na nadnárodní úrovni (Evropská unie). Hospodářská politika by je tak měla ctít jako závazné meze, neboť plynou z potřeby zajistit dlouhodobou udržitelnost veřejných rozpočtů bez negativního dopadu na hospodářský růst.

4.1 Současný stav a závazky ČR

Česká republika zavedla režim fiskálního cílení s instituty závazných střednědobých rámců a výdajových stropů. Střednědobé výdajové rámce stanovují maximální objem výdajů centrální vlády na tříleté období, který zajistí dosažení stanoveného fiskálního cíle. Význam výdajových rámců a v jistém smyslu i jejich nadřazenost ročnímu rozpočtu vyplývá ze skutečnosti, že návrh státního rozpočtu a rozpočtů státních fondů musí vycházet z částky střednědobého výdajového rámce stanoveného na tenýž rok. Výdajové rámce pro příští období předpokládají pomalejší nárůst výdajů veřejných rozpočtů než růst HDP a tedy jejich relativní pokles.¹ Vzhledem ke snaze o snižování daňového zatížení a nutnosti nadále snižovat zadluženost veřejných rozpočtů lze očekávat pokračování ve snižování relativního podílu výdajů na HDP.

Na úrovni Evropské unie přistoupila Česká republika na pravidla fiskální disciplíny, limitující výši hrubého zadlužení a výši deficitů veřejných rozpočtů na úrovni 60, resp. 3 % HDP. Ve svém Konvergenčním programu se Česká republika zavázala dosáhnout méně než 3% deficitu veřejných rozpočtů do roku 2008 z odhadované cca 5% výše pro rok 2005. V delším období je pak cílem přiblížit se ke střednědobě vyrovnanému či přebytkovému hospodaření veřejných rozpočtů, jak je implikováno Paktem stability a růstu, k jehož dodržování se ČR zavázala vstupem do EU.

Česká republika je rovněž jednou ze zemí, která bude podstatně zasažena procesem stárnutí populace. Je nutné začít se připravovat na fiskální důsledky tohoto jevu. Implementace strukturálních reforem v oblasti penzijního a zdravotního systému je v některých z možných variant spojena s výraznými současnými náklady a pouze dlouhodobými výnosy pro udržitelnost veřejných financí. V případě volby těchto variant by bylo vhodné tyto náklady alespoň částečně kompenzovat úsporami v jiných oblastech. Pokud se nepodaří reformy provést, je nutné dosáhnout výrazných současných přebytků veřejných rozpočtů pro krytí budoucích závazků plynoucích ze stárnutí populace. Odkládání reforem vede ke zvyšování nákladů těchto reforem v budoucnosti.

¹ Viz Střednědobý výhled na léta 2006 a 2007 schválený společně s návrhem státního rozpočtu na rok 2005.

4.2 Implikace pro fiskální politiku

Zásadním rysem fiskální politiky je tak nutnost realizace alokační a redistribuční funkce veřejných rozpočtů v rámci střednědobých výdajových rámců, které jsou stanovovány s ohledem na makroekonomickou dlouhodobou udržitelnost veřejných rozpočtů a na požadavky fiskálního dohledu Evropské unie. Stabilizace či snižování zadlužení veřejných financí je klíčové pro snížení objemu dluhové služby, a tak poskytnutí většího prostoru aktivní fiskální politice.

Principem je tak dosahování rozpočtové střídmosti a důsledné vymezení prioritních výdajových programů, jež se mohou realizovat pouze v rámci rozpočtového omezení představovaného výdajovými rámci. Zvýšení výdajové priority konkrétního programu tak může být uskutečněno pouze za předpokladu důsledného utlumení jiného či jiných programů a dosahování úspor. Je nutné předpokládat, že v horizontu Strategie hospodářského růstu musí Česká republika nadále usilovat o snižování dynamických nerovnováh směrem k vyrovnaným či přebytkovým veřejným financím.

Strategii hospodářského růstu ČR je tedy nutné chápat především jako nástroj k jasnější specifikaci priorit a tomu odpovídajícímu přerozdělení uvažovaných disponibilních zdrojů v rámci střednědobé fiskální strategie. Za klíčové priority ve fiskální oblasti lze označit reformy v oblastech ohrožujících dlouhodobou fiskální udržitelnost (penzijní a zdravotní systém), následované opatřeními směřujícími k rozvoji institucionálního prostředí pro podnikání, infrastruktury, lidských zdrojů a podpory vědy a výzkumu.

Představení nových výdajových programů je podmíněno důslednou realokací zdrojů. Nutnou podmínkou je také zvýšení efektivity hospodaření s veřejnými prostředky na všech úrovních veřejné správy. K tomuto může přispět zavedení výkonově a výsledkově orientovaného rozpočtování a důsledných kontrolních mechanismů. Delegace pravomocí a rozpočtových prostředků musí být úzce spjata se zodpovědností za tyto prostředky a výsledky hospodaření. V případech, kde to lze, je třeba aplikovat standardní tržní principy řízení, které budou odměňovat úspěšné správce prostředků.

Zavádění nových výdajových programů musí být podmíněno důslednou ekonomickou analýzou nákladů, výnosů, vztahu s již existujícími programy a zařazení na preferenční stupnici rozpočtových priorit. Průběh opatření pak musí být monitorován a objektivně vyhodnocován ve vztahu k požadovaným výsledkům.

Za prioritní považujeme realizaci těch opatření Strategie, která zlepšují institucionální prostředí, podporují podnikání a mohou pozitivně působit na ekonomický růst, aniž by tato opatření byla spojena s dlouhodobými negativními dopady na veřejné rozpočty.

Je nutno pečlivě vážit, do jaké míry je vládní ingerence v konkrétní oblasti efektivní a zda vhodnou změnou institucionálního nastavení nelze dosáhnout téhož cíle. Upozorníme, že redistribuční aktivity vlády narušují rozhodování o užití disponibilních zdrojů soukromých subjektů a zvyšování vládní ingerence může obecně vést k vytěšňování soukromých podnikatelských aktivit a pokřivení incentív soukromých subjektů.²

Cílem musí být naopak podpora podnikání a rozvoj partnerství mezi soukromým a veřejným sektorem s cílem zavádět do implementace a vyhodnocování vybraných vládních aktivit tržní principy rozhodování a řízení.

Nová výraznější opatření hospodářské politiky by měla být předmětem ekonomické a finanční analýzy, která se neomezí pouze na bezprostřední dopad na veřejné rozpočty, ale na širší ekonomické efekty.

Za klíčový považujeme fakt, že zdravé a udržitelné veřejné finance jsou jedním z pilířů trvale udržitelného rozvoje České republiky.

² Příkladem mohou být nejednoznačné závěry analýzy OECD o roli vládních dotací a úlev na vědu a výzkum a oblast inovací (*Innovation Policies – Innovation in the Business Sector, ECO/CPE/WP1(2005)2*).

KAPITOLA 5

Využití strukturálních fondů a Fondu soudržnosti na podporu priorit ČR

Prvním krokem, který musí ČR učinit, aby mohla využívat prostředky ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti i v novém programovacím období, tj. v letech 2007–2013, je vytvoření operačních programů. Zastřešujícím dokumentem pro všechny operační programy, požadovaným ze strany Evropské komise, je Národní strategický referenční rámec (NSRR), jenž provádí priority identifikované v Národním rozvojovém plánu (NRP) s komunitárními cíli politiky hospodářské soudržnosti EU v období 2007–2013.

Strukturální fondy jsou na základě Smlouvy o založení Evropského společenství (SES) klíčovým nástrojem EU pro naplňování cíle snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů a snížení zastořalosti nejvíce znevýhodněných regionů včetně venkovských oblastí (čl. 158 SES). Na úrovni ČR tuto problematiku strategicky řeší Národní rozvojový plán a Strategie regionálního rozvoje ČR (SRR ČR). SRR ČR je přitom základním dlouhodobým koncepčním dokumentem regionální politiky ČR jako svébytné politiky suverénního státu i jako integrální části regionální politiky EU, které vůči sobě musí být komplementární.

Po věcné stránce by měly navržené operační programy vycházet z priorit identifikovaných ve Strategii hospodářského růstu a na ní navazujícího NRP a dalších strategických dokumentů. Konkrétně se operační programy zaměří na ty priority identifikované v této Strategii, které je možné financovat ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti. Využití strukturálních fondů v budoucím programovacím období vychází z cílů stanovených Evropskou unií. Předpokladem pro efektivní čerpání ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti v ČR v období 2007–2013 by se mělo stát sladění politických priorit ČR a EU tak, aby byla optimalizována míra podílu národních a komunitárních finančních zdrojů a byl respektován princip adicionality. Tam, kde se národní a evropské priority nebudou shodovat nebo z jiného důvodu bude nízká pravděpodobnost získání prostředků z fondů EU, bude nezbytné usilovat o zajištění prostředků na plnění cílů Strategie hospodářského růstu z rozpočtových a mimorozpočtových zdrojů ČR.

Z hlediska implementace by struktura nových operačních programů měla zohledňovat níže uvedené faktory a principy:

- vyhodnocení zkušeností z implementace programů v období 2004–2006
- zjednodušení implementační struktury jednotlivých programů – zapojení co nejmenšího počtu subjektů s jasně definovanými právy a povinnostmi, vyvarování se složitých implementačních struktur využívaných v současnosti
- rozvinutí principu subsidiarity na národní i regionální úrovni a podpora principu partnerství
- snaha o eliminaci duplicitního financování
- optimalizace odvětvové i územní struktury operačních programů vycházející z dosavadní zkušenosti
- systém administrace, implementace a monitorování budoucích operačních programů vytvářet tak, aby v nejvyšší možné míře zvyšoval absorpční kapacitu ČR a umožňoval vyčerpání všech prostředků strukturálních fondů EU alokovaných pro ČR

- snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů a snížení zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů včetně venkovských oblastí je základním cílem všech intervencí strukturálních fondů (čl. 158 a 159 SES) a mělo by k němu přispívat optimální vyvážení operačních programů. Strategie hospodářského růstu bude výchozím dokumentem pro určení priorit Národního rozvojového plánu a stanovení konkrétního počtu operačních programů v rámci jednání Řídícího koordinačního výboru
- optimalizace počtu operačních programů (OP), což povede k:
  - vyšší flexibilitě čerpání
  - rychlejšímu schvalovacímu procesu OP na úrovni EU
  - v případě obdobné struktury programů jako v období 2004–2006 by mohly být zohledněny výsledky systémových auditů provedených v tomto období a využity dosavadní zkušenosti z implementace, což by rovněž pozitivně přispělo k urychlenému čerpání prostředků
  - zohlednění balíčku nové legislativy EU upravující oblast strukturálních fondů, Fondu soudržnosti a přeshraniční spolupráci evropských regionů
  - zohlednění národních programů, zabránění vzniku duplicitního financování priorit, optimalizace využití národních a unijních zdrojů, zohlednění národních programů

Česká republika může od roku 2007 obdržet několikanásobně větší objem prostředků než v programovacím období do roku 2006. To je velkou výzvou pro potenciální konečné příjemce stejně jako pro struktury zodpovědné za administraci podpory. Je tedy nutné cíleně posilovat absorpční kapacitu České republiky. Zlepšování administrativní kapacity v oblasti strukturální podpory bude mít pozitivní vliv také na další oblasti veřejné správy. Využitím intervencí strukturálních fondů bude rovněž možné přímo zvyšovat efektivnost veřejné správy v ČR, a to jak na centrální, tak na místní a regionální úrovni.

Podstatnou oblastí evropské regionální spolupráce jsou přeshraniční a transregionální rozvojové programy v rámci prostoru EU. Jde zejména o realizaci společných programů pro čerpání evropských zdrojů s partnery podél českých hranic (SRN, Polsko, Rakousko, Německo, Slovensko) ve smyslu realizace společných makroregionálních zájmů a efektivity využití strukturálních fondů EU.

Z dlouhodobé perspektivy lze uvažovat i o možnosti společného programování evropských a národních prostředků. Tento komplexní přístup by v praxi znamenal, že by bylo možné sledovat využívání veřejných zdrojů EU a ČR společně, což by pozitivním způsobem přispívalo ke zvyšování efektivity vynakládání veřejných prostředků EU a ČR a podporovalo plnění priorit hospodářské a sociální soudržnosti.

KAPITOLA 6

Monitorování výsledků SHR

Postup implementace opatření a jejich výsledky bude vláda průběžně sledovat na základě jasně kvantifikovatelných indikátorů oficiálně uznávaných institucí (viz níže). Předem vybraný soubor indikátorů tak poskytne základ pro efektivní hodnocení výsledků Strategie hospodářského růstu ČR.

Naplňování dílčích úkolů Strategie bude hodnoceno na základě plnění doporučených opatření uvedených přímo v textu. Pro posouzení celkového reálného vlivu na ekonomický i sociální a environmentální vývoj ČR budou sloužit níže uvedené ukazatele.

Strategie se zaměřuje především na udržitelný hospodářský růst a konkurenceschopnost ČR v mezinárodním kontextu tak, jak to předjímá i celková vize dokumentu. Jako základ pro monitorování výsledků SHR a porovnání vývoje konkurenceschopnosti ČR v mezinárodním srovnání proto bude sloužit jeden **souhrnný ukazatel hodnotící celkovou konkurenceschopnost země**. K tomuto účelu bylo vybráno hodnocení nezávislé švýcarské instituce International Institute for Management Development (IMD). IMD každoročně vypracovává zprávu World Competitiveness Yearbook, ve které hodnotí vývoj konkurenceschopnosti na základě všestranného přístupu.¹ Hodnocení neuvádí absolutní hodnoty sledovaných kritérií, ale pouze relativní pořadí na žebříčku v porovnání s ostatními zeměmi.

Pro posouzení vývoje v oblasti kvality obecných životních podmínek lidí bude sloužit **Human Development Index** (HDI). Tento index je každoročně zpracováván Organizací spojených národů ve zprávě Human Development Report a zahrnuje v sobě hodnocení třech základních oblastí lidského rozvoje – délky života, znalostí a životní úrovně obyvatel. Zohledňuje tedy také ekonomickou úroveň země, vedle toho však odráží i vývoj v sociální oblasti.

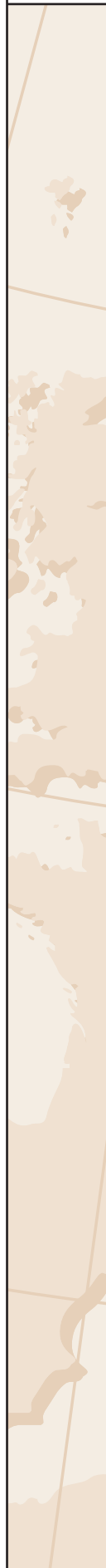
Vzhledem k tomu, že SHR přímo navazuje na Lisabonskou strategii a je její implementací na úrovni ČR, bude k monitorování jejích výsledků sloužit i k tomu sestavený soubor **14 strukturálních indikátorů** spravovaný Eurostatem. Vzhledem k jednotnému způsobu zpracování a jasně definovanému profilu kvality, konkretizujícímu vypovídací hodnotu ukazatele, lze tato data použít i ke srovnávání vývoje ČR v rámci EU. Sledovaný soubor je tvořen následujícími čtrnácti indikátory:

1. **HDP na osobu** měřeno v paritě kupní síly, EU-25 = 100.
2. **Produktivita práce** na zaměstnance, EU-25 = 100.
3. **Míra zaměstnanosti** – celková – podíl zaměstnaných osob ve věku 15–64 na celkové populaci v tomto věku.
4. **Míra zaměstnanosti starších pracovníků** – podíl zaměstnaných osob ve věku 55–64 na celkové populaci v tomto věku.
5. **Výdaje na výzkum a vývoj** jako % HDP – zahrnuje výdaje podniků, vlády, soukromých neziskových organizací a financování výzkumu a vývoje vysokými školami.
6. **Úroveň dosaženého vzdělání mladých lidí** – podíl osob ve věku 20–24 s dokončeným alespoň vyšším středním vzděláním.
7. **Komparativní cenové hladiny**.
8. **Investice podniků** – hrubá tvorba fixního kapitálu v soukromém sektoru jako % HDP.

9. **Míra rizika chudoby** – podíl osob s disponibilním důchodem (po zahrnutí sociálních transferových plateb) pod hranicí chudoby, která je stanovena jako 60 % středního národního disponibilního důchodu (po zahrnutí sociálních transferových plateb).
10. **Rozptyl regionálních měr zaměstnanosti** – na úrovni NUTS 2.
11. **Míra dlouhodobé nezaměstnanosti** – podíl osob nezaměstnaných déle než 12 měsíců na celkovém počtu ekonomicky aktivních osob.
12. **Celkové emise skleníkových plynů** – procentní změna objemu emisí vztažená k referenčnímu roku 1990.
13. **Energetická náročnost hospodářství** – podíl hrubé tuzemské spotřeby energie na HDP; měří spotřebu energie v ekonomice i celkovou energetickou efektivnost.
14. **Nákladní doprava** – podíl přepravních výkonů v nákladní dopravě na HDP indexovaný k roku 1995.

- ADSL** – Asymmetric Digital Subscriber Line (asymetrická digitální účastnická linka)
- CDMA** – Code Division Multiple Access (kódové dělení přenosových kanálů)
- ČD** – České dráhy
- ČEZ** – České energetické závody
- ČSÚ** – Český statistický úřad
- EDGE** – Enhanced Data Rates for GSM Evolution (technologie rychlého přenosu dat)
- EIA** – Environmental Impact Assessment (posouzení vlivu na životní prostředí)
- EPA** – Evropský patentový úřad
- EU** – Evropská unie
- FNM** – Fond národního majetku
- HDP** – Hrubý domácí produkt
- HFC** – Hybrid Fiber-Coax (sít' využívající jak optickou tak koaxiální kabeláž)
- ICT** – Informační a komunikační technologie
- IP** – Internet Protocol
- IPPC** – Integrated Pollution Prevention and Control (integrovaná prevence a kontrola znečištění)
- KÚ** – Katastrální úřad
- MF** – Ministerstvo financí
- MI** – Ministerstvo informatiky
- MPO** – Ministerstvo průmyslu a obchodu
- MPSV** – Ministerstvo práce a sociálních věcí
- MSP** – malé a střední podniky
- MŠMT** – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- MZe** – Ministerstvo zemědělství
- MŽP** – Ministerstvo životního prostředí
- NUTS** – La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques (územní jednotka)
- PPP** – Public Private Partnership
- ŘSD** – Ředitelství silnic a dálnic
- SEA** – Strategic environmental assessment (vyhodnocení ekologických vlivů)
- SFDI** – Státní fond dopravní infrastruktury
- SFRB** – Státní fond rozvoje bydlení
- SŽDC** – Správa železniční dopravní cesty
- ÚOHS** – Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
- USPTO** – Úřad USA pro patenty a ochranné známky
- VaV** – Výzkum a vývoj
- VaVal** – Výzkum, vývoj a inovace
- VŠ** – Vysoké školy
- ZPF** – Zemědělský půdní fond

Vysvětlení pojmů

Čtenářská gramotnost – schopnost jedince porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosažení určených cílů, k rozvoji vlastních schopností a vědomostí a k aktivnímu začlenění do života lidského společenství.²

Funkční gramotnost – schopnost jedince adekvátně zpracovat a reagovat na informace, se kterými přijde do kontaktu (literární, dokumentová a numerická).³

Informační gramotnost – schopnost pochopit roli a moc informací, schopnost informace vyhledat a používat je při rozhodování, dále schopnost informace produkovat a zacházet s nimi za použití informačních technologií.⁴

Matematická gramotnost – schopnost jedince poznat a pochopit roli, kterou hraje matematika ve světě, dělat podložené úsudky a proniknout do matematiky tak, aby pomáhala naplňovat jeho životní potřeby jako tvořivého, zainteresovaného a přemýšlivého občana.⁵

Mobilita pracovní síly – ve Strategii hospodářského růstu je rozlišována na územní a profesní.

Přenositelné /Klíčové dovednosti/ kompetence (Life Skills) – schopnost řešit problémy, pracovat s informacemi a výpočetní technikou a pracovat v týmu.⁶

Přírodovědná gramotnost – schopnost využívat přírodovědné vědomosti, klást otázky a z daných zkušeností vyvozovat závěry vedoucí k porozumění světu přírody a pomáhající v rozhodování o něm a o změnách působených lidskou činností.⁷

Skupiny znevýhodněné v přístupu ke studiu – znevýhodnění u těchto lidí je zdůvodněno věkem, zdravotním stavem, ztrátou nebo absencí studijních návyků, nebo sociální situací. Jsou to např. děti a mládež ze sociálně slabých rodin a z rodin s nízkým stupněm dosaženého vzdělání rodičů, děti a mládež z obtížně dostupných oblastí, děti a mládež, která prošla institucionální výchovou (dětské domovy a výchovné ústavy), děti a mládež ze socio-kulturně znevýhodňujícího prostředí (drogově závislá a delikventní mládež, mládež ohrožená kriminalitou), ekonomicky aktivní obyvatelstvo bez časové rezervy ke studiu, rodiče na mateřské či rodičovské dovolené, osamělí rodiče pečující o nezletilé děti, osoby pečující o převážně či úplně bezmocného člena rodiny, zdravotně postižení občané (fyzicky, psychicky, mentálně), občané s přiznaným nárokem na starobní důchod, národnostní a etnické menšiny, uprchlíci.

2 Učení pro život, Výsledky výzkumu OECD PISA 2003, MŠMT.

3 Projekt Rozvoj lidských zdrojů, Phare, 2001.

4 Behrens, S.J.: A conceptual Analysis and historical verview of inforamtion literacy. College & Research Libraries. 1994.

5 Učení pro život, Výsledky výzkumu OECD PISA 2003, MŠMT.

6 Projekt Rozvoj lidských zdrojů, Phare, 2001.

7 Učení pro život, Výsledky výzkumu OECD PISA 2003, MŠMT.

Skupiny znevýhodněné v přístupu na trh práce – znevýhodnění u těchto lidí je zdůvodněno věkem, zdravotním stavem, ztrátou nebo absencí pracovních návyků, nebo sociální situací. Za sociálně znevýhodněné osoby jsou považovány především: absolventi škol a mladiství bez praxe, zdravotně postižení občané (fyzicky, psychicky, mentálně), rodiče po mateřské či rodičovské dovolené a osamělí rodiče pečující o nezletilé či zdravotně postižené děti nebo pečující o převážně či úplně bezmocného člena rodiny, generace starší cca 45 let, lidé v důchodovém věku a s přiznaným nárokem na starobní důchod, národnostní a etnické menšiny, uprchlíci, dlouhodobě nezaměstnaní, ale i neflexibilní dlouhodobě zaměstnané pracovní síly na jedné či velmi podobné pracovní pozici, obyvatelé ze zaostávajících venkovských oblastí, občané bez kvalifikace nebo s nízkou kvalifikací, občané s nízkým stupněm dosaženého vzdělání nebo s neukončeným vzděláním, občané vracející se z výkonu trestu odnětí svobody, mládež vracející se z výkonu trestu nebo z výchovných zařízení a dětských domovů, drogově závislí, osoby bez přístřeší, děti a mládež ohrožené delikvencí, osoby ohrožené prostitucí, oběti násilí, osoby nemocné AIDS, oběti trestných činů.

Systém sociální ochrany – pro účely této strategie je vymezen systémem dávek státní sociální podpory, sociální péče, sociálního pojištění⁸ a systémem nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti.

Systém sociální ochrany studenta – v rámci systému sociální ochrany studenta jsou myšleny veškeré státní sociální podpory nárokové studenty včetně přímé dotace na ubytování a stravování a podpory nárokové studujícími.

Terciární vzdělávání – v kontextu České republiky terciárnímu vzdělávání odpovídá úroveň vzdělávání, do kterého je možné se přihlásit po absolvování maturity – je poskytováno především v rámci vysokých škol a vyšších odborných škol.⁹

---

8 Společné memorandum o sociálním začleňování, MPSV, EK, 2004

9 Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávací soustavy ČR. MŠMT, 2005

Řídící skupina

■ **Ing. Martin Jahn, MBA**

■ místopředseda vlády pro ekonomiku, vedoucí řídicí skupiny

■ **Ing. Karel Havlíček, Ph.D., MBA**

■ místopředseda představenstva Asociace malých a středních podniků a živnostníků České republiky

■ **Doc. Ing. Pavel Mertlík, CSc.**

■ hlavní ekonom Raiffeisenbank, exministr financí

■ **Ing. Daniel Münich, Ph.D.**

■ zástupce ředitele pro rozvoj a public relations CERGE-EI

■ **Prof. Jan Švejnar, Ph.D.**

■ ekonom, profesor na University of Michigan Business School, předseda dozorčí rady ČSOB

Garanti

■ Ing. Petr Zahradník, Ph.D.

- ředitel EU Office, Česká spořitelna, a. s.
- garant expertního týmu pro kapitoly 3.1 Institucionální prostředí pro podnikání a 3.2 Zdroje financování
- Experti: **Jan Jedlička, Lukáš Vácha, Filip Hájek**

■ Ing. Hanuš Krejčí, CSc.

- projektový manažer TPCA a Hyundai, CzechInvest
- garant expertního týmu pro kapitolu 3.3 Infrastruktura
- Experti: **Jana Dolejšová, Jan Mareček**

■ Ing. Lenka Míková

- vedoucí Oddělení politiky rozvoje lidských zdrojů Úřadu vlády a tajemnice Rady vlády pro rozvoj lidských zdrojů
- garant expertního týmu pro kapitolu 3.4 Rozvoj lidských zdrojů - vzdělávání a zaměstnanost
- Experti: **Běla Hejná, Jarmila Marešová, Aleš Vlk, Štěpán Jurajda**

■ RNDr. Marek Blažka, CSc.

- ředitel odboru výzkumu, vývoje a inovací, ředitel sekce výzkumu, vývoje a lidských zdrojů, Úřad vlády ČR
- garant expertního týmu pro kapitolu 3.5 Výzkum, vývoj a inovace

Integrační tým

■ David Hofman

- poradce místopředsedy vlády, vedoucí projektu Strategie hospodářského růstu

■ Lukáš Texl	■ vedoucí operativy
■ Jiří Andrš	■ koordinátor dokumentace
■ Eva Brejchová	■ koordinátorka dokumentace
■ Kamila Fialová	■ koordinátorka pro kraje a rady
■ Josef Ježek	■ koordinátor procesu SEA
■ Kateřina Hadravová	■ asistentka projektu
■ Filip Hájek	■ koordinátor projektu

Ekonomičtí experti – Úřad vlády ČR

■ Doc. Ing. Jiří Havel, CSc.	■ poradce předsedy vlády, vedoucí katedry makroekonomie a ekonometrie IES
■ Prof. Ing. Valtr Komárek, DrSc.	■ poradce předsedy vlády
■ Ing. Jan Mládek, CSc.	■ poradce předsedy vlády

Další spoluautoři

■ Mgr. Petr Hájek	■ vedoucí oddělení podnikatelského prostředí a legislativy, Úřad vlády ČR, přispěvatel do kapitoly 3.1 (oblast legislativy a podnikatelského prostředí)
■ Ing. Ondřej Hartman	■ odbor ekonomických analýz, Úřad vlády ČR, závěrečná úprava
■ Doc. Ing. Eva Klvačová, CSc.	■ vedoucí Institutu integrace ČR do evropské a světové ekonomiky Fakulty mezinárodních vztahů, VŠE Praha, přispěvatelka do úvodních kapitol
■ Mgr. Ondřej Knot	■ výzkumný pracovník, CERGE-EI, závěrečná úprava
■ Ing. Luboš Lukasík, MBA	■ ředitel divize podpory podnikání, CzechInvest, přispěvatel do kapitoly 3.1.5 (oblast podpory MSP)
■ Ing. Roman Pospíšil	■ Managing partner, Svengali communications, jazyková editace
■ Marek Pražák	■ Managing partner, Headline communication, jazyková editace
■ Radek Špicar, MPhil	■ náměstek místopředsedy vlády pro ekonomiku, závěrečná úprava
■ PhDr. Ondřej Vychodil, M.A.	■ výzkumný pracovník, CERGE-EI, závěrečná úprava

---

Instituce

- CzechInvest
- Český statistický úřad
- Vysoká škola ekonomická, Praha
- Technologické centrum AV ČR

©
vydal Úřad vlády ČR
2005
www.vlada.cz

ISBN 80-86734-82-X